

T.C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
FİNANS ENSTİTÜSÜ
ULUSLAR ARASI BANKACILIK VE FİNANS ANABİLİM DALI
ULUSLAR ARASI BANKACILIK VE FİNANS YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI

KOBİ KREDİLERİNDE TEMİNAT SORUNU ve
ALTERNATİF MODEL ÖNERİSİ

Yüksek Lisans Tezi

Recep UÇAR

1250Y75105

İstanbul, 2015

T.C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
FİNANS ENSTİTÜSÜ
ULUSLAR ARASI BANKACILIK VE FİNANS ANABİLİM DALI
ULUSLAR ARASI BANKACILIK VE FİNANS YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI

KOBİ KREDİLERİNDE TEMİNAT SORUNU ve
ALTERNATİF MODEL ÖNERİSİ

Yüksek Lisans Tezi

Recep UÇAR
1250Y75105

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Hicabi ERSOY

İstanbul, 2015

T.C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
FİNANS ENSTİTÜSÜ

ONAY SAYFASI

Yüksek lisans öğrencisi Recep UÇAR'ın "KOBİ Kredilerinde Teminat Sorunu ve Alternatif Model Önerisi" konulu tez çalışması jürimiz tarafından Yüksek Lisans tezi olarak (oybirliği / oyçokluğu) ile başarılı bulunmuştur.

	Adı – Soyadı	
Tez Danışmanı	:Yrd. Doç. Dr. Hicabi ERSOY	İmza
Jüri Üyesi	: Yrd. Doç. Dr. V. Ferhan BENLİ	
Jüri Üyesi	: Yrd. Doç. Dr. Cevdet KIZIL	

Hazırlamış olduğum özgün bir çalışma olup YÖK ve İTİCÜ Lisansüstü Yönetmeliklerine uygun olarak hazırlanmıştır. Ayrıca, bu çalışmayı yaparken bilimsel etik kurallarına tamamıyla uyduğumu; yararlandığım tüm kaynakları gösterdiğimi ve hiçbir kaynaktan yaptığım ayrıntılı alıntı olmadığını beyan ederim. Bu tezin ihtiva ettiği tüm hususlar şahsi görüşüm olup İstanbul Ticaret Üniversitesi'nin resmi görüşünü yansıtmamaktadır.

ÖZET

KOBİ KREDİLERİNDE TEMİNAT SORUNU VE ALTERNATİF MODEL ÖNERİSİ

Dünyanın birçok ülkesinde küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin (KOBİ) ekonomik yapıda istihdamı artırılması, sermayeyi tabana yayması, ekonomik gelişmelere hızlı adaptasyon sağlaması gibi özelliklere sahip olmasından dolayı sağlıklı bir ekonomik yapı içerisinde paylarını artırması, katma değer sağlaması ve ihracattaki paylarını artırması gibi faydaları nedeniyle, bu işletmelere destek ve teşvikler devlet politikası olarak uygulanmaktadır.

Türkiye’de KOBİ’lerin finansmana ulaşımının kolaylaştırılması ve artırılması öncelikli ekonomi politikalardan biri olup, bu amaca yönelik sınırlı sayıda ve dar bütçelerle de olsa kamu destek programları uygulanmaya çalışılmaktadır. Türkiye’de KOBİ’lerin finansman ihtiyaçları önündeki en büyük engellerden biri olan teminat sorunu ve bu alandaki kamu desteklerinin iyileştirilmesi ihtiyacı olduğu düşüncesinden hareketle bu çalışma hazırlanmıştır. KOBİ finansmanındaki en önemli aracının banka kredileri olması sebebiyle bankaların kredileri değerlendirme yöntemleri, ekonomik volatilité, kayıt dışı ekonomi ve yasal düzenlemeler ışığında bankaların teminat taleplerinin KOBİ’ler üzerinde etkisi detaylı bir şekilde analiz edilmiştir.

Çalışmanın temel amacı, Türkiye’de ekonominin yapı taşı KOBİ’lerin banka kredilerine ulaşımında teminat sorununa ilişkin problemleri tespit edilmesi ve bu alanda uygulanan destek programlarının kurum ve kuruluşların iyileştirilmesine yönelik değerlendirmeler yapmak ve politika önerileri sunmaktır. Bu çalışma kapsamında, KOBİ’lerin finansmanı ve banka kredilerine ulaşımı hakkında literatür taraması yapılmış, örnek ülke uygulamaları incelenmiştir. Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde, kredi destek programları ve kredi garanti sisteminin potansiyeli ve programlar ışığında küçük ve orta ölçekli işletmelerin toplam kredilerde payları analiz edilmiş ve KOBİ’lere yönelik politikaların ve uygulamaların etkinliğinin artırılmasına yönelik öneriler paylaşılmıştır.

Banka kredilerine ulaşımda yeterli teminatı olmayan şışletmelerin rekabet ve yatırımlarını gerçekleştirme noktasında başarısızlığı Türkiye gibi gelişmekte olan ekonomilerin sermaye yetersizliği sorunu, hem özel sektör hem de kamu yatırımlarında başlıca sorunları oluşturmaktadır. Bu nedenle ekonomide tüm tasarrufların yatırımcıların kullanımına sunulması şiddetle önem arz etmektedir. Zira bu hususta ihtiyatlılık ve kaynakların israfı kavramı üzerinde optimal bir nokta belirlenmelidir.

KOBİ'lere pozitif ayrımcılık oluşturulması, teşvik ve vergi avantajları ile sermayenin tabana yayılmasına toplumsal kalkınmanın hız kazanması amacıyla KOBİ'lerin finansal ihtiyaçlarının karşılanması ve finansal problemlerin önündeki engellerin kaldırılarak girişimciliği destekler uygulamalar ve teşvikler devlet politikasına dönüştürülmelidir.

Anahtar Kelimeler: KOBİ Kredileri, Teminat Sorunları, Kredi Garanti Sistemi

ABSTRACT

COLLATERAL ISSUE on SMALL and MEDIUM SIZED ENTERPRISES: AN ALTERNATE MODEL SUGGESTION

For many economics of countries around the globe as main benefits of SME; to increase employment, financial inclusion(extension of capital through individuals or micro and SME's), quick adaptation to economic developments and other similar peculiarities gained recognition. Thus SME's are subsidized through government policies in order to raise their domestic share in a steady economic condition, provide added value and be better off their proportion in export.

Although one primary state policy of Turkish economy is to ease financing for SME's and increase the number of SME's which use financial instruments, however, number of supportive public programmes are limited and budget of them are short. The motives behind the research are collateral issue of SME loans which are given by banking sector, and the need to better off state subsidizes. The reason that most frequently used financial instruments of SME's is private sector banking loans; in this study is deeply analyzed the credit allocation of private banking sector through economic volatility, unrecorded economy and collateral requests of banking sector in the light of state regulation.

Determining the problems that are sourced from collateral issues which are related to use financial credits of SME's, to evaluate applications and institutions in that field, and provide suggestions are main object of this research. Within this study, about SME loans and banking sector credits, the literatur is reviewed and samples are investigated from other countries. On the further parts of investigation, loan subsidizing programs and the system of the credit guarantee fund (KGF, an institution which issue loans to SME's on the ownership of those, Treasury Department and The Union of Chamber and Commodity Exchanges of Turkey) are analyzed through their share on

whole credits that are given in private sector and then suggestions are made in order to increase effectiveness of policies regarding to SME.

SME's which fail to be granted loans that are given by the banks because of providing insufficient collateral, are major problem in emerging economies, such as in Turkey, in both public and private sector investments. Thus, it has a great importance that all savings shall be used by investors. Additionally, an optimal level must be figure out on the subject of prudence and waste of resources. Establishing positive discrimination to the favor of SME's, financial inclusion through subsidize and tax advantages, to make easier to meet financial credit needs of SME's, to remove financial restraints ahead of the enterpreneur, the promotion of enterpreneurship and to subsidize them should be recognized as state policy, is final counclusion in this study.

Keywords : SME Loans, Collateral Issue, Credit Guarantee System

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

Özet	iii
Tablo listesi.....	ix
Şekil listesi.....	x
Kısaltmalar.....	xi
GİRİŞ.....	1
1. KAVRAMSAL ÇERÇEVEDE KOBİ ve EKONOMİDEKİ ÖNEMİ.....	3
1.1. KOBİ'lerin Önemi ve Ülke Ekonomilerindeki Rolü.....	4
1.2. KOBİ'lerin sınıflandırılması.....	7
1.3. KOBİ'lerin Avantajları ve Dezavantajları.....	9
1.4. KOBİ'lerin Finansmanı ve Banka Kredilerine Ulaşımı	9
1.4.1. KOBİ'lerin Finansmanı.....	10
1.4.2. KOBİ'lerin Banka Kredilerine Ulaşımı.....	14
1.4.3. Basel-II'nin KOBİ'lerin Kredilerinde Teminata Etkisi.....	18
1.5. KOBİ'lerin Kredilere Ulaşımının Artırılmasına Yönelik Kamu Destekleri.....	21
2. TEMİNAT KAVRAMI ve KULLANILAN TEMİNAT TÜRLERİ.....	25
2.1 Teminat Kavramı ve Talep Edilmesinin Nedenleri.....	25
2.2. Bankacılık Sisteminde Uygulanan Başlıca Teminat Türleri	27
2.2.1. Maddi Teminatlar.....	27
2.2.2. Şahsi Teminatlar	33
2.2.3. Kefalet Türleri.....	33
2.3 Basel Düzenlemeleri ve Kredi Teminatları.....	35
2.3.1. Basel II Uzlaşısı Penceresinden Geçerli Teminat Türleri.....	36
2.3.2. Türk Bankacılık Sektöründe Kullanılan Teminatların Basel II Açısından Değerlendirilmesi.....	38
3. KOBİ'LERİN FİNANSMANA ULAŞIM GÜÇLÜKLERİ ve KREDİ GARANTİ SİSTEMLERİ.....	42
3.1 KOBİ'lerin Finansmana Ulaşımındaki Engeller.....	44
3.1.1 Türkiye'de KOBİ'lerin Finansmana Ulaşımı.....	47
3.2. Kredi Garanti Sistemleri.....	52
3.2.1 Kredi Garanti Sistemlerinin Amacı.....	55
3.2.2 Kredi Garanti Sistemlerinin Çeşitleri.....	55
3.2.3 Kredi Garanti Sistemi Uygulamaları.....	56
3.2.4 Kredi Garanti Sistemlerinin Amaçlarına Ulaşımındaki Etkenler.....	57

4.BAŞARILI KREDİ GARANTİ SİSTEMLERİ	
ve TÜRKİYE UYGULAMASI.....	60
4.1 Avrupa Birliği Uygulaması.....	61
4.2. Almanya Uygulaması.....	63
4.3 İtalya Uygulaması	68
4.4 Güney Kore Uygulaması.....	71
4.5 Japonya Uygulaması.....	77
4.6 Türkiye’de Kredi Garanti Uygulamaları.....	79
4.6.1 Kredi Garanti Fonu (KGF).....	80
4.6.2 Türkiye Esnaf ve Sanatkârlar Kredi ve	
Kefalet Kooperatifleri Birlikleri Merkez Birliği (TESKKKMB).....	87
5. TÜRKİYE İÇİN YENİ KREDİ GARANTİ KURUMU MODELİ.....	91
5.1 Yeni Garanti Sisteminde Kurumların Yapılanma Önerileri.....	91
5.1.1. Hazine Müsteşarlığı.....	92
5.1.2. Kredi Garanti Kurumu (KGK).....	93
5.1.3. Devlet Planlama Teşkilatı (DPT).....	95
5.1.4. Bankacılık Denetleme ve Düzenleme Kurumu (BDDK).....	96
5.2. Vergi Düzenlemesi Önerileri.....	96
5.3. Yasal Düzenleme Önerileri	97
SONUÇ.....	98
KAYNAKÇA.....	101

TABLO LİSTESİ

	Sayfa No.
Tablo 1. KOBİ Kriterleri	8
Tablo 2. Karşılıklar Yönetmeliği.....	41
Tablo 3. İş yapma endeksine göre Türkiye'deki KOBİ'lerin Krediyeye ulaşımı.....	49
Tablo 4. Yıllara ilişkin Toplam krediler ve KOBİ Kredileri	50
Tablo 5. Bazı Ülkelerin Kredi Garanti Fonu Kuruluş Tarihleri.....	53
Tablo 6. Avrupa Ülkeleri Kredi Garanti Kuruluşlarına ilişkin Gösterge	57
Tablo 7. Almanya'daki Kredi Garanti Kuruluşları ve Görevleri.....	64
Tablo 8. KGF Ortaklık Yapısı.....	81
Tablo 9. ESKKK Uygulanan Kredi Türleri ve Vadeleri	88
Tablo 10. 2013 yılı Kefaletlerin kurum Bazında Dağılımı	90

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa No.

Şekil 1: 2012 Ekonomik faaliyetlere göre girişim sayısı ve istihdamın dağılımı,	5
Şekil 2. KOBİ'lerin Dış Ticaret Payları.....	6
Şekil 3. 2012 KOBİ'lerde FMKD' in dağılımı,	7
Şekil 4. Gelişmekte Olan Ülkelerdeki İşletmeler ve KOBİ Finansman Açığı.....	43
Şekil 5. Toplam Krediler İçinde KOBİ Nakdi Kredilerinin Payı.....	49
Şekil 6. Güney Kore'de Kefaletlerin Kurum Bazında Dağılımı.....	75
Şekil 7. 1994 – 2013 Öz Kaynaklı Kefaletlerin Dağılımı.....	84
Şekil 8. 2013 Yılı Hazine Destekli Kefaletler.....	86
Şekil 9. Kredi Garanti Kurumu Modeli.....	92
Şekil 10. Kredi Garanti Kurumu Genel Merkez Modeli.....	94

KISALTMALAR

AB:	Avrupa Birliği
ABD :	Amerika Birleşik Devletleri
AECM :	Avrupa Karşılıklı Garanti Kuruluşları Birliği (European Mutual Guarantee Association)
Ar-Ge:	Araştırma ve Geliştirme
AYF:	Avrupa Yatırım Fonu
BDDK:	Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
BSMV:	Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi
DPT:	Devlet Planlama Teşkilatı
ESKKK :	Esnaf ve Sanatkârlar Kredi ve Kefalet Kooperatifleri
FMKD:	Faktör Maliyeti Katma Değeri
GSKD	Gayri Safi Katma Değer
GSYH	Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
IFC:	Uluslararası Finans Kuruluşu (International Finance Corporation)
İMKB:	İstanbul Menkul Kıymetler Borsası
JFC:	Japonya Finans Kurumu (Japan Finance Corporation)
JPY:	Japon Yeni
KED:	Kore Girişim Verileri (Korea Enterprise Data)
KGF:	Kredi Garanti Fonu Anonim Şirketi
KGK:	Kredi Garanti Kurumu
KOBİ :	Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletme

KODIT:	Güney Kore Kredi Garanti Fonu (Korea Credit Guarantee Fund)
KOSGEB:	Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
KOTEC:	Güney Kore Teknoloji Finans Kuruluşu (Korea Technology Credit Guarantee Fund)
KRW:	Güney Kore Vonu Korean Won
MK:	Medeni Kanun
MEKSA:	Mesleki Eğitim ve Küçük Sanayii Destekleme Vakfı
NFCGC:	Japonya Kredi Garanti Kuruluşlarının Ulusal Federasyonu (National Federation of Credit Guarantee Corporations)
OECD:	Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (Organization for Economic Cooperation and Development)
SPK:	Sermaye Piyasası Kurulu
TCMB:	Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
TESK :	Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu
TESKOMB:	Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Kredi ve Kefalet Kooperatifleri Birlikleri Merkez Birliği
TOBB :	Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TOSYÖV:	Türkiye Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler, Serbest Meslek Mensupları ve Yöneticiler Vakfı
TTK:	Türk Ticaret Kanunu
TÜİK:	Türkiye İstatistik Kurumu
VDB:	Almanya Garanti Bankaları Birliği (Verband Deutscher Bürgschaftsbanken)
WB:	Dünya Bankası (World Bank)
WEF:	Dünya Ekonomik Forumu (World Economic Forum)

Giriş

Dünya ekonomisinde 1970'lerde yaşanan petrol krizi sonrasında büyük işletmeler çok fazla etkilenecek zor duruma düşerken, küçük işletmelerin daha hızlı toparlandıkları, değişen koşullara hızlı uyum sağladıkları ve daha fazla istihdam yarattıkları görülmüştür. Yaşanan bu gelişmelerin yanı sıra seri ve standart üretim tarzının yerini farklı tüketici taleplerine hızlı cevap verebilen, kaliteli üretim anlayışı almaya başlamıştır. Bunun temel nedeni ise tüketici talepleri doğrultusunda üretim fonksiyonlarını hızlı ve etkin hareket ettiren küçük işletmelerin değişen piyasalara hızlı adaptasyon sağlayarak bir adım öne geçmesidir. Ayrıca büyük işletmeler, verimliliklerini artırarak daha iyi rekabet edebilmek için işlerinin bir kısmını küçük işletmelere devretme eğilimi göstermişlerdir. Bu gelişmeler neticesinde istihdam oluşturma, değişen piyasa koşullarına adaptasyonu sağlama, esnek ve yenilikçi üretim potansiyellerinin fazla olması nedeniyle küçük ve orta büyüklükteki işletmeler (KOBİ) üzerindeki alakayı artmıştır. Ülkelerin büyük bir kısmında KOBİ'lerin rekabetlerinin artırılmasına bağlamında politika ve destekler ekonomi gündemlerine alınmaya başlanmıştır. Bununla birlikte ülkelerin kendi KOBİ tanımları, sosyoekonomik yapıları, ihtiyaçları, sahip oldukları işletmelerin nitelikleri ve sektör yapıları doğrultusunda şekillenmiştir.

Günümüzde KOBİ'ler Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD) ülkelerinde işletmelerin yüzde 97'sinden fazlasını, istihdamın yaklaşık yüzde 70'ini; Avrupa Birliğinde (AB) ise işletmelerin yüzde 99,8'ini, toplam istihdamın yaklaşık yüzde 67'sini ve toplam katma değer yaklaşık yüzde 58'ini oluşturmaktadır. KOBİ'ler, ülke ekonomilerinde önemli bir role sahip olmakla birlikte yapısal özellikleri nedeniyle birçok sorunla da karşı karşıya kalmaktadır. Bu sorunların başında gelen uygun koşullu finansmana ulaşım, işletmelerin kurulması, gelişmesi, yeni yatırım yapması ve büyümesi için büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle son yıllarda KOBİ'lerin finansmana ulaşımı, politika yapıcıların, uluslararası kuruluşların ve araştırmacıların en fazla ilgi gösterdiği alanlardan biri haline gelmiştir.

KOBİ'lerin finansmana ulaşımının sağlanması, öncelikli politikalardan biri olmakla birlikte ülkelerin bu alanda yaşadıkları sorunlar farklılıklar göstermektedir. Gelişmiş ülkelerde, genellikle yeni girişimcilerin, hızlı büyüyen ve yenilikçi işletmelerin finansmanı gibi bazı alanlarda sorunlar yaşanırken; gelişmekte olan ve geri kalmış ülkelerde çoğunlukla finansal sistemin yeterince etkin çalışmaması nedeniyle KOBİ'lerin büyük bir kısmı finansmana ulaşım sorunu yaşayabilmektedir.

Ülkelerin çoğunda bankalar, KOBİ'lerin en önemli finansman kaynağı durumundadır. Küçük işletmelerin banka kredilerine ulaşmada, büyük işletmelere kıyasla daha fazla sorun yaşamaları nedeniyle bu işletmelerin krediye ulaşmalarının artırılması amacıyla kamu tarafından çeşitli destek programları uygulanmaktadır. Bu destekler, politika öncelikleri doğrultusunda uygun koşullu (düşük faizli, ödemesiz dönemli ve uzun vadeli krediler ve teşvik gibi) kredi programları yürütme, kredi garanti sistemleri ve mikro kredi sistemleri oluşturma gibi farklı biçimlerde olabilmektedir. Son yıllarda gelişmiş ülkeler, kredi garanti sistemleri geliştirme, makroekonomik ve finansal sisteme yönelik iyileştirmeler yapma gibi piyasaya daha az müdahaleci politikaları tercih etmektedirler. Uygun koşullu finansmana ulaşmada yaşanan sıkıntılar, Türkiye'de de KOBİ'lerin kurulma ve büyümeleri önünde önemli bir engel oluşturmaktadır.

Gelişmiş ve benzer gelişmişlik seviyesindeki ülkelerin birçoğuna kıyasla Türkiye'de işletmelere sağlanan bankacılık sektörü kredileri daha düşük seviyede olup, kredi faiz oranları ise daha yüksektir. Bunların yanı sıra Türkiye'de KOBİ'lerin büyük bir kısmının mikro ölçekli, mali ve kurumsal yapısı zayıf işletmeler olması da krediye ulaşmalarını zorlaştıran önemli bir faktördür. Bu konu, Türk ekonomisinin kayıt dışı sorununun bir yansıması olarak ta değerlendirilebilir.

1. KAVRAMSAL ÇERÇEVEDE KOBİ VE EKONOMİDEKİ ÖNEMİ

KOBİ kavramının ifade ettiği tanımlar ülkeler arasında farklılık gösterebilmektedir. Ülkeler ekonomik durumlarını, gelişmişlik seviyeleri, işletme ve sektör yapıları özellikle ekonomik faktörleri ülkelerin kendi ihtiyaçlarını nazara alarak öz tanımlarını oluşturmuşlardır. KOBİ tanımları yapılırken istihdam ölçeği, bilânço (aktif) büyüklüğü, ciro gibi kıstasların biri veya birkaçı kullanılabilir. Genel olarak KOBİ'ler, belli bir sayının altında çalışan istihdam eden bağımsız ve belli ölçekte ciroya sahip ekonomik birimler olarak tanımlanmaktadır.

Avrupa Birliğinde ortak KOBİ tanımına geçilmesi sonucunda, üye ve aday ülkelere tavsiye niteliğinde yayınlanması sonrasında ülkemizdeki kurum ve kuruluşlar için geçerli olacak ortak bir KOBİ tanımı getirilmiştir. 18 Kasım 2005 tarih ve 25997 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan ve 18 Mayıs 2006 tarihinde yürürlüğe giren "Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelik" ile KOBİ'lerin sınıflandırılmasında AB'de olduğu gibi çalışan sayısı, bilânço ve satış büyüklüklerini esas alan tanım uygulanmaya başlanmıştır. Böylelikle, sonraki yıllarda izlenecek politikalar için uygun bir karar verme zemini hazırlanmıştır.¹ 04.11.2012 tarih ve 790 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren, "Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelik" ile KOBİ tanımı revize edilerek "Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelik'e" göre çalışan sayısı 250'den az ve yıllık net satış hâsılatı ya da mali bilânçosu 40 milyon TL'yi geçmeyen işletmeler KOBİ olarak tanımlanmaktadır."

Ortak KOBİ tanımı, KOBİ'lere verilen devlet destekleri konusunda Avrupa Birliği'ne olan vaatlerin de somut bir çerçevede takip edilebilmesini amaçlanmıştır. Böylelikle KOBİ çalışmaları hususunda standart bir ölçek oluşturma çalışmaları,

¹2011-2013 KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı, Ankara, 2010 s.8

teşviklerinden yararlanma sınırlarını ve etki alanlarını ekonomik disiplin içerisinde denetleme ile izleme konularında referans niteliğinde bir ölçek olmuştur.

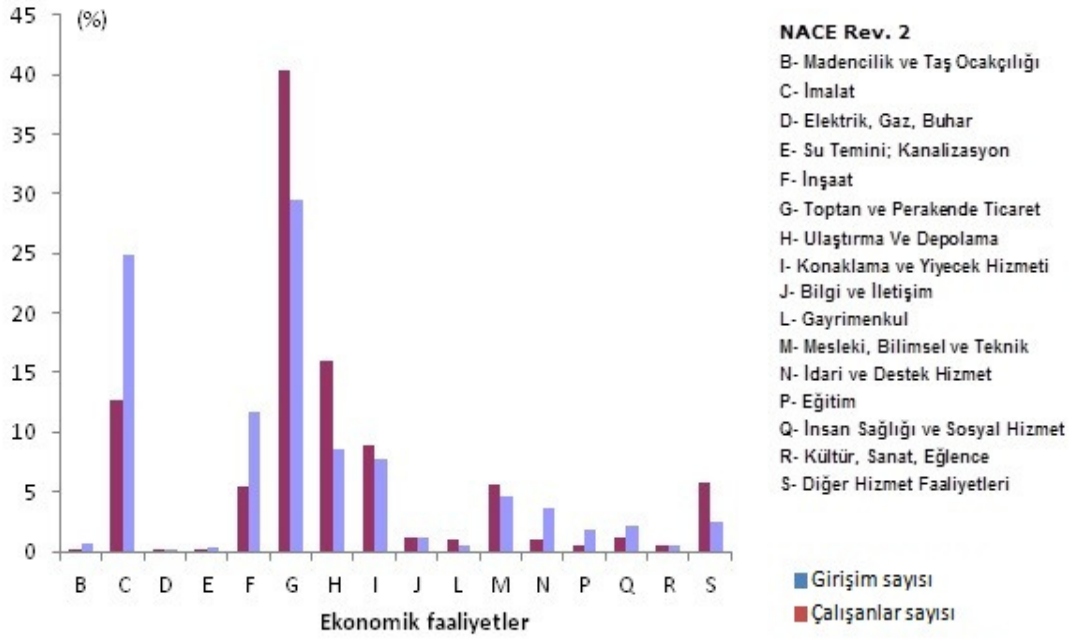
1.1. KOBİ'lerin Önemi ve Ülke Ekonomilerindeki Rolü

KOBİ'ler birçok ülkede olduğu gibi Türkiye ekonomisi içinde oldukça önemli bir yer teşkil etmektedir. KOBİlerin hem toplam şirket sayısı hem istihdam, hem de katma değer içerisindeki önemli payları etkili olmaktadır. Küreselleşme süreci kapsamında KOBİ'lerin yenedünya düzeninde yaşama ayak uydurması için sermaye piyasalarının aktif hale getirilmesi çok önemlidir. Türkiye'nin gündeminde en önemli mesele haline gelen Avrupa Birliği'ne entegrasyon sürecinde, kritik başarı faktörlerini yakalayabilmesidir. Bu kapsamda, KOBİ'lerin bir kısmının stratejik olarak desteklenmesi gerekliliğini göstermektedir. Bu noktada, stratejik öncelikli sektörleri belirlemesi gereken Türkiye, bu sektörlerde KOBİ'lerin rolünü de iyi tartmalı ve sermaye piyasalarında kritik başarı faktörlerini yakalayabilmelidir. İşletmelerin rekabetini bozmayacak, fakat bu işletmeleri teşvik edecek desteğin verilmesi elzemdir. Türkiye ekonomisinde KOBİ'lerin yerini somut olarak anlamak için makro verileri incelenmelidir.

a) KOBİ'lerin Sektörel Dağılımı

2012 yılında en fazla ticaret sektöründe faaliyet gösterdi. NACE kodları olarak adlandırılan, KOBİ'lerde ekonomik faaliyetlerin istatistikî sınıflamasına göre en büyük paya sahip olması açısından; girişimlerin yüzde 40,4'ü Toptan ve Perakende Ticaret; Motorlu Kara Taşıtlarının ve Motosikletlerin Onarımı, yüzde 15,9'u Ulaştırma ve Depolama, yüzde 12,7'si İmalat Sanayi'nde faaliyet gösterdi.²

²TÜİK, 18521 sayılı **Haber Bülteni** (Küçük ve Orta Büyüklükteki Girişim İstatistikleri) s.2

Kaynak: TÜİK 2012

Şekil 1: 2012 Ekonomik faaliyetlere göre girişim sayısı ve istihdamın dağılımı

b) KOBİ'lerde sektörler bazında istihdam dağılımı

KOBİ'lerde 2012 yılında ticaret sektörü istihdamda da en büyük paya sahip oldu. Toptan ve perakende ticaret, motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı faaliyetindeki KOBİ'lerde; istihdam payı yüzde 29.5, maaş ve ücret payı yüzde 24, ciro payı yüzde 53.8, faktör maliyetiyle katma değer payı yüzde 27.2, maddi mallara ilişkin brüt yatırım payı ise yüzde 23.2 olarak gerçekleşti³.

c) KOBİ'lerin Dış Ticaretteki Payları

KOBİ'ler 2013 yılında ihracatın yüzde 59,2'sini gerçekleştirdi. İhracatta; 1-9 kişi çalışan mikro ölçekli girişimlerin payı yüzde 17,8 iken, 10-49 kişi çalışan küçük ölçekli girişimlerin payı yüzde 24,1, 50-249 kişi çalışan orta ölçekli girişimlerin payı yüzde 17,3'ü, 250'den fazla kişi çalışan büyük ölçekli girişimlerin payı ise yüzde 40,7 oldu. Girişimin ana faaliyetine göre KOBİ'lerin ihracatının yüzde 35'i, yüzde 60,4'ü ticaret sektöründe faaliyet gösteren KOBİ'ler tarafından yapıldı⁴.

³TÜİK, a.g.e s.3

⁴a.g.e s.2

Kaynak: TÜİK

Şekil 2. KOBİ'lerin Dış Ticaret Payları

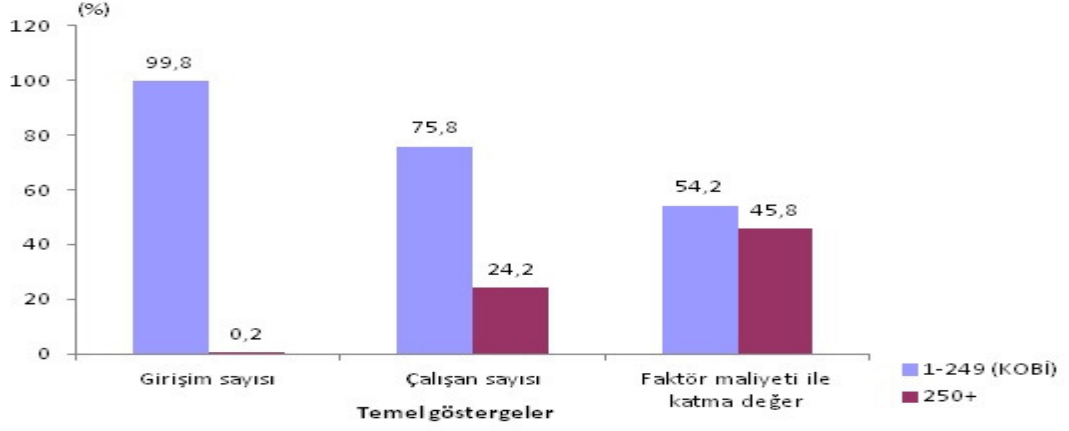
KOBİ'lerin 2013 yılında ithalattaki payı yüzde 39,9 oldu. İthalatta; 1-9 kişi çalışan mikro ölçekli girişimlerin payı yüzde 5,7, 10-49 kişi çalışan küçük ölçekli girişimlerin payı yüzde 16,2, 50-249 kişi çalışan orta ölçekli girişimlerin payı yüzde 17,9, 250+ kişi çalışan büyük ölçekli girişimlerin payı ise yüzde 60,1 oldu. Girişimin ana faaliyetine göre KOBİ'lerin ithalatının yüzde 34,9'u sanayi, yüzde 55,9'u ticaret sektöründe faaliyet gösteren KOBİ'ler tarafından gerçekleştirildi⁵.

KOBİ'ler ihracatının yüzde 45,9'unu Avrupa ülkelerine yaptı. Ülke gruplarına göre 2013 yılında dış ticaret incelendiğinde, KOBİ'ler tarafından yapılan ihracatın yüzde 45,9'u Avrupa ülkelerine, yüzde 38,7'si Asya ülkelerine gerçekleştirildi. KOBİ'ler ithalatının yüzde 51,4'ünü Avrupa ülkelerinden, yüzde 38,9'unu Asya ülkelerinden yaptı.

KOBİ'lerin ihracatının yüzde 91,5'ini imalat sanayi ürünleri oluşturdu. KOBİ'lerin ihracatı içinde giyim eşyası sektörünün payı yüzde 14,5, “ana metaller” in payı yüzde 12,1 ve “tekstil ürünleri”nin payı yüzde 10,3 oldu. KOBİ'lerin ithalatında ise öne çıkan sektörler “kimyasallar ve kimyasal ürünler” (yüzde 15,6), “ana metaller” (yüzde 14,8) ve “başka yerde sınıflandırılmamış makine ve ekipmanlar” (yüzde 12,7) oldu. KOBİ'ler toplam girişimin yüzde 99,8'ini, istihdamın yüzde 75,8'ini, maaş ve ücretlerin yüzde 54,5'ini, cironun yüzde 63,3'ünü, faktör

⁵ TÜİK, 18521 sayılı **Haber Bülteni** (Küçük ve Orta Büyüklükteki Girişim İstatistikleri) s.3

maliyetiyle katma değerin (FMKD) yüzde 54,2'sini ve maddi mallara ilişkin brüt yatırımın yüzde 53,2'sini oluřturdu⁶.

Kaynak: TÜİK

şekil 3. 2012 yılında KOBİ'lerde FMKD' in dağılımı

1.2 KOBİ'lerin Sınıflandırılması

“Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelik'e göre çalışan sayısı 250'den az ve yıllık net satış hâsılatı ya da mali bilânçosu 40 milyon TL'yi geçmeyen işletmeler KOBİ olarak tanımlanmaktadır. Sermayesinin veya oy haklarının yüzde 25'inden fazlası fazla kamu kurum veya kuruluşunun kontrolünde olan işletmeler, bu limitlerin içinde olsalar bile KOBİ sayılmamaktadır.

a) Mikro işletme: 10 kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı veya mali bilançosundan herhangi biri 1 milyon TL'yi aşmayan işletmeler.

b) Küçük işletme: Elli kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hâsılatı veya mali bilânçosundan herhangi biri 8 milyon Türk Lirasını aşmayan işletmeler.

⁶TÜİK, 18521 sayılı **Haber Bülteni** (Küçük ve Orta Büyüklükteki Girişim İstatistikleri s.3

c) Orta büyüklükteki işletme: İkiyüzelli kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hâsılatı veya mali bilânçosundan herhangi biri 40 milyon Türk Lirasını aşmayan işletmeler.

Türkiye’de 18.11.2005 tarih ve 25997 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelik ile çalışan sayısı bakımından AB ile uyumlu, tüm kurum ve kuruluşlar için ortak bir KOBİ tanımı belirlenmiştir. Ancak, Türkiye’deki KOBİ’lerin sermaye ve ciro büyüklüklerinin AB ortalamasından küçük olması nedeniyle bu ölçütler bakımından AB tanımındaki değerlerin altında değerler belirlenmiştir.

Tablo 1. KOBİ Kriterleri

	Tanım Kriteri	Mikro İşletme	Küçük İşletme	Orta Ölçekli İşletme
TR	Çalışan Sayısı	≤9	10–49	50–249
	Yıllık Net Satış Hâsılatı (Milyon TL)	≤ 1	≤ 5	≤ 40
	Yıllık Mali Bilânço Değeri (Milyon TL)	≤1	≤ 5	≤ 40
AB	Çalışan Sayısı	≤9	10–49	50–249
	Yıllık Ciro (Milyon Avro)	≤ 2	≤ 10	≤ 50
	Yıllık Bilanço (Milyon Avro)	≤ 2	≤ 10	≤ 43

Kaynak: AB Resmi 2003/361/EC sayılı tüzük, 04.11.2012 tarih ve 790 sayılı Resmi Gazete

1.3. KOBİ’lerin Avantajları ve Dezavantajları

KOBİ’lerin ülke ekonomisinde büyük ölçekli firmalar göre başlıca avantajları:

- Nispeten daha az kaynak ile daha çok yatırım ve ürün çeşitliliği sağlayabilmeleri
- Diğer işletmelere nazaran daha düşük yatırımla daha çok üretim ve ürün çeşitliliği sağlama yetenekleri önemli bir husustur.
- Ekonomik istikrarsızlıktan daha az etkilenmeleri
- Müşterilerinin ihtiyaçları ile yakından ilgilenmeleri

- Sorun ve ihtiyaçlara cevap verebilme kabiliyeti
- Talep değişikliklerine ve talep dalgalanmalarına daha kolay uyum sağlamaları
- Bölgearası kalkınmaya katkı sağlayarak, dengeli gelir dağılımını destek olmaları en önemli avantajlarıdır.

KOBİ'lerin ülke ekonomisi büyük ölçekli firmalar göre avantajları olduğu gibi birçok dezavantajlarını bulunmaktadır. Bu dezavantajlarını başlıca Şu Şekildedir:

- Teknoloji kullanımlarının nispeten düşük olması,
- Yurtiçi ve yurtdışı piyasalarındaki ticari gelişmeleri takip edememesi,
- Kalifiye personel sorunu yaşamaları,
- Genel yönetim eksiklikleri,
- Vergi yükü nedeniyle kayıtdışı çalışma düzeni benimsemeleri,
- Kurumsal yönetim hususundaki aksaklıkları,
- Hesap planı eksiklikleri, illegal kayıt düzeni,
- Finansman stratejisi ve risk yönetimi eksikleri,
- Uluslararası rekabet yönlerinin zayıf olması,
- Finansman kaynaklara ulaşım problemleri,
- Sermaye piyasalarından fon sağlayamamaları ve banka kredilerinden yeterli kaynağı sağlayamamaları
- Çalışma sistemlerinden kaynaklanan sorunlar

1.4. KOBİ'lerin Finansmanı ve Banka Kredilerine Ulaşımı

KOBİ'lerin ekonomi hayatında konumları ülkeler nezdinde farklılık arz etmektedir. Bu nedenle ülkelerin KOBİ destek ve teşvik politikaları da farklılaşmaktadır. Ancak uygun koşullu finansmana ulaşımın sağlanması ülkelerin büyük çoğunluğunda öncelikli KOBİ politikalarından biridir. Bu bölümde, KOBİ'lerin finansmanı ve banka kredilerine ulaşımı konusundaki kavramlar incelenecektir.

1.4.1. KOBİ'lerin Finansmanı

Finansman, bir işletmenin yatırımlarını ve cari faaliyetlerini (işletme sermayesi) finanse etmek için ihtiyacı olan para veya sermayenin sağlanmasıdır. İşletmeler ihtiyaç duydukları fonları iç kaynaklarından karşılayabildikleri gibi işletme dışı kaynaklardan da temin edebilirler.

İç Kaynaklar (Özsermaye): İşletme sahibinin ve ortaklarının mal varlığı ile faaliyet kârından oluşmaktadır. İşletmeler özellikle kurulma aşamasında özsermayelerini kullanırken büyüme ve gelişme evrelerinde çoğunlukla bu kaynaklar yeterli gelmemekte olup, dışarıdan finansmana ihtiyaç duymaktadırlar.

İşletme Dışı Kaynaklar: Banka, finansal kiralama şirketi, faktoring şirketi, girişim sermayesi yatırım ortaklığı şirketleri gibi ülke veya ülke dışı finansal kurumlar ile sermaye piyasalarından oluşmaktadır. Bu kaynakların bir kısmından işletmeler borçlanma vasıtasıyla fon sağlarken diğer tarafta ise sermaye artırımını şeklinde kaynak temin etmektedir. Finansal kurumların yanı sıra özellikle yeni girişimciler ve mikro işletmeler için yakın çevreden sağlanan fonlar ve tedarikçilerden vadeli alım yapma, önemli finansman kaynakları arasında yer almaktadır. İşletmelerin yararlanabilecekleri başlıca finansman araçları şu şekildedir:

Girişim Sermayesi: Fon arz eden yatırımcıların, getiri potansiyeli yüksek olan KOBİ'lerin oluşumu ve faaliyete geçmesi için yaptıkları uzun vadeli yatırımdır. Girişim sermayesi yatırımcıları, yatırım yaptıkları işletmelerin yönetiminde aktif görev almaktadırlar. Girişim sermayedarının yatırım süresi genellikle 2 ila 4 yıl arasında değişmekte olup bu süre sonunda çoğunlukla şirkette sahip oldukları payları borsada satışa çıkarmakta veya başka bir firmaya satmaktadırlar. Girişim sermayesi yatırımcılarının daha fazla risk almaları, teminat talep etmemeleri, orta ve uzun vadeli yatırım yapmaları ve işletmeye yönetim danışmanlığı sağlamaları gibi özellikleri nedeniyle banka kredilerine kıyasla KOBİ'ler için daha avantajlı bir finansman aracıdır. Ancak, girişim sermayesi şirketleri için işletme ortaklığından çıkış imkânları büyük önem taşımakta olup sermaye piyasalarının yeterince

gelişmemiş olduğu çoğu gelişmekte ülkede girişim sermayesi sistemi de gelişmemektedir.⁷

Girişim sermayesi şirketleri, özellikle yenilikçi girişimcilerin desteklenmesinde önemli bir rol üstlenmektedir. Bu yatırımcılar, taşıdıkları risk fazla olmasına rağmen getirilerinin de yüksek olması nedeniyle yüksek teknoloji sektörlerinde bulunan girişimcileri daha fazla tercih etmektedir.

Faktoring: Mal satan veya hizmet arz eden ticari işletmelerin yurt içine veya dışına yapacakları vadeli satışlardan kaynaklanan kısa vadeli senede bağlı alacak haklarının, factor veya factoring şirketi adı verilen finansal kuruluşlar tarafından satın alınması temeline dayanan bir faaliyettir.⁸

Finansal Kiralama: Belirli bir süre için kiralayan (finansal kiralama firması) ile kiracı (işletme) arasında düzenlenen ve satıcıdan/üreticiden işletme tarafından seçilip, kiralayan tarafından satın alınan bir malın mülkiyetini kiralayanda, kullanma hakkını ise işletmede bırakan bir sözleşmedir. Bu finansman türü yarı mamul ve hammaddelere uygulanmamaktadır. Bu finansman yöntemi, makine, araç gibi taşınır malların yanı sıra taşınmaz mal olarak nitelendirilen gayrimenkuller için de uygulanmaktadır.

Dünyada finansal kiralama uygulamaları ilk olarak 1930'lu yıllarda ABD'de ortaya çıkmıştır. 1950'li yıllarda bankaların tabi olduğu sıkı kurallar gereği bankalardan kredi alamayan KOBİ'lere finansman sağlayan bir yöntem olarak ABD'de yaygınlaşmış, 1960 yılından başlayarak da Batı Avrupa ve Japonya'da geniş bir uygulama alanı bulmuştur. Gelişmekte olan ülkelerde ise bu yöntem, 1975 yılından itibaren uluslar arası finans kuruluşlarının öncülüğünde uygulamaya konulmuştur.⁹

Melek Yatırımcılar: Kendi para ve iş tecrübeleriyle genellikle kurulmakta olan veya yeni kurulmuş işletmelere yatırım yapan kişilerdir. Bu işletmelerin

⁷ United Nations Conference On Trade And Development (UNCTAD), **Finance and finance for SMEs as a means to enhance their Cooperations and competitiveness**, New York, 2001 s.8.

⁸ Erkut ONURSAL, **Dış Ticaretin Finansmanında Factoring ve Factoring'in hukuksal çerçevesi**, İhracatçı Birlikleri Yayınları, Ankara, 1996 s. 22

⁹DPT, **9. Kalkınma Planı**, Ankara, 2007, S.114

genellikle kapsamlı bir iş planına sahip olmaması nedeniyle melek yatırımcılar, birtakım işletme değerlendirme tekniklerini kullanmaktan ziyade bireysel değerlendirmeleriyle karar vermektedirler. Melek yatırımcıların yatırım miktarı, risk sermayesi şirketlerine göre genellikle daha düşük olmaktadır.

KOBİ Borsası: Gelişme ve büyüme potansiyeli olan KOBİ'lerin sermaye piyasalarından fon temin etmesini sağlamak amacıyla kurulan yapılardır. KOBİ'ler, ana borsada işlem gören şirketlere göre daha riskli görülmeleri nedeniyle ana borsa içinde ayrı bir pazar veya ayrı bir tüzel yapı içinde işlem görmektedirler. Dünyadaki uygulamaların büyük çoğunluğunda KOBİ borsaları, ana borsaya göre daha esnek kotasyon koşullarına sahiptir.¹⁰

Ana borsa içinde kurulan KOBİ borsası örnekleri arasında sahip olduğu şirket sayısı ve piyasa değeri bakımından İngiltere'deki AIM (Alternatif Investment Market-Alternatif Yatırım Pazarı) ve Güney Kore'deki KOSDAQ ön plana çıkmaktadır. Ayrı bir borsa olarak örgütlenen KOBİ borsaları arasında en başarılı uygulama ise Amerika'daki NASDAQ'dır. Ancak, KOBİ Borsası niteliği gösteren Romanya'daki RASDAQ, Almanya'daki NASDAQ, Malezya'daki MASDAQ ve Japonya'daki NASDAQ uygulamaları başarısız olmuştur.¹¹

Birçok akademik araştırma tarafından KOBİ'ler için bir "finansman açığı (*financing gap*)" olduğu ileri sürülmüştür.¹² Finansman açığının genel kabul görmüş bir tanımı bulunmamakla birlikte, genellikle finansal kaynaklara erişebilmeleri durumunda bu kaynakları verimli bir şekilde kullanabilecek KOBİ'lere, finans sistemindeki yapısal sorunlar nedeniyle finansman sağlanamaması anlamında kullanılmaktadır. "Açık (*Gap*)" kavramı, ekonomi teorisinde "aksaklık (*imperfection*)" anlamında kullanılmaktadır. Piyasa aksaklığı, arz ve talebin dengeye gelmediği, dolayısıyla piyasanın etkin çalışmadığı durumdur. Finansal piyasalar için bu durumun en başta gelen nedeni işletmelerle finans kuruluşları arasındaki bilgi asimetrisidir. Türkiye ekonomisinin de en büyük sorunlarında biri olan bu husus

¹⁰ Organisation For Economic Co-Operation and Development (OECD), **SME Financing Gap Proceedings Of The Brasilia Conference Annual Report**, 2006 s.80

¹¹Zeynep Emre, Alparslan BUDAK, **Dünya Uygulamaları Çerçevesinde KOBİ Borsaları**, Sermaye Piyasa Aracı Kuruluşları Birliği, 2006 s.41

¹²OECD,**a.g.e** s.16

finansal piyasalar ile reel sektörün bilgi düzeylerinin aynı olmaması finansal kurumlar ile KOBİ'lerin yeterli ve doğru kaynağa ulaşmada ki en büyük engellerden biridir. Bunun nedeninde ise kayıtdışı ekonomi, yapısal sorunlar ve vergi mevzuatının etkisi yadsınamaz.

Finansman kaynaklarına erişemeyen KOBİ'lerin olması, söz konusu piyasada finansman açığı olduğunun tek başına bir kanıtı değildir. Ancak yüksek kredi değerliliği ve/veya kârlı projesi olan işletmelerin piyasaların yapısal sorunları nedeniyle finansmana erişememeleri durumunda bir finansman açığından bahsedilebilmektedir. Öte taraftan, bazı durumlarda finansman ihtiyacı olan işletmeler, piyasa faiz oranını karşılayamamakta veya karşılamak istememektedirler. Bu durum, önemli bir sorun olmakla birlikte bir finansman açığı değildir. Bazı ülkelerde finans sistemindeki yapısal zayıflıklara bağlı olarak KOBİ'lerin finansmana ulaşımında genel bir sorun bulunmaktadır. Bu ülkelerde bankacılık sistemi büyük işletmelere ve kamuya yöneldiği için kredi temin edemeyen çok sayıda KOBİ bulunmaktadır. Bu durum genellikle gelişmekte olan piyasalarda görülmektedir. Ülkelerin bir kısmında ise KOBİ'lerin krediye ulaşımında sorun bulunmazken, özkaynak finansmanı imkânları (sermaye piyasaları, risk sermayesi gibi) gelişmemiştir. Bazı ülkelerde, KOBİ'lerin genelinde finansman konusunda sorun bulunmamakta olup, özellikle yüksek teknoloji sektörlerinde bulunan dinamik KOBİ'lerin finansmana ulaşımı yetersizdir.

OECD tarafından 2005 yılında yapılan anket çalışması ve bazı ülkeler tarafından yapılan araştırma sonuçlarına göre gelişmiş OECD ülkelerinin birçoğunda KOBİ'lerin geneline ilişkin bir finansman sorunu bulunmamakta olup yalnızca bazı alanlarda kısmi finansman açıkları görülmektedir. Bu ülkelerde genellikle özkaynak finansmanı, yenilikçi hızlı büyüyen işletmelerin ve yeni girişimcilerin finansmanı gibi alanlarda sorunlar yaşanmaktadır. İngiltere'de Merkez Bankası tarafından 2004 yılında yapılan bir araştırmaya göre; KOBİ'lerin yüzde 80'i işletme dışı kaynaklardan finansman kullandığını ifade etmiştir. Kanada'da yapılan bir araştırmaya göre ise 2000 yılında araştırmaya katılan KOBİ'lerin yüzde 82'si kredi kullanmıştır, finansal durumun kötü olduğu 2001 yılında ise bu işletmelerin yüzde

74'ü kredi kullanmıştır.¹³ AB geneline bakıldığında ise; 2009 yılında Avrupa Komisyonu tarafından yapılan araştırmaya göre KOBİ'lerin yüzde 16'sı finansmana ulaşımın iyileştirilmesine ihtiyaç duyduğunu ifade etmiştir. Finansmana ulaşım problemleri arz veya talep yönlü olarak ortaya çıkabilmektedir. Finansman araçlarının hiç olmayışı veya KOBİ'lere uygun şartlarda olmaması arz tarafından sıkıntı yaratırken; bilgi eksikliği, teminat yetersizliği, finansal raporlamadan kaynaklanan sorunlar veya işletmenin finansal ve kurumsal yapısının zayıf olması talep yönlü sıkıntı yaratmaktadır. Bu çerçevede KOBİ'lerin finansmana ulaşımı, gelişmiş ülkelere kıyasla gelişmekte olan ülkelerde daha önemli bir sorun alanıdır. Gelişmekte olan ülkelerde makroekonomik istikrarsızlıklar ve finansal sistemde yetersizlikler daha çok yaşanmaktadır. Ayrıca KOBİ'lerin büyük kısmının kurumsallaşma düzeyi düşük olup kayıt dışı faaliyetler daha yüksektir.¹⁴

1.4.2 KOBİ'lerin Banka Kredilerine Ulaşımı

Ülkelerin büyük çoğunluğunda, bankalar veya finans kuruluşları, işletmelerin en önemli finansman kaynağı konumunda olup kullanılan kredilerin niteliği, türü, vade ve faiz yapısı ülkelerin koşullarına göre önemli farklılıklar gösterebilmektedir. Dünyada bankacılık sektöründe konsolidasyonun artmaya başlamasıyla birlikte birçok ülkede yerel düzeydeki küçük yatırım ve kooperatif bankalarının sayısının azalması, KOBİ'lerin kredilere ulaşımı zorlaştırmıştır. Ayrıca bankalar, riske dayalı performans yönetimine geçmeleriyle birlikte kredi vermede daha ihtiyatlı davranmaya başlamışlardır. Bunların yanı sıra birçok ülkede Basel-II ile KOBİ'lerin derecelendirilmeye başlanmış olması, daha çok bilgi talep edilmesine ve kredi standartlarının artmasına yol açmıştır. Diğer taraftan, bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler, diğer kredi türlerinde olduğu gibi KOBİ kredilerinde de hizmet kalitesi ile ürün çeşidini artırmakta ve maliyetleri düşürmektedir.

Küreselleşme sonucunda, başta kurumsal işletme piyasası olmak üzere tüm kredi piyasalarında rekabeti artırmakta, kâr marjlarını ve ücretleri düşürmektedir. Ayrıca sermaye piyasalarında yaşanan olumlu gelişmeler büyük işletmelerin bu

¹³OECD, **a.g.e.**, s.28

¹⁴Thorsten Beck, Soledad Martinez & Maria Peira, **Bank Financing for SMEs around the World**, Business Models, Policy Research Working pp, 4785, Ç.Demirgüç,Kunt, Asli WB, 2008 S.6

piyasalara yönelmelerini sağlamaktadır. Son yıllarda bankacılık sektöründe yaşanan söz konusu gelişmelerden ötürü bankalar, KOBİ piyasasını daha kârlı görmeye başlamıştır. Ancak özellikle 2008 senesinin ikinci çeyreğinden itibaren etkisini göstermeye başlayan küresel ekonomik kriz nedeniyle bankaların KOBİ kredilerine yaklaşımı değişmeye başlamış, kredi şartları sıkılaştırılmış ve kredilerde kısıtlamaya gidilmiştir.

KOBİ'lerin ölçeklerine ve iş ortamına bağlı olarak banka kredilerine ulaşımda yaşadıkları sıkıntıların niteliği ve boyutu da farklılık göstermektedir. Küçük ve genç işletmeler genellikle her koşulda krediye ulaşımda ve kredi maliyetinde sorun yaşarken; orta ölçekli işletmeler gelişmiş ülkelerde kredi hacminin yetersiz olması ve koşulların uygun olmaması, az gelişmiş veya gelişmekte olan ekonomilerde ise hem kredi koşulları hem de krediye ulaşım konularında sıkıntı yaşayabilmektedir.¹⁵ Bu durum, genellikle gelişmekte olan ülkelerde finansal sistemin daha az gelişmiş olması, likidite azlığı ve bankaların küçük ölçekli işletmeleri kredilendirme konusunda tecrübesiz ve isteksiz olmasından kaynaklanmaktadır.

İşletmenin kredi talebiyle başlayan bankaların kredilendirme süreci, sırasıyla işletmenin ziyaret edilmesi, taleplerin alınması, mali tabloların analizi ve istihbarat raporları, işletmenin kredibilitesinin ölçülmesi ve olası kredinin şartlarının belirlenerek teminatlandırmaya ilişkin süreçlerinin tamamlanması ve olumlu bulunması halinde limit tahsis edilmesi ile son bulmaktadır. Kredi değerliliğinin ölçülmesinde, genellikle işletmenin gelir kaynaklarının tespit edilmesi, faaliyet döngüsünün teşhis edilmesi, geçmiş kredi ödeme bilgileri, firmanın sermayesinin yeterliliği ve etkin kullanımı, işletme sahibinin itibarı, ödeme ahlakı, deneyimi, geçmiş performansı, teminat çeşidi ve miktarı ile ülkenin ve sektörün içinde bulunduğu ekonomik koşullar vb. birçok etken dikkate alınmaktadır.

Büyük işletmelerin kredilendirilmesinde mali tablolar, nakit akış senaryoları ve proje analizleri yapılabilirken, KOBİ'lerin çoğunlukla sahi mali tablolara sahip olmaması ve KOBİ'lere ilişkin bilgi toplamadaki zorluklar nedeniyle, işletmenin ve

¹⁵Anke Green, **Credit Guarantee Schemes for Small Enterprises**, An Effective Instrument to Promote Private-Sector-Led Growth, the United Nations Industrial Development organization (UNIDO), Vienna, 2003, s.10

işletme sahibinin geçmiş kredi, çek ödeme performansı, sunulan teminat çeşidi ve tutarı, bankayla olan ilişkisi piyasa istihbaratı, banka istihbaratı gibi bilgiler daha önemli hale gelmektedir. Bu durum, kârlı projesi olan ancak ölçek ve teminat açısından yetersiz olan veya yeni kurulmuş, daha önce kredi kullanmamış bazı işletmelerin krediye ulaşamama sonucunu doğurabilmektedir. Büyük işletmelere kıyasla KOBİ'lerin kredilendirilmesini zorlaştıran faktörleri iki ana başlık altında inceleyebiliriz:

a) Yapısal Özelliklerinden Kaynaklanan Zorluklar

KOBİ'lerin yapısal koşulları nedeniyle yaşadıkları zorluklar farklı dinamiklere sahip ekonomilerde farklı reaksiyonlar göstermekle beraber genel geçer zorlukları şöyle sıralanabilir:¹⁶

- KOBİ'lerin büyüme oranları, kârları ve kazançları yıldan yıla dalgalanmalar gösterebilmekte olup hayatta kalma oranları büyük işletmelere kıyasla daha azdır. Bu nedenle bu işletmelerin risk derecesi oldukça yüksektir.
- Küçük işletmelerde kayıt dışı faaliyetlerin fazla olması ve muhasebe kayıtları ve mali tabloların güvenilir olmaması bankaların sağlıklı bir değerlendirme yapabilmesini zorlaştırmaktadır.
- KOBİ'lerin çoğunun öz sermayesi düşüktür.
- KOBİ'lerde genelde yönetim kapasitesi ve kurumsallaşma düzeyi düşüktür. Bu işletmelerde sahiplik ve yönetim genellikle bir kişi veya küçük bir grubun elinde bulunmaktadır.
- KOBİ yöneticilerinin finansman alternatifleri ve finansal yönetim gibi konularda bilgi eksikliği bulunmaktadır.

¹⁶ Green, a.g.e, s.15

- Birçok ülkede bankalar tarafından en çok talep edilen teminat türü gayrimenkuldür. Ancak özellikle gelişmekte olan ülkelerde küçük işletmeler, teminat olarak gösterebilecekleri bir gayrimenkule sahip değildir veya sahip oldukları gayrimenkul istenen miktar veya kalitede değildir.
- Bilgi asimetrisi, KOBİ'lerin kredilendirilmesinde büyük işletmelere kıyasla daha önemli bir sorundur. İşletme sahibi ve yöneticileri, firmanın ve/veya projenin durumu, olası başarısı ile ödeme kapasitesi ve isteği konularında bankaya göre çoğunlukla daha nitelikli bilgiye sahiptir. Banka açısından aynı derecede bilgiye sahip olmak zor, maliyetli ve zaman alıcıdır.
- Kredilendirmenin idari maliyetlerinin büyük kısmının kredi büyüklüğünden bağımsız olarak sabit olması nedeniyle çoğunlukla düşük tutarlarda olan KOBİ kredileri, bankalar açısından yeterince kârlı olmamaktadır. Ayrıca idari maliyetlere dahil olan bilgi edinme, izleme ve değerlendirme gibi maliyetler KOBİ'ler için büyüklere kıyasla daha fazladır.

b) Finansal ve Ekonomik Yapıdan Kaynaklanan Zorluklar

Genel olarak literatürde, KOBİ'lerin kredilere ulaşmasını zorlaştıran finansal ve iktisadi sisteme ilişkin faktörler aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- Öncelikle gelişmekte olan ekonomilerde teminat yaklaşımı, sözleşme uygulamaları, icra ve iflas kanunları ve uygulamaları, adli aşamalar, sahiplik hakları ve edim süreçlerinde görülen zafiyetler,
- Finansal sistemin rekabetçilik ve gelişmişlik düzeyinin düşük, hizmet kalitesinin ve denetim mekanizmasının yetersiz olması,

- KOBİ'lere yönelik kredi bilgi sistemlerinin (kredi kayıt büroları, risk merkezi vb.) yetersiz olması, asimetrik bilgi yapısı.

1.4.3 Basel-II'nin KOBİ'lerin Kredilerinde Teminata Etkisi

Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin merkez bankaları ve bankacılık denetimi yetkilileri vb. söz sahibi otoritelerinden oluşan Basel Bankacılık Denetim Komitesi, 1988 yılında farklı ülkelerde uygulanan sermaye yeterliliği hesaplama yöntemlerini birbirleriyle uyumlu hale getirmek ve sektör standartları oluşturmak amacıyla Basel-I olarak adlandırılan Sermaye Yeterliliği Uzlaşısını yayımlamıştır. Basel-I, 1989'da yayımlanan ve üç yıllık bir geçiş süreci içeren düzenleme ile Türkiye'de de uygulanmaya başlanmıştır. Sadece kredi risklerini dikkate alan Basel-I'in yayımlanmasının ardından, bankaların finansal yapılarında piyasa risklerinin de oldukça önemli olduğunun daha iyi anlaşılması ve sektörde ortaya çıkan gelişmeler paralelinde, Basel Bankacılık Denetim Komitesi tarafından piyasa risklerinin de sermaye yeterliliğine dâhil edilmesine yönelik çalışmalar yürütülmüştür. Bu çalışmaların neticesinde Basel Sermaye Uzlaşısı (Basel-II) Haziran 2004'te yayımlanmıştır. Basel-II içerisinde sermaye yükümlülüğünün hesaplanmasına, maruz kalınan risklerin yönetilmesine, sermaye yeterliliğinin değerlendirilmesine ve kamuya açıklanma biçimine ilişkin hükümler mevcuttur.¹⁷

Basel II ile getirilen kurallar, standartlar ve düzenlemeler 2006/48/EC ve 2006/49/EC sayılı Direktifler ile AB müktesebatına dâhil edilmiş ve söz konusu direktifler belirli bir geçiş süreci dâhilinde AB üyesi ülkelerde uygulamaya konulmuştur. Diğer taraftan, dünya genelinde birçok ülkede Basel-II'ye uyum çalışmaları devam etmektedir. Türkiye'de ise AB Direktifleri ve Basel-II ile uyumlu mevzuat düzenlemelerinin hazırlık çalışmaları devam etmektedir. Bankalar uyum çalışmalarını başlatmış olup yürütülen çalışmalar ve kaydedilen ilerlemelere ilişkin BDDK tarafından belli aralıklarla izleme yapılmaktadır. Bankacılık sektörünün yüzde 99'u Basel II çalışmalarını yürütecek üst yönetimini belirlemiş ve yüzde 88'i birimlerini oluşturmuştur.¹⁸

¹⁷ BDDK, **Basel II İlerleme Raporu**, 2010 s.2-8.

¹⁸ a.g.e, s.7-11.

Basel-II, kapsamı ve teknik özellikleriyle bankacılık faaliyetleri ile bunların düzenlenmesi ve denetlenmesi açısından köklü değişiklikler içeren bir çalışmadır. Dolayısıyla Basel-II'nin başta bankalar ve denetim otoriteleri olmak üzere işletmeler, bireysel müşteriler, derecelendirme kuruluşları gibi ilgili tarafları oldukça etkilemesi beklenmektedir. Bu kesimler içinde en fazla Basel-II'nin KOBİ'ler üzerindeki muhtemel etkileri tartışılmaktadır.

Basel-II ölçütlerine göre KOBİ'ler, cirosu 50 milyon Avro'nun altında olan işletmeler olarak tanımlanmaktadır. Bu tanıma göre ülkemizdeki işletmelerin büyük çoğunluğu KOBİ sayılmaktadır. İstanbul Sanayi Odası'nın "Türkiye'nin İlk ve İkinci Büyük 500 Sanayi Kuruluşu" araştırmasına göre; 2008 yılında ilk 1000 büyük sanayi işletmesinin yaklaşık yüzde 48'i Basel-II kriterlerine göre KOBİ niteliğindedir. KOBİ'ler kullandıkları kredi miktarına göre iki gruba ayrılmaktadır:

Perakende KOBİ: Bir bankadaki kredilerinin toplamı 1 Milyon Avro'nun altında olan KOBİ'ler o banka için Perakende KOBİ olarak nitelendirilmektedir.

Kurumsal KOBİ: Bir bankadaki kredilerinin toplamı 1 Milyon Avro'nun üstünde olan KOBİ'ler o banka için Kurumsal KOBİ olarak nitelendirilmektedir.

Bu sınıflamaya göre kullandıkları kredi miktarına bağlı olarak KOBİ'lerin niteliği bankalar arasında farklılık gösterebilmektedir. Perakende ve kurumsal KOBİ ayrımı, işletmelerin risk ağırlıklarını etkileyen bir faktördür. İşletmelerin risk ağırlıklarına bağlı olarak bankaların karşılık olarak ayıracağı sermaye miktarı değişmektedir.

Basel-II ile birlikte bankalar riske dayalı fiyatlandırma yaparak taşıdıkları riskleri kredi maliyetlerine yansıtacaklardır. Dolayısıyla yüksek derecelendirme notuna sahip işletmeler daha uygun koşullarda kredi kullanma imkânı bulabilirken diğer taraftan derecelendirme notu düşük olan işletmeler ise daha zor ve daha yüksek daha maliyetli kredilere ulaşabilmektedir. Basel-II ile birlikte farklı ölçüm yaklaşımlarını ve derecelendirme sistemlerini kullanan bankalar olabilecektir. Bu

durum, KOBİ'ler açısından farklı bankalarda farklı kredi imkânlarına sahip olabilme sonucunu doğuracaktır. Yeni Uzlaşıyla birlikte bankaların kabul edebileceği teminatlar da farklılık gösterecektir. Basel-II yaklaşımında, müşteri çek ve senetleri ile ortakların kefaleti gibi mevcutta çok fazla kullanılan teminatlar kabul görmemektedir. Dolayısıyla kamu veya özel girişimler tarafından oluşturulan ve yüksek derecelendirme notuna sahip garanti mekanizmaları, başta riskli işletmeler (yeni kurulanlar, yüksek riskli sektörlerde çalışanlar gibi) olmak üzere KOBİ'lerin krediye ulaşımını önemli ölçüde kolaylaştıracaktır.¹⁹

Basel II sisteminde KOBİ'lerin yüksek bir derecelendirme notuna sahip olmasında, kurumsal yönetim ilkelerini benimsemeleri, kayıt dışı faaliyetlerinin olmaması, güçlü bir mali yapıya sahip olmaları ile bankalarca ve derecelendirme kuruluşlarınca talep edilen verileri zamanında ve doğru bir şekilde temin edebilmeleri gibi faktörler belirleyici olacaktır.²⁰

Küresel mali krizin ülke ekonomileri ile finans piyasalarında yarattığı olumsuz etkiler, finansal düzenlemelerin yetersizliği tartışmalarını gündeme getirmiştir. Bu çerçevede, finansal ve ekonomik şoklara karşılık bankacılık sisteminin dayanıklılığını artırmak için Basel II'nin kriz sürecinde gözlemlenen eksikliklerini gidermek üzere Basel III uzlaşısı hazırlanmıştır. Söz konusu uzlaşıyla getirilen kuralların uygulanmasının ekonomi ve finans piyasaları üzerinde yaratacağı etkilere ilişkin tartışmalar sürmektedir. Basel Bankacılık Komitesi, yeni standartların 2013 yılı Ocak ayında aşamalı olarak uygulamaya alınacağını ve 2019 yılı Ocak ayı itibarıyla tam olarak uygulanacağını ifade etmiştir.²¹

1.5. KOBİ'lerin Kredilere Ulaşımının Artırılmasına Yönelik Kamu Destekleri

Finansman alanında KOBİ'lerin desteklenmesine yönelik geleneksel yaklaşım, KOBİ'lere politika öncelikleri doğrultusunda düşük faizli kredi programları uygulamak şeklinde olmuştur. Özellikle 1960 ve 1970'lerde öncelikli

¹⁹ Aycan Yüksel, **Türkiye'de KOBİ'lerin Banka Kredilerine Erişimi**, DPT, Ankara, 2011 s.37

²⁰ Türkiye Bankalar Birliği(TBB), **Risk Yönetimi ve Basel II'nin KOBİ'lere Etkileri**, 2004, s.28-29

²¹ BDDK, **Sorularla Basel III**, Aralık 2010 s.10

sektörlere yönelik geliştirilen düşük faizli kredi programları, önemli bir destek aracı olarak görülmüştür. Ancak kredi piyasaları ve işletmeler üzerinde birtakım olumsuz etkilerinin görülmeye başlanmasıyla birlikte 1980'li yıllardan itibaren bu desteklerin etkinliği tartışılmaya başlanmıştır.

Ülke deneyimleri farklılık arz etmekle birlikte genel olarak bu tür kredi programlarının işletmelerde yavaş geri ödeme veya ödememe kültürünün yerleşmesine ve başarısız işletmelerin ayakta kalmasına neden olduğu görülmüştür. Ayrıca kredi programlarına hükümetler tarafından yapılan politik müdahaleler de önemli bir sorun oluşturmuştur.²²

Diğer taraftan, Japonya ve Güney Kore'nin kredi programlarına ilişkin deneyimleri, bu tür kredi programlarının sanayileşme sürecinde etkin ve başarılı bir araç olarak da kullanılabileceğini göstermiştir. Bu ülkelerde uygulanan kredi programlarının başarısı, kredilerle ihracata yönelik üretimin ve sanayileşmenin teşvik edilmesi, özel sektörle ve temsilcileriyle sıkı işbirliği yapılması ve iyi bir izleme ve değerlendirme sistemi kurulması gibi faktörlere bağlanmıştır. Diğer taraftan, bazı çalışmalar, söz konusu ülkelerde kredi piyasasına yapılan yoğun müdahalelerin, finans sisteminin gelişimini yavaşlatma gibi birtakım olumsuz etkilerinin de olduğunu ortaya koymaktadır.

Güney Kore ve Japonya'da sanayileşme ve kalkınmanın hız kazanması ve kamu müdahalesinin azalmasıyla birlikte kredi destekleri de azalmaya başlamış ve daha çok yeni girişimcilere, teknoloji odaklı işletmelere ve yeniden yapılanan işletmelere yönelme olmuştur. Ayrıca kredi garanti desteği ve hızlı büyüyen KOBİ'lere sermaye desteği sağlanması gibi çalışmalara ağırlık verilmeye başlanılmıştır.²³

Diğer birçok gelişmiş ülke de, Güney Kore ve Japonya kadar müdahaleci ve yoğun olmamakla birlikte düşük faizli kredi destek uygulamalarını belirli politika hedefleri ve ihtiyaçları için kullanmıştır. Ancak yaşanan gelişmelerin etkisiyle söz

²²Robert VOGEL ve Dale ADAMS **The Benefits and Costs of Loan Guarantee Program**, 1996 s.13

²³OECD, **SME and Entrepreneurship Outlook, Paris**, 2005, s.275.

konusu hedef ve ihtiyaçların ortadan kalkması veya farklılaşması nedeniyle bu ülkeler KOBİ finansman desteklerinde değişikliğe gitmektedirler. Ancak 2000'li yıllarda Fransa, daha çok kredi garanti sisteminin geliştirilmesi ve teknoloji odaklı, yenilikçi işletmelerin finansmanı gibi alanlara yoğunlaşmaktadır.

Son yıllarda kredi programlarına yönelik eleştirilerin artmasıyla birlikte bu alanda kamu müdahale aracı olarak kredi garanti sistemleri daha fazla tercih edilmeye başlanmıştır. Dünya Bankası tarafından yapılan bir çalışmada, kredi garanti sistemlerine yönelik artan ilginin, söz konusu destek programlarının başarısının kanıtlanmışlığından ziyade, diğer türdeki desteklerde yaşanan başarısız deneyimlerden kaynaklandığı ifade edilmektedir. Ayrıca kredi garanti sistemleri, diğer kamu destek araçlarına göre daha az maliyetle daha çok fayda sağlamaktadır. Şöyle ki kredi garanti sistemlerine ayrılan kamu kaynakları, yalnızca kredilerin geri ödenmemesi durumunda kullanılmakta olup, sonraki süreçte bir kısmı veya tamamı işletmelerden tahsil edilebilmektedir.

Diğer taraftan gelişmiş birçok ülkede kredi maliyetlerinden ziyade özellikle mikro ve küçük işletmelerin krediye ulaşımı daha önemli bir sorun olduğu için kredi garanti sistemleri daha fazla tercih edilmektedir. Örneğin; Fransa'da son yıllarda yapılan birçok çalışmada, kredi maliyetlerinin artık KOBİ'ler için en önemli sorun olmadığı, özellikle mikro işletmeler ile büyüme, yeni iş kurma, yeni yatırım yapma gibi kritik süreçlerde maliyet dışındaki nedenlerle KOBİ'lerin krediye erişmekte zorlandıkları sonucu ortaya çıkmıştır. Bu nedenle, Fransa'da faiz desteği önemini yitirirken kredi garanti desteği önem kazanmaya başlamıştır.²⁴

Özellikle mikro işletmelerin, yeni girişimcilerin ve işsizlerin finansmana ulaşmalarının sağlanmasında mikro finansman ve mikro kredi sistemleri de son yıllarda ön plana çıkan finansal yöntemler arasında yer almaktadır. Mikro finansman, yoksul ve düşük gelir düzeyindeki kişi, aile veya işletmelerin, mikro tasarruf, kredi ve sigorta gibi finansal hizmetlerden faydalanmasıdır. Bu finansal hizmetlerden biri olan mikro kredi, bir taraftan rekabetçilik ve girişimciliğin geliştirilmesine katkı sağlarken diğer taraftan bölgesel gelişme ve sosyal politikalara da hizmet etmektedir.

²⁴OECD, **Small and Medium Enterprise Outlook**, 2002 s.120

Dünya’da birçok ülkenin mikro kredileri uygulama amacı ve alanını kendi ülke şartları ve ihtiyaçları doğrultusunda yine ülkeler şekillendirmektedir. Bu çalışmanın kapsamı dışında olması nedeniyle işletmelere sağlanan mikro krediler dışındaki mikro finansman uygulamaları ele alınmamıştır.

Dünyada mikro kredi, kamu bankaları, mikro finans kuruluşları, ticari bankalar, kredi birlikleri, kooperatifleri ve sivil toplum örgütleri gibi farklı yapılanmalar tarafından sağlanabilmektedir. Kamu bankaları, kredileri doğrudan kullandırdığı gibi kurumsal araçlarla da kullanılabilmektedir.

OECD tarafından yapılan bir çalışmada, KOBİ finansmanında kamunun daha rekabetçi ve piyasa odaklı yaklaşım benimsemesi ve daha sınırlı ancak odaklanmış bir role sahip olması gerektiği vurgulanmıştır. Bu yaklaşıma göre, kamunun temel görevi piyasa aktörlerinin birbiriyle etkin bir iletişim içinde olmasını sağlayan ortamı ve koşulları oluşturmak olarak görülmektedir. Bu çerçevede kamu öncelikle işletmelerin finansmanı için uygun bir ortam sağlamalıdır. Bu kapsamda makroekonomik istikrarın sağlanması, finansal sistemin rekabetçi hale getirilmesi, kredi alanların ve verenlerin haklarının korunmasına yönelik düzenlemelerin yapılması, finansal kuruluşların küçük işletmelere hizmet verme kapasitesinin geliştirilmesi, KOBİ’lerle finansal kuruluşlar arasındaki bilgi akışının artırılması ve bu işletmelerin kurumsal kapasitelerinin geliştirilmesi yoluyla kredi değerliliklerinin artırılması, kamunun temel görevleri arasında görülmektedir. Kısaca kamu, KOBİ piyasasını kârlı görerek onlara hizmet vermek isteyen finansal sistem ve kredi değerliliği yüksek işletmeler oluşturmalıdır.²⁵

Ancak genel makroekonomik ve finansal sistemin iyileştirilmesine yönelik amaç ve hedefler orta ve uzun vadede gerçekleştirilebilecek nitelikte olup, bazıları kamunun kontrolü dışında dışsal faktörlerden olumsuz etkilenebilmekte ve ilerlemeler yavaş olabilmektedir. Örneğin, 2008 yılından itibaren etkileri yoğun bir şekilde hissedilmeye başlanan küresel mali kriz, belirtilen alanlarda olumsuz etki yaratmış ve birçok uygulamayı sorgulanabilir hale getirmiştir. Ayrıca kriz, birçok gelişmiş ülkede dahi KOBİ finansmanı alanında yeniden daha müdahaleci bir

²⁵OECD, *SME Financing Gap Proceedings Of The Brasilia Conference*, 2006, s. 29.

yaklaşımı beraberinde getirmiştir. Birçok ülkede kamu, iflas etmekten kurtarmak amacıyla bankalara ortak olmuş ve düşük faizli kredi programları uygulamaya başlamıştır. Ayrıca, makroekonomik ve finansal sistemdeki iyileştirmelere rağmen yeni girişimci ve/veya teknoloji odaklı hızlı büyüyen işletmelerin finansmanı gibi bazı alanlarda sorunlar yaşanabilmektedir. Dolayısıyla, KOBİ'lerin kredilere ulaşımının artırılması ve iyileştirilmesi için makro düzeydeki iyileştirmelerin yanı sıra destek sağlama yoluyla kamu tarafından birtakım müdahaleler de yapılması gerektiği düşünülmektedir.

Cho ve Kim tarafından yapılan çalışmada, kredi piyasalarına yönelik kamu müdahalesinin niteliğinin, her ülkenin finans piyasası koşullarına, sanayi yapısına, politik ve uluslararası çevresine göre belirlenmesi gerektiği ifade edilmiştir. Ayrıca, ekonomik gelişmişlik düzeyi arttıkça kamu müdahalesinin kapsamının ve rolünün gözden geçirilerek, rekabetçi piyasa ekonomisi ile uyumlu uygulamalara ağırlık verilmesi gerektiği belirtilmiştir.²⁶

²⁶Joon Je Cho ve Joon-Kim, **Credit Policies and the Industrialization of Korea**, WB, 1995 s.7

2. TEMİNAT KAVRAMI VE KULLANILAN TEMİNAT TÜRLERİ

Çalışmanın ilk kısmında yer alan kavramsal çerçeve kapsamında KOBİ'lerin yabancı kaynak kullanımlarının büyük bölümünü banka kredileriyle sağladığını belirtilmişti. Bankaların kredilendirme fonksiyonunun ifası esnasında maruz kaldıkları en önemli finansal, ekonomik ve yapısal risklerden dolayı zarar olasılığını indirmek için bankalar ve finansal kuruluşlar tarafından kullanılan en yaygın risk azaltma tekniklerinden biri teminat alınmasıdır. Söz konusu kredilerin veya yükümlülüklerin vadesinde ödenmemesi, temerrüde düşülmesi durumunda, alacağın tahsil kabiliyetini arttıran en önemli husus teminatlar olmaktadır. Kredi teşhis ve tahsis aşamasında firma yapısına uygun teminatın talep edilmesi ve talep edilen teminatın şekil şartları açısından ilgili mevzuat çerçevesinde sağlanmış olması oldukça önemlidir. Alınan teminatın yasal şekil şartlarına uygun alınmamış olması ileride oluşabilecek itilafları engellemek adına dikkate değer bir husustur. Mevzuatın emrettiği hükümlere uygun teminatın tesis edilmemesi halinde ortaya çıkması muhtemel sorunlar oluşabilmektedir. Bu tür sorunlar teminat tesis edilmesinden beklenen faydaları engellemesi neden olabilmektedir. Söz konusu nedenlerden dolayı, çalışmanın bu bölümünde Türk bankacılık sektöründe yer alan krediler karşılığında alınan başlıca teminat türlerinin, özellikle Borçlar hukuku, Medeni hukuk, Kıymetli Evrak hukuku ve Ticaret hukuku olmak üzere ilgili yasal düzenlemeler ışığında incelemesi yapılmıştır. Finansal kuruluşlar veya bankaları teminat taleplerinin KOBİ'lerin kredi potansiyeli ve kredi hacmine etkisi incelenmiştir.

2.1 Teminat Kavramı ve Teminat Talebinin Nedenleri

a) Teminat Kavramı

Finans kurum ve kuruluşlar tarafından müşterilerine verilmiş olan nakdi ve gayrinakdi kredilerin yükümlülüklerin vadelerinde borcun veya edimlerinin geri ödenmeme riskine (temerrüt) veya ifasının yerine getirememesine riskine karşılık

olarak kredi kuruluşlarının alacağına tamamına veya bir kısmını güvence altına alınmasını sağlayan her türlü menkul veya gayrimenkul değerler ile garanti, kefalet ve sözleşmeden elde edilmiş olan haklar teminat olarak adlandırılmaktadır.²⁷

Finansal piyasalarda uygulama alanı en geniş ve önemli risk azaltma tekniklerinden biri teminat kullanımınıdır. Teminat, teminatı veren tarafın yükümlülüğünü güvence altına almak için teminatı alan tarafından kabul edilen bir varlık ya da üçüncü bir tarafın taahhüdü olarak da tanımlanabilir. Teminatın asıl fonksiyonu karşı tarafın yükümlülüğünü yerine getirememesine karşı korunmaktır.²⁸

b) KOBİ'lerden Teminat Talep Edilmesinin Nedenleri

Kredi kuruluşlarının, kredilendirmede sisteminde asli unsur firmanın kredibilitesi olup, teminat talihi unsur olarak görülmektedir. Kredi müşterisinin ödeme gücü ve kredibilitesi dışında, bankalar tarafından ayrıca bir güvence istenmesinin nedenleri ise kısaca aşağıdaki şekilde sıralanabilmektedir.²⁹

- Kredi müşterisinin ödeme gücü konusunda bankanın tam bir güvene sahip olmaması,
- Kredi talep edenin mali açıdan istenilen düzeyde bulunmaması ve borçluluğunun yüksek bulunması,
- Geçmiş dönem ödeme performansının yetersiz oluşu ve firma yönetiminin başarısının yeterli bulunmaması,
- Bazı kredilerde teminat alınmasının kredinin özelliğinden dolayı bir gelenek veya teamül haline almış olması (uzun vadeli yatırım ve proje kredilerinde olduğu gibi),
- Teminat alınmış olmasının borçlular üzerinde kredinin ödenmemesi konusunda caydırıcı bir etki yaratması,
- Teminat alınmak suretiyle krediden sağlanan veriminin yükseltilmesi,

²⁷ Mehmet Yazıcı, **Bankacılıkta Kredi Tahsisi**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2010, s.22.

²⁸ İpek Özdemir, **Merkez Bankacılığında Teminat Sistemleri**, TCMB, Uzmanlık Yeterlilik Tezi, Ankara, 2010, s.3.

²⁹ Öztin Akgüç, **Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi**, İstanbul, 2010, s.384.

Kredinin temerrüde düşmesi durumunda, tahsil kabiliyetini arttıran en önemli etken alınan teminatlardır. Bununla birlikte kredi değerliliği yüksek olan bir firmanın kredisi için yüksek tutarda teminat alınması veya firmanın teminat vermeye dayatılması rasyonel olmayacağı gibi, sadece teminat alınmış olmasına bakılarak her hangi bir firmaya kredi verilmesi de doğru değildir. Kredinin, kredilendirme ilkeleri çerçevesinde açılması ve takip edilmesi amaç edinilmelidir. Teminat seçimi firmanın kredi değerliliği ve açılan kredinin özellikleri ile orantılı olmalıdır. Alınacak teminatın nakde dönme süresi ile piyasa değerinde oluşabilecek dalgalanmalar da dikkate alınması son derece önemli bir husustur.

2.2. Bankacılık Sisteminde Uygulanan Başlıca Teminat Türleri

BDDK tarafından yayınlanan “*Karşılıklar Yönetmeliği’nde*” dört grup altında sınıflandırılan teminat türlerinden, kredilendirme işlemlerinde bankalar tarafından uygulamada sıkça kullanılanlar aşağıda detaylı şekilde yer almaktadır. Kredi kuruluşları, kredilendirme sürecinde alınan teminatlar, genel olarak maddi teminatlar ve şahsi teminatlar olmak üzere iki ana başlık altında toplanmaktadır.

2.2.1. Maddi Teminatlar

Kredi kuruluşları tarafından yüklenilen risk karşılığında bir varlık veya iktisadi bir değer teminat olarak alınmaktadır. Kredi kuruluşları tarafından maddi teminat olarak genellikle menkul ve gayrimenkul rehinleri alınmaktadır. Gayrimenkul ipoteği, ticari işletme rehni, alacağın temlik, likit değerlerin rehni, kambiyo senetleri, banka teminat mektupları ve taşıt veya emtia rehni gibi teminatlar uygulamada en çok talep edilen maddi teminat türleridir.

a) Gayrimenkul Rehni (ipotek)

Rehin hakkı, borcun ifa edilmediği durumlarda, hak sahibine bir gayrimenkul veya menkul mülkiyetini veya başka bir hakkı paraya çevirmek ve elde edilen

meblağdan öncelikle alacağını almak yetkisini veren bir haktır.³⁰ Rehin hakkı, aynı bir haktır herkese karşı ve özellikle taşınmazın diğer alacaklılarına karşı ileri sürülebilir.

Gayrimenkul ipotekleri, ipotek konusu taşınmazın kuruluş sebebine (kanuni, sözleşme), süresine (sürelî, süresiz), para cinsine (TL, Yabancı Para) ve alacağın kapsamına göre (anapara, üst sınır) çeşitli ayırımlara tabi tutmak mümkün olmakla birlikte, ipotek çeşitlerine ilişkin incelemelerde esas alınan asıl ayırım; daha çok ipotek konusu alacağın kapsamına ve ipotek kurulması aşamasında alacak miktarının belirli olup olmamasına göre yapılan ayırım, yani anapara ve üst sınır ipoteği ayırımıdır.

Anapara İpoteği: Alacağın ve alacak miktarının önceden belirli olduğu durumlarda, diğer bir anlatımla, ancak doğmuş, mevcut ve belirli bir alacak için kurulan ipoteğe, anapara ipoteği denir. Bu nedenle, anapara ipotekleri daha çok karz, ödünç şeklinde verilen alacaklar ile bankaların ve özel finans kurumlarının bir kereye mahsus olmak üzere kullandıkları krediler için kurulmaktadır.³¹

Üst Sınır İpoteği: “Azami meblağ ipoteği”, “teminat ipoteği” gibi kavramlar ile de ifade edilen bu ipotek türü, alacağın miktarının muğlak olması halinde tesis edilen ipotek türüne denir (Medeni Kanun, md. 851). İpoteğin kurulması sırasında taşınmazın teminat altına aldığı alacağın üst sınırı taraflarca belirlenmişse “üst sınır ipoteği” söz konusudur. Burada ipotek miktarı, alacaklının tüm alacak kalemleri için bir üst sınır teşkil eder. Bu nedenle alacaklı, tapu kütüğüne tescil edilen tutarı aşan anapara, faiz, takip giderleri gibi diğer alacaklarını taşınmazın satış bedelinden alamayacaktır. Taşınmazın satışından sonra adi alacak haline gelen bu tutarlar için alacaklı, daha sonra diğer takip yollarına müracaat edebilmektedir.³²

Üst sınır ipoteği, genellikle rehin kurulduğu sırada miktarı bilinmeyen ya da ileride değişebilecek olan alacaklar için kurulmaktadır. Bununla birlikte, miktarı belli bir alacak için de üst sınır ipoteği kurulmasında yasal bir engel bulunmamaktadır. Miktarı belli olmayan doğmuş veya doğacak alacaklar konusu olabilecek nitelikteki

³⁰ Mustafa Kemal Oğuzman, Özer Seliçi, **Esya Hukuku**, İstanbul, 1975, s. 665.

³¹ Nazif Kaçak, **İpotek ve İpoteğin Para Çevrilmesi**, seçkin Kitapevi, Ankara, 2010, s.65.

³² Münip Şeyda Işıktaç, **Uygulamada Bankacılar İçin Hukuk**, T-Bank Yayını İstanbul, 2010, s.178.

alacaklar için taraflarca, taşınmazın güvence altına alacağı en yüksek tutar belirtilmek suretiyle oluşturulan üst sınır ipoteği, özellikle faiz oranı değişen veya cari hesap şeklinde işleyen banka kredi alacakları ile gayri nakdi krediler için tercih edilmektedir. Üst sınır ipoteğinde, anapara ipoteğinden farklı olarak ikrar edilmiş bir borç bulunmaması nedeniyle, alacaklıya, ipoteğin paraya çevrilmesi aşamasında doğrudan doğruya ilamlı takip gibi icra emri gönderilmesini talep etme hakkı vermez. Üst sınır ipoteğinde borçluya icra müdürlüğüne icra emri gönderilemeyecek, ancak ödeme emri gönderilebilecektir. Diğer bir deyişle, anapara ipoteğinde, ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ilamlı takip söz konusu iken, üst sınır ipoteğinde ise, ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ilamsız takip söz konusu olmaktadır.³³

Garame İpoteği: Aynı dereceden birden fazla şahıs lehine ortaklaşa olarak tesis edilen ipoteklere garame ipoteği denilmektedir. Bu ipotek türü genelde bankaların şirketler birliği şeklinde (konsorsiyum) açtıkları krediler için söz konusu olmaktadır.

b) Ticari İşletme Rehni

Ticari faaliyetlerini ekonomik hayat içerisinde idame eden KOBİ'ler ve diğer tüzel kişi işletmelerin, ticari faaliyetlerini kesintisiz sürdürerek büyümelerini sağlayabilmeleri hususu bu işletmelerin zaman zaman kredi kullanmasını gerektirmektedir. Kredi ise genel olarak yeterli şahsi veya maddi teminat karşılığında tahsis edilmektedir. Kredi veren alacaklı lehine maddi teminat, gayrimenkul ya da menkul mallar üzerinde rehin hakkı kurulması yoluyla sağlanır. Gayrimenkuller üzerinde rehin hakkı, tapu siciline tescil ile doğar ve rehin konusu gayrimenkulün alacaklıya teslimini gerektirmez (Medeni Kanun 856/1). Menkul rehninin tesis edilmesinde, hukuk sistemimize göre kural olarak o menkul mal üzerindeki zilyetliğin kredi verene geçirilmesi ile olmaktadır. Menkul malların rehni için aranan bu koşul, gerek kredi alan şahıs ve işletmeler için gerekse kredi veren banka ve diğer kredi kuruluşları için bazı sorunlara yol açmaktadır.

³³Osman Oy ve Gülcan Güngöler, **Kredi ve Kredi Teminatları**, Beta Yayınları, İstanbul, 2008,s.56.

Menkul mallarda rehin hakkının, menkul varlıkların teslimine gerek kalmadan kurulabilmesini temin etmek ve böylece ticari işletmelerin faaliyetlerini kesintisiz olarak sürdürülmesine olanak sağlamak üzere, özel düzenlemelere ihtiyaç duyulmuştur. Bu sebeple 1447 sayılı Ticari İşletme Rehni Kanunu (TİRK) bu ihtiyacı gidermeye yönelik olarak yürürlüğe girmiştir. Bu kanunla, çeşitli unsurlardan oluşan ticari işletmelerin bir bütün olarak, dolayısıyla işletme dâhilinde menkul unsurların ayrıca teslimine gerek kalmaksızın, rehin verilmesine imkân sağlanmıştır.³⁴

Ticari işletme rehninin düzenlenmesindeki asıl amaç kredi ihtiyacı duyan şahıs ve tüzel kişilerin kredi teminini kolaylaştırmak olup, ticari işletme rehni ile işletme sahibi rehin konusu menkulleri, rehin süresince fiili egemenliğinde bulunduracak, rehin alacaklısı da veya kredi kuruluşu söz konusu menkulleri yedi emin veya kendi uhdesinde muhafaza etmek zorunda kalmayacaktır.

c) Alacağın Temliki

Alacağın temliki, borç ilişkisinden doğan belli bir talebin üçüncü kişilere devrine yönelik olarak, alacaklı ile onu devir alan üçüncü kişi arasında, borçlunun rızasını armaksızın yapılan ve sadece kazandırıcı bir tasarruf işlemi niteliği taşıyan şekle bağlı bir sözleşmedir. Ezcümle alacağın temliki, bir alacağın, alacaklısı tarafından borçlunun rızasını almaya gerek olmaksızın başka bir şahsa devredilmesidir. Temlik sözleşmesi yapıldığı an hüküm ifade ettiğinden, temlike konu malvarlığı temlik edenin malvarlığından çıkarak temlik alanın malvarlığına geçer. Böylece, borcun ödenmesini istemek hakkı da yeni alacaklıya geçmektedir.

d) Nakit ve Benzeri Değerlerin Rehni

Bankaların kredi politikalarında kredi teminatı olarak rehin alınan nakit ve benzeri değerlerin başında nakit, altın depo hesapları, mevduat, hazine bonusu ve yatırım fonu gibi vb. varlıklar gelmektedir. Teminat olarak belirtilen menkul

³⁴ Sabih Arkan, **Ticari İşletme Hukuku**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 2008. s.48.

değerlerin rehin alınmasının bazı gerekçeleri bulunmaktadır. Kredi müşterisinin diğer teminatlar karşılığında kredilendirilmesi için yeterli güvenilirliğe sahip olmaması veya kredi müşterisinin sahip olduğu hazır değerleri kullanmak yerine bunları teminat göstererek kredi kullanmasında kendisi açısından fayda görmesi bu nedenlerin en başında gelmektedir. Zira hazır değerlerin rehni karşılığında kullanılan kredilerde, karşılıklar yönetmenliği gereği açılan krediden dolayı bankanın diğer teminatlar karşılaştırıldığında söz konusu kredide diğer kredilerden farklı olarak riski realize olmadığından kredinin faiz, kar ve komisyonları ile oluşacak diğer masrafları da müşteri açısından avantajlı olabilmektedir.

e) Kambiyo Senetleri

Vadeli alım satım yapan şirketlerin, başta çek ve emre muharrer senetler (bono-senet) olmak üzere, gerçek ticari işlemlerinden kaynaklanan kambiyo senetlerinin kredi veren bankalar tarafından teminata alınmak suretiyle firmalara kredi tahsis edilmesi ülkemiz bankacılık uygulamaları arasında en yaygın kullanılan teminat türlerinden biridir. Teminata ibraz edilen çek ve senetlerin vadelerinin çok uzun olmaması, ayrıca yapılan tahsilâtlar sonucunda sürekli hareket göstermeleri nedeniyle daha ziyade KOBİ niteliğindeki firmaların kısa vadeli, spot veya rotatif kredi taleplerinde kullanılan bir teminat türüdür.³⁵

Kambiyo senetlerinde teminat türünde en önemli husus teminata alınacak çek ve senetlerin gerçek ticari ilişkiden kaynaklanması, yani kurmaca nitelikte olmaması ve şekil şartları açısından eksiklik taşımamasıdır. Teminata alınan çek ve senetlerin gerçek işlemlerden kaynaklandığının tespiti bakımından firma mizanlarının ve kestiği faturaların incelenmesi faydalı olacaktır.

f) Teminat Mektubu

Banka teminat mektupları, kredili müşterileri lehine bir borcu, ödevi veya yükümlülüğü garantörlük manasında üstelendiği gayri nakdi kredi türlerinden biridir. Teminat mektubu veren bankalar, bazen de herhangi bir gerçek veya tüzel kişi

³⁵Mehmet Yazıcı, **Bankacılıkta Kredi Tahsisi**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2010. s.78.

müşterilerine kredi tahsis edilmesi için farklı bir bankadan tarafından kendilerine hitaben düzenlenmiş teminat mektubu talep edebilebilir. Bu teminat türü çok ekonomi için çok yaygın kullanılan bir teminat türü değildir. Ancak tesis edilmesi zaman alan ve birçok prosedüre maruz kalan teminat taşımaması durumunda kredi talep edenlerin teminatı bulunan bankadan teminatına karşılık, teminat mektubu olarak yeni kredi talep ettiği kuruluşa sunması söz konusu olabilmektedir.

g) Taşınır (Menkul) Rehni

Menkul rehni, alacaklının, vadesi gelen alacağını tahsil edememesi, temerrüde düşmesi veya kredi kuruluşunun muaccel borçlarını tahsil etmek amacıyla taşınır malı veya hakkı nakde çevirmek suretiyle alacağını tahsil etmesi olanağını veren bir rehin türüdür. Tanımdan da anlaşılacağı üzere taşınır rehni, hem borçluya hem de üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilen sınırlı bir ayni haktır. Taşınır mal rehni tesisi ve rehin işleminin hukuken geçerli olabilmesi için rehnedilen taşınır malın alacaklıya teslimi, yani zilyetliğin devri şarttır. Kanunda belirtilen istisnai durumlar dışında, taşınır mal, fiilen rehin edenin hâkimiyetinde kaldığı sürece rehin hakkı doğmaz (Medeni Kanun m.940).

Menkul mal rehni, kredi kuruluşları açısından önemli olan nokta, Medeni Kanunun 940/II. fıkrası ile getirilen düzenlemedir. Buna göre, “*gerçek veya tüzel kişilerin alacaklarının güvence altına alınması için, kanun gereğince bir sicile tescilli zorunlu olan taşınır mallar üzerinde, zilyetlik devredilmeden de, taşınır malın kayıtlı bulunduğu sicile yazılmak suretiyle rehin kurulabilir*”. Bu hüküm taşınır rehni ancak zilyetliğin alacaklıya devri suretiyle rehnedilmesi kuralının istisnalarından birini düzenlemektedir. Yapılan bu düzenleme ile bankalarca kullanılan kredilerin teminatı olarak taşıt rehni alınması yoluna gidilmesi halinde taşıtın bankaca teslim alınması veya yediemin olarak alacaklıya teslim edilmesi şartı aranmayacak, taşıtın tescil olduğu ilgili Trafik Siciline rehni tescil ettirilmesi yeterli olacaktır. Böylece, uygulamada sık kullanılan bir teminat türü olan taşıt rehni konusunda bankalara önemli bir kolaylık sağlanmaktadır. Ancak iş makinesi rehni işlemleri ticaret siciline yapılmaya devam etmektedir.

Menkul rehni, asıl alacağa bağı fer'i bir hak olduğundan, asıl alacakla birlikte doğar ve alacağın son bulmasıyla ortadan kalkmaktadır. Buna karşın borcun muaccel olması halinde ise alacaklının rehni paraya çevirme hakkı doğar. Borç ilişkisi veya rehin işlemi bitene kadar ilgilinin mesul olarak hak ve yükümlülükleri devam eder.

2.2.2. Şahsi Teminatlar

Kefalet sözleşmesi, Türk hukuk sisteminde teminat olarak kabul edilen en yaygın uygulanan teminattır. Borçlar Kanunu'nun 483. maddesinde yer alan düzenlemede "*kefalet bir akittir ki onunla bir kimse, borçlunun akdettiği borcun edasını temin etmeği alacaklıya karşı taahhüt eder*" denilmektedir. Bu nedenle, kefalet akdi ile üçüncü bir şahıs (kefil), asıl borçlunun alacaklısına karşı borcunun ödenmesini taahhüt eder.

Kefil ise, asıl borçlunun borcunu ödememesi durumunda kendisinin kişisel olarak sorumlu olacağını taahhüt eden, asıl borçlu ile birlikte borcu üstlenen kişidir. Kefalet sözleşmesinin tanımından da anlaşılacağı üzere, kefalet akdi rızai bir sözleşme olup, borçlunun alacaklısı ile kefilinin karşılıklı ve birbirine uygun iradeleriyle meydana gelir.

2.2.3 Kefalet Türleri:

a) Adi Kefalet

Adi(basit) kefalet, Borçlar Kanunu'nun 486. maddesinde düzenlenen ana kefalet türüdür. Bir başka ifade ile yine Borçlar Kanunu'nda yer alan müteselsil kefalet ise, yasal sistematiğe göre, istisnai bir kefalet türü olarak kabul edilmiştir. Bu nedenle, kefaletin müteselsil kefil olduğu açıkça anlaşılmayan hallerde bunun adi kefalet olduğu kabul edilmelidir.³⁶

Adi kefaletin en önemli özelliği, asıl borçluya başvurulmadan veya varsa rehin ya da ipotek paraya çevrilmeden kefile gidilememesidir. Adi kefalet durumunda

³⁶Cevdet Yavuz, **Borçlar Hukuku Dersleri-Özel Hükümler**, Beta Yayınevi, İstanbul, 2008, s.557

alacaklının kefile müracaat edebilmesi için; Asıl borçlunun iflas etmesi veya iflâs anlaşması mehili alması, Asıl borçlu aleyhine yapılan takibin sonuçsuz kalması, Asıl borçlu aleyhine Türkiye’de takip yapmanın mümkün olmaması, durumlarından birinin gerçekleşmesi gerekmektedir. Belirtilen hususlar gerçekleşmeden kefile başvurulmuş ise, kefil önce asıl borçluya başvurulması def’inde bulunabilir.

b) Müteselsil Kefalet

Bankacılık uygulamasında en sık rastlanan kefalet türü olan müteselsil kefalet, Borçlar Kanununun 487. maddesinde düzenleme konusu yapılmıştır. Buna göre, alacaklının ister asıl borçluya isterse kefile herhangi bir sıra gözetmeksizin müracaat edebileceği kefalet türüne müteselsil kefalet denir. Bu sebep ile müteselsil kefaleti adi kefaletten ayıran en önemli özellik alacaklının asıl borçluya başvurmasına, varsa rehnin paraya çevrilmesine gerek kalmadan doğrudan doğruya kefile başvurabilmesidir. Diğer bir deyişle, adi kefalette kefile tanınan savunma hakları müteselsil kefalette kefile tanınmamıştır. Böylece müteselsil kefil, tartışma definden ve önce rehnin paraya çevrilmesi şartlarından yararlanamamaktadır. Ancak Tüketicileri Koruma Hakkındaki Kanun ile yapılan düzenlemede, tüketici kredisinin teminatı olarak şahsi teminat verildiği hallerde, kredi veren, asıl borçluya başvurmadan, kefilin borcun ifasını isteyemez (Tüketicileri Koruma Hakkındaki Kanun md.3). Yine aynı kanun gereği, konut finansmanı sisteminde de konut finansmanı kuruluşu asıl borçluya ve diğer teminatlara başvurmadan, kefilin borcun ifasını isteyemez.

Müteselsil kefaletin söz konusu olabilmesi için, müteselsil kefalet altına girmek iradesi sözleşmeden açıkça anlaşılmalıdır. Türk Ticaret Kanunu’na göre, ticari borçlara kefalet halinde, sözleşmede aksi kararlaştırılmadıkça müteselsil kefalet söz konusudur.

c) Birlikte Kefalet

Birlikte kefalet, birden fazla şahsın bölünebilir bir borca birlikte kefil olmaları şeklinde tanımlanabilir. Borçlar Kanunu’nun 488. maddesinde düzenlenen birlikte

kefalet, adi (basit) birlikte kefalet ve müteselsil birlikte kefalet olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Adi birlikte kefalet durumunda kefiller, borcun belli bir bölümü için adi kefil ve diğer kefillerin payları için ise, kefile kefil sıfatı ile kefil olmaktadır. Müteselsil birlikte kefalet durumunda ise, kefiller gerek kendi aralarında gerekse asıl borçlu ile müteselsil kefil konumunda bulunmaktadır.

d) Kefile Kefalet

Kefile kefalet, Borçlar Kanunu'nun 489. maddesinde ele alınmaktadır. Buna göre, kefile kefil, alacaklıya karşı kefilin borcun ifasını yerine getirmeyi taahhüt eden kimsedir. Sözleşmenin tarafları ise alacaklı ve kefile kefil olan kişidir. Burada alacaklı, teminatı güçlendirmek amacıyla başvurulmaktadır.

e) Rücua Kefalet

Rücua kefalet ise, kefile karşı asıl borçlunun ödeme gücünün taahhüt edilmesidir. Rücua kefil olan kimse, asıl borçludan alacağını alamayan kefile kefildir. Rücua kefalet sözleşmesi, ilk kefil ile rücua kefil arasında yapılmaktadır. Rücua kefalet genellikle ilk kefil teşvik etmek amacıyla yapılır. Ancak bankacılık uygulamalarında çok nadir görülen bir düzenleme şeklidir. Yapısı itibariyle özel sözleşmelerde söz konusu olduğu söylenebilir.

2.3 Basel Düzenlemeleri ve Kredi Teminatları

Basel Bankacılık Denetim Komitesi dünyanın birçok ülkesinden ekonomi otoriteleri tarafından toplanarak ilk olarak 1988 yılında yapılan toplantı sonucunda Basel-I Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı, 2004 yılında Basel-II Yeni Basel Sermaye Uzlaşısı ve Eylül 2010 da ise Basel-III düzenlemeleri ilan edilmiştir. Basel-I düzenlemeleri bankacılık alanında yayınlanan ilk düzenlemeler olması sebebiyle sermaye yeterliliği ölçümünde başlangıçta sadece kredi riski üzerinden dikkate almakta iken sonra ihtiyaçlara ve risk değerlendirmelerinin sağlıklı yapılabilmesi adına piyasa riski de hesaplamalara dâhil etmiştir. Basel-II düzenlemeleri ise Basel-I düzenlemelerine kıyasla sermaye yeterliliği hesaplamalarında oldukça etkin

değişiklikler getirmekte ve bankalarda etkin risk yönetimi ve piyasa disiplini geliştirmek, sermaye yeterliliği ölçümünde etkinliği artırarak sağlam bir bankacılık sistemi oluşturmak adına temel düzenlemeler yapmaktadır.³⁷ Basel-III düzenlemeleri ise 2009 yılında başlayan küresel ekonomik krizin bankacılık alanında ortaya çıkardığı eksikliklerin giderilmesine yönelik getirilen ek düzenlemelerdir.

Basel-II uzlaşısı, Basel-I uzlaşısının yerine getirilmesine ve onu kaldırmasına neden olmuştur. Ancak Basel-III düzenlemeleri Basel- II' ye ilişkin özellikle son ekonomik krizde görülen aksaklıkların tamamlanmasına yönelik getirilen ek düzenlemeler niteliğindedir. Bu sebeple uluslararası bankacılık alanında Basel Komitesinin temel düzenlemeleri halen Basel-II olduğundan ve bankalar tarafından alınabilecek teminatlara ilişkin düzenlemeler de Basel-II' de yer aldığından, çalışmada da teminat konusu ile ilgili olarak Basel-II üzerinde teminat değerlendirmesi yapılmaktadır.

2.3.1. Basel II Uzlaşısı Penceresinden Geçerli Teminat Türleri

Basel -II dokümanında teminatlı işlem, bankaların maruz kaldıkları kredi riskinin borçlu veya borçlu adına üçüncü şahsın sağladığı bir teminatla tamamen veya kısmen güvence altına alındığı işlem olarak tanımlanmış ve bankaların basit ya da kapsamlı yöntemden sadece birisini kullanarak kredi risklerini azaltabilecekleri belirtilmiştir.³⁸ Basitleştirilmiş yöntemde, karşı tarafın risk ağırlığı yerine, krediyi kısmen ya da tamamen güvence altına alan teminatın risk ağırlığı esas alınır. Basel II düzenlemeleri kapsamında basit yöntemde alınabilecek teminat türleri aşağıda yer almaktadır.³⁹

a- Kredi riskini üstlenen bankadaki mevduat (ve kredi kullandıran bankanın ihraç ettiği mevduat sertifikaları veya dengi enstrümanlar),

b- Altın

³⁷ Joetta Colquitt, **Credit Risk Management**, McGraw-Hill, ABD, 2007, s.350-351.

³⁸ BDDK, **Sermaye Ölçümü ve Sermaye Standartlarının Uluslararası Düzeyde Uyumlaştırılması** 2007, s.41

³⁹ a.g.e, s.43-47

c- Denetim otoritesi tarafından kabul edilen bağımsız bir kredi derecelendirme kurulusu tarafından derecelendirilen ve; hazine ve merkez bankaları tarafından ya da ulusal denetim otoritesince aynı statüde olduğu kabul edilen yerel kamu kurumları tarafından ihraç edilmişse, en az BB- ya da, diğer kuruluşlar (bankalar ve menkul kıymet şirketleri dâhil) tarafından ihraç edilmişse, en az BBB- ya da, kısa vadeli borçlanma enstrümanları ise, en az A-3/P-3, derecelendirme notuna sahip borçlanma araçları (tahvil, vb.)

d- Denetim otoritesi tarafından kabul edilen bağımsız bir kredi derecelendirme kurulusu tarafından derecelendirilmemiş ve bankalar tarafından ihraç edilmiş ve tanınmış bir borsaya kote edilmiş ve birinci derecede borç olarak sınıflandırılan ve ihraççı bankanın aynı dereceye sahip tüm ihraçlarının derecesi, tanınmış bir bağımsız kredi kurulusu tarafından en az BBB- veya A-3/P-3 olarak belirlenmiş ve menkul kıymetleri teminat olarak tutan bankanın, ilgili ihracın BBB- 'nin veya A-3 /P-3'ün altında bir derecelendirme notuna sahip olması gerektiğini ileri sürmesine dayanarak olabilecek herhangi bir bilgiye sahip olmadığı ve denetim otoritesinin, menkul kıymetin piyasa likiditesi konusunda yeterli kanaate sahip olduğu borçlanma araçları (tahvil, vb.)

e- Temel bir endekse dahil olan hisse senetleri,

f- Devredilebilir Menkul Kıymet Müşterek Yatırım Fonu Girişimleri (DMK) ve yatırım fonları, fon payı fiyatının günlük olarak belirlenmesi ve ilan edilmesi kaydıyla ve sadece bu paragrafta sayılan enstrümanlar ve menkul kıymetlere yatırım yapılması koşuluyla kabul edilir.

Kapsamlı yöntemde ise bankalar, sermaye yeterliliği hesaplamalarında karşı taraftan olan alacaklarının tutarını, almış oldukları teminatın etkilerini yansıtacak şekilde düzelteceklerdir. Karşı taraftan olan alacağın tutarında ve alınan teminatın değerinde, piyasa hareketleri nedeniyle meydana gelebilecek değişiklikleri (volatilite) yansıtmak için iskontolar uygulamak suretiyle hem alacak hem de teminat tutarı düzeltilenektir. Bu sayede, volatiliteye göre ayarlanmış kredi ve teminat tutarları belirlenmiş olacaktır.

Basit yöntemde alınması uygun görülen teminatların tümü, kapsamlı yöntemde de alınabilmekte olup, bunlara ilave olarak, kapsamlı yöntemde aşağıda sayılan teminatların da alınması uygun görülmektedir.

a- Temel bir endekse dahil olmayan, ancak tanınmış bir borsada kote edilmiş hisse senetleri(hisse senedine dönüştürülebilir tahviller dâhil),

b- Bu tür hisse senetlerini içeren Devredilebilir Menkul Kıymet Müşterek Yatırım Fonu Girişimleri (DMK) ve yatırım fonları.

2.3.2. Türk Bankacılık Sektöründe Kullanılan Teminatların Basel II Açısından Değerlendirilmesi

Ülkemizde özellikle KOBİ statüsünde yer alan firmaların banka kredisi kullanırken karşılaştıkları en önemli sorunlardan birisi de bu krediler için yeterli düzeyde ve istenen türde teminat gösterememeleridir. Basel II'nin tam olarak uygulamaya geçmesi ile birlikte, bankaların teminat taleplerinde önemli değişikliklerin olması beklenmektedir. Ülkemiz uygulamasında yaygın olarak kullanılan teminat türleri, Basel II standart yaklaşımında risk azaltıcı unsurlar arasında yer almamaktadır. Anılan teminat türleri ile ilgili olarak, Basel II'de ülke denetim otoritelerine ulusal inisiyatif kullanma imkânının da sağlanmamış olması, bu konuda herhangi bir esnekliğe yer verilmediğini göstermektedir. Türk bankacılık sektöründe yaygın olarak kullanılan teminat türlerinin Basel II açısından değerlendirilmesi aşağıda yapılmaktadır.⁴⁰

a) Gayrimenkul İpoteği

Gayrimenkul ipoteği, Basel II' de bir teminat unsuru olarak değil bir alacak türü olarak tanımlanmaktadır. Burada konut amaçlı gayrimenkul ipoteği karşılığı verilen krediler ve ticari amaçlı gayrimenkul ipoteği karşılığı verilen krediler şeklinde bir alacak ayırımına gidilmektedir. Basel II' de bir alacak türü olarak değerlendirilen gayrimenkul ipoteği, ülkemizde ise tamıyla farklı olarak, konut,

⁴⁰TBB, **Basel II Çalışma Raporları**, 2006, s. 58, s.33.

ticari, yatırım, tüketici, Yurtdışı kaynaklı krediler gibi hemen hemen her türden krediler için kabul gören bir teminat niteliği taşımaktadır.

b) Alacak Temliki

Alacak Temliki karşılığı kredi sağlanması, ülkemizde yaygın olarak tercih edilen bir uygulama biçimidir. Özellikle firmaların kamu kurumları nezdinde doğmuş alacaklarının temliki veya rehni karşılığı kredi kullanılması Karşılıklar Kararnamesi kapsamında nakit teminatlar arasında (II. Grup Teminatlar) kabul edilen bir teminat türü olmasına rağmen, Basel II standart yaklaşımında risk azaltıcı teminatlar arasında değerlendirilmemektedir. Bu durum ise teminatlandırma açısından, firmalar aleyhine bir sonuç doğurmaktadır.

c) Müşteri Çek ve Senedi

Gerçek ticari işlemlerden kaynaklanan müşteri çek veya senedi, özellikle vadeli alım satım yapan KOBİ'lerin spot taksitli ticari veya rotatif kredi ihtiyaçlarının karşılanmasında bankacılık kesimince teminat olarak kabul edilen önemli bir finansal araçtır. Basel II dokümanında, yalnızca ulusal tercihler kapsamında ve temerrüde Uğramış alacakların teminatlandırılmasında 3 yıllık bir geçiş dönemi için bu tür kıymetli evrakın teminat olarak dikkate alınabilmesi istisnası yer almıştır.

d) Kefalet

Gerçek veya tüzel kişi kefaleti karşılığı kredi kullanılması, Basel II' de kısmen yer almaktadır. Basel II, 'A' veya üzeri derecelendirme notuna sahip firmalar ile tüm banka garantileri ve kredi türevlerini teminat olarak kabul etmektedir. Ancak ülkemizde hiçbir firmanın mevcut durumda 'A' veya üzeri derecelendirme notuna sahip olmadığından, anılan firmaların vermiş oldukları kefaletlerin kredi riskini azaltıcı unsur olarak kullanılması mümkün gözükmemektedir. Ülkemizde faaliyet gösteren Kredi Garanti Fonu'nun da (KGF) herhangi bir derecelendirme kuruluşundan almış olduğu derecelendirme notu bulunmadığı için vereceği

kefaletlerin risk azaltıcı etkisi bulunmamaktadır. Bu nedenle, risk yönetimi ve Basel II anlayışıyla uyumlu, yüksek kaliteli bir kefalet hizmetinin varlığı başta KOBİ'ler olmak üzere bankalardan kredi kullanacak KOBİ'ler için önemli bir husustur.

e) Ticari İşletme ve Taşıt Rehni

Türkiye'de yaygın olarak kullanılan teminat çeşitlerinden olan ticari işletme ve taşıt rehni de Basel II uzlaşısında yer almamaktadır. Bu nedenle KOBİ'ler açısından teminat olarak arz edilebilir unsurları önemli ölçüde azaltmaktadır.

Basel II uzlaşısı ile birlikte, Türk bankacılık sektöründe uygulamada en çok kullanılan teminatlar türlerinden biri kabul edilen deyindiğimiz teminat çeşitleri, ulusal bankalar açısından teminat olma niteliğini devam ettirmektedir. Fakat Basel II standart yaklaşımı ile belirlenen firma kredi risk ağırlığını azaltıcı teminat unsuru olarak kabul edilmediğinden, mevcut teminat yapısının sürdürülmesinin, firmalar için ortaya çıkacak sermaye yükümlülüğünün ve kredi maliyetinin azaltılması noktasında bir etkisi bulunmayacaktır. Bu nedenle, kredi kuruluşları kredi verirken verilen kredinin geri ödenmesine katkı sunmak amacıyla teminat niteliğine haiz her şeyi teminat olarak alabilmektedir. Buna kısıtlayıcı herhangi bir kural veya görüş Basel II düzenlemelerinde yer almamaktadır. Sadece bankalar Basel II kapsamında sermaye yeterliliği amacıyla risk ağırlıklı aktiflerini hesaplarken söz konusu düzenlemelerde geçerli sayılmayan bu teminatları risk ağırlığının indiriminde kullanamayacaklar, ancak yasal olması koşuluyla kredilerinin tahsilini kolaylaştırıcı her türlü teminat ve önlemi alabileceklerdir.⁴¹ Öte yandan Türk bankacılık sektöründe ağırlıklı olarak alınan, ayrıca çalışmamız kapsamında da bankalarca verilen kredilerin sağlıklı şekilde geri dönüşü üzerindeki rolleri inceleme konusu yapılan ve yukarıda belirtilen teminat türlerinin kısa vadede uygulamadan kaldırılarak sadece Basel II düzenlemelerinde yer alan teminatların alınma sürecine girilmesi de çok kolay görünmemektedir.

⁴¹Hasan Eken, **Basel II Kriterleri ve KOBİ'lerin Finansmanı**, Maliye Finans Yazıları Dergisi,2008, s.80 s.68.

Özetle, günümüzde karşılıkların dikkate alınma, risk yönetimi Basel II uzlaşısı ile birlikte, maliyet, teminatın riski karşılama oranları tablo 2'deki gibidir.

Tablo 2. Karşılıklar Yönetmeliği

Teminat Grubu	Örnek Teminatlar	Ayrılacak Karşılıhta İndirim Hesaplanırken Dikkate Alınma Oranı (Yüzde)
1. Grup Teminatlar	<ul style="list-style-type: none">• Nakit mevduat• Hazine Müsteşarlığınca ödenmesi garanti edilen menkul kıymetler karşılığı yapılan işlemler	100
2. Grup Teminatlar	<ul style="list-style-type: none">• Borsaya kote edilmiş hisse senetleri• Özel sektör tahvilleri	75
3. Grup Teminatlar	<ul style="list-style-type: none">• Ticari işletme rehni• Kredibilitesi borçlunununkinden daha yüksek gerçek ve tüzel kişilerin kefaletleri	50
4. Grup Teminatlar	<ul style="list-style-type: none">• İlk üç grup dışında kalan teminat türleri	25

Kaynak: 01.11.2006 tarihli 26333 Sayılı Resmi Gazete

3. KOBİ'LERİN FİNANSMANA ULAŞIM GÜÇLÜKLERİ ve KREDİ GARANTİ SİSTEMLERİ

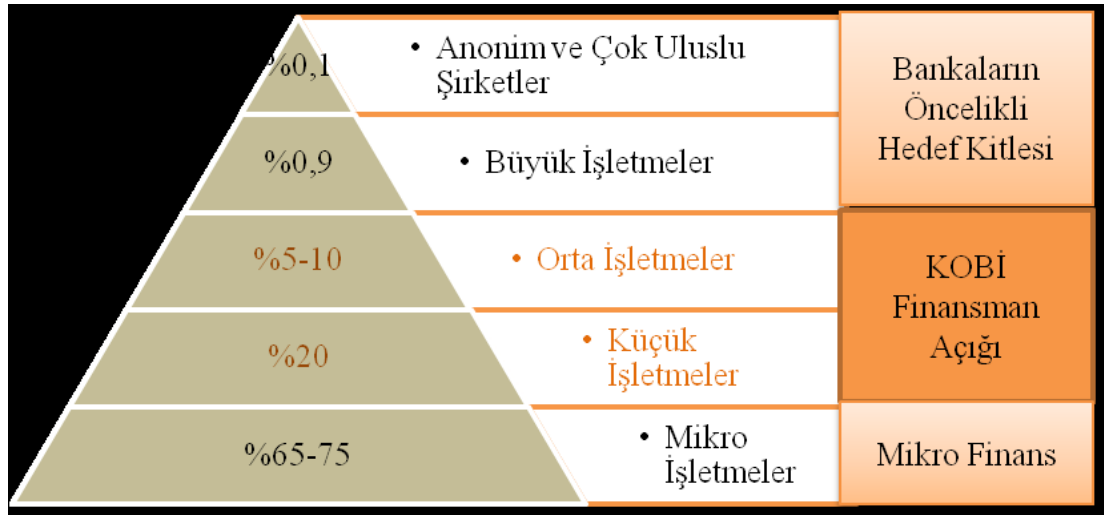
1930'larda savaş sürecinden çıkan birçok ülke gibi Türkiye'de de ertelenmiş ve baskı altına alınmış ihtiyaçların karşılanmasına yönelik kitlesel üretim biçimleri egemenlik kazanmıştır. İlerleyen dönemlerde ise pazar payını genişletme gibi kavramlar nedeniyle büyük işletmeler önem kazanmıştır. Ancak 1960'ların sonuna doğru bu üretim tercihi gerileme süreci içine girmiş; 1970'de yaşanan ekonomik bunalım koşullarının üstesinden gelebilmek için esneklik ve esnek üretim örgütlenmesi kavramları gündeme gelmiştir. Dolayısıyla standart mal üretimi yapan büyük işletmelerin yeniden yapılanma ihtiyacı doğmuş, teknolojik değişim ve küçük ölçekli işletmeler yeni kuramsal tartışmaların odak noktası olmuştur.⁴²

1970'lere kadar ekonomileri güçlü tutmanın yolunun, ölçek ekonomisinden faydalanarak düşük maliyetlerde üretim yapabilen ve gelişmiş teknikler kullanan büyük işletmelerden geçtiği kanısı yaygın iken 1970'li yılların başından itibaren KOBİ'lerin ekonomi için önemi anlaşılmış ve özellikle ekonomi politikaları bu ölçekteki işletmeleri desteklemeye ağırlık vermeye başlamıştır. Ayrıca KOBİ'lerin, kendi yetenek ve yaratıcılıklarını kullanmaları sayesinde yeniliğin ve yenilenmenin motoru sayıldıkları, istihdam yaratma ve yoksulluğu azaltmada ise itici güç oldukları bilinmektedir. Bu bakış açısı ile düşünüldüğünde KOBİ'ler, sadece devletlerin, vatandaşlarının refah seviyesini yükseltme nihai hedefine ulaşmak için değil, aynı zamanda adil gelir dağılımı, dengeli kalkınma ve bölgesel rekabet edebilirlik açısından da ekonominin yapı taşlarından olduğu görülmektedir. Dünyanın pek çok ülkesinde toplam işletmelerin yaklaşık yüzde 99'unu oluşturan KOBİ'ler aynı zamanda endüstriyel bağlantıları da güçlendirmektedir⁴³. Böylece hem sayıca fazla olmaları hem de yukarıda bahsedilen özellikleri sonucunda KOBİ'ler, tüm üretim faaliyetlerini bir örümcek ağı gibi sarmakta ve ekonomiyi her açıdan desteklemekte ve korumaktadır.

⁴²Ayda Eraydın, **Yeni Sanayi Odakları: Yerel Kalkınmanın Yeniden Kavramlaştırılması** 2002 s.6-21

⁴³Grahame Boocock, **Measuring the Effectiveness of Credit Guarantee Schemes**, 2005 s.427

Ekonomi için bu derece önemli olan KOBİ'lerin kendini yenileyebilmeleri, gelişmeleri ve yaygınlaşmaları açısından finansman büyük önem arz etmektedir. İşletmeler bu finansman ihtiyacını, faaliyetlerinden elde ettiği karı kullanmasında olduğu gibi kendi kaynaklarından veya banka kredisi, finansal kiralama, risk sermayesi gibi dış kaynaklardan da karşılayabilmektedir. Bu finansman araçlarının seçimi KOBİ'nin mevcut durumu ve ihtiyacı, ülke ekonomisinin ve kredi piyasasının gelişmişliği gibi unsurlara bağlıdır. Eğer KOBİ, iç finansman yerine dış finansmanı tercih ederse finansman ihtiyacını karşılayabileceği araçlardan kendisine uygun olanı tercih edecektir. Kredi garanti fonları bu kapsamda girişim sermayesi, banka kredileri gibi dış finansman kaynaklarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kaynak: World Bank, Doing Business 2010

Şekil 4. Gelişmekte Olan Ülkelerdeki İşletmeler ve KOBİ Finansman Açığı

Şekil 4'te gelişmekte olan ülkelerdeki işletmelerin tipik bir görünüşü sunulmaktadır. Bu durum, ülkemizdeki KOBİ'lerin ve büyük işletme olarak dağılımı ile paralellik arz etmektedir. Şekilde görüleceği üzere, gelişmekte olan ülkelerde işletmelerin yüzde 99'unu oluşturan KOBİ'ler, bankaların öncelikli hedef kitlesi içinde yer almamaktadır. Mikro işletmeleri hedef alan özel mikro finansman seçenekleri dışında, küçük ve orta büyüklükteki işletmeler için finansman açığı bulunmaktadır.

3.1 KOBİ'lerin Finansmana Ulaşımındaki Engeller

İşletmelerin finansmana ulaşımını sınırlayan etmenleri inceleyen çalışmalarda tespit edilen en önemli husus, KOBİ kredilerindeki yüksek risk algısıdır.⁴⁴ Firmaların tutmak zorunda olduğu mali defterleri ve kayıtları, büyük işletmelere kıyasla bankalara daha az veri sağlamakta; bu durum, hem kredi kuruluşlarının KOBİ'lerin talep ettiği kredi ile gerçekleştireceği yatırımın ne kadar karlı olduğunu hesaplamalarını zorlaştırmakta hem de KOBİ'lerin kendi iş deneyimlerini, başarılarını, ekonomik performanslarını belgeleyebilmelerini engellemektedir. Ayrıca KOBİ'lerin yapısal özelliklerinden biri olan emek-yoğun yapıda çalışmaları sonucu, maliyet dezavantajları da söz konusudur. Tüm bu hususlar, KOBİ kredilerinin temerrüde düşme olasılığını yükseltmekte ve kar elde etmek amacıyla çalışan kredi kuruluşlarını o işletmeden uzak durmasına neden olmaktadır.

İşletme kredilerinde, baz alınan risk kadar önemli olan bir başka sorun, finansal sistemin az gelişmiş olmasıdır. Finansal derinliğin az, rekabetin sınırlı, ikincil piyasa ve alternatif finansman yöntemlerinin yetersiz olduğu bu sistemlerin en büyük olumsuz etkisi KOBİ'ler üzerine olmaktadır. Az gelişmiş ülkeleri finansal sistemlerde, kredi bilgi sistemleri de yetersiz kalmaktadır.⁴⁵ Bu durum, kredibilitesi yüksek olan KOBİ'lerin de sistem dışına itilmesine sebep olmakta, daha önce alınan ve düzenli ödenen kredilerin KOBİ'nin kurumsal itibarına katkı sağlamasını engellemektedir. Bankaların KOBİ'lere kredi vermekteki çekincelerinin bir başka sebebi, KOBİ kredisinin tipik bir ticari kredi gibi algılanmasından kaynaklanmaktadır. Oysa bankaların kredi değerlendirme ve derecelendirme teknolojileri, daha büyük hedef kitle için tasarlandığı için KOBİ kredilerinin değerlendirilmesinde kullanmaya uygun değildir. Bankaların, KOBİ'lere özgü bir değerlendirme sistemi olmadığı için büyük işletmelerin geçer not alabildiği bu sistemlerde KOBİ'ler riskli durumda görünmekte ve bunların kredi talepleri reddedilmektedir. KOBİ'lerin bankalar tarafından değerlendirilememesinin bir başka sebebi, yukarıda da bahsedildiği üzere KOBİ'ler hakkında veri sıkıntısı olmasıdır. Yeterince veri bulunmaması veya KOBİ'lerin finansal tabloları denetimden

⁴⁴Green, a.g.e s.12

⁴⁵Beck, a.g.e. s.1

geçmediği için bulunan verilerin güvenilir olmaması, bankaların risk değerlendirme imkânlarını önemli ölçüde sınırlamaktadır.⁴⁶ Tüm bu sınırlamalar altında çalışan bankalarda KOBİ kredilerine karşı bir iştahsızlık oluşmakta ve bu alanda çalışmayan bankalarda KOBİ kredilendirmeleri hakkında bir deneyim ve bilgi birikimi oluşmamaktadır.

Bankaların KOBİ'lere kredi açmaktaki isteksizliğinin bir başka nedeni, bu tür kredilerde işlem maliyetinin ve idari maliyetlerin yüksek olmasıdır.⁴⁷ Hem KOBİ hakkında bilgi toplamak hem de bu bilgileri işleyerek kredi kararı çıkarmak, banka açısından oldukça maliyetli ve zaman alıcıdır. Ayrıca, bankaların, KOBİ bankacılığında ölçek ekonomisinden faydalanamamaktan kaynaklanan idari giderleri de yüksek olmaktadır. KOBİ'lere verilen kredilerin nispeten düşük hacimde olduğu hesaba katılırsa bu değerlendirmeler neticesinde bankaların KOBİ kredilerindeki kar marjının düşük olduğunu söylemek mümkündür.

KOBİ'lerin teminat eksikliği, KOBİ'lerin finansman ulaşımını sınırlayan unsurların en sık vurgulanan engellerden biridir.⁴⁸ Banka kredilerinde, riski minimize etmek, kredinin geri ödemesini kolaylaştırmak, güvence altına almak için işletmelerden talep ettiği ve bazı durumlarda talep edilen kredinin oldukça marjlı teminat talepleri, büyük işletmelerden daha çok KOBİ'leri olumsuz etkilemektedir. Üstelik yapılan çalışmalar bankaların, aynı özellikte ve tutardaki kredi talepleri için KOBİ'lerden, birlikte uzun süredir çalıştıkları, iyi bir kredi geçmişine sahip büyük firmalardan istediklerinden daha fazla teminat istediğini ortaya koymuştur.⁴⁹ Bu durum, Dünya Bankası tarafından gerçekleştirilen İşletme Anketleri'nde de ortaya çıkmaktadır. Türkiye İşletme Anketi neticesinde; 2008 yılında büyük işletmelerden kredi tutarının yüzde 70'i kadar teminat istenirken, küçük işletmelerden yüzde 100'ü, orta büyüklükteki işletmelerden ise yüzde 91'i kadar teminat istenmiştir.⁵⁰

⁴⁶Anke Valentin, **The Ability of Credit Guarantee Schemes to Improve Access to Bank Lending of SMEs**, 2011 s.5

⁴⁷Green, **a.g.e** s.10

⁴⁸**a.g.e.** s.12

⁴⁹Irfan Yalçın, **Türkiye'de Küçük ve Orta Boy işletmelerin Sorunları Çerçevesinde Finansman Sorunu ve Çözümüne Katkı Olarak Kredi Garanti Fonları**, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2006 s.96

⁵⁰World Bank ve International Finance Corporation, **Doing Business 2010: Reforming Through Difficult Times**, 2010 s.85

KOBİ'lerin yapısal özelliklerinde ötürü emek-yoğun çalışmakta oldukları için makine ve mülkleri ya çok az ya da düşük değerdedir. Ülkelerdeki iş kurma süreçlerini inceleyen çalışmaların başında gelen “Doing Business 2012” raporu'nun krediye ulaşım bölümünde KOBİ'lerin sermayesinin arsa ve binadan ziyade menkul mallardan oluştuğunu ve gelişmiş ülkelerdeki sermaye stokunun yüzde 78'ini taşınır malların teşkil ettiğini vurgulamaktadır.⁵¹ Bu durum, taşınır malların teminat olarak kabul edilmesinin KOBİ'ler açısından önemini vurgulamaktadır.

Siyasilerin, finansmana ulaşımı rahatlatmak için yürüteceği politikalarda bu durumu da göz önüne almaları, politikaların etkinliğini artıracaktır. Finans piyasasını inceleyen çalışmalar, bankaların KOBİ'lere kredi sağlamadaki risk algılarının yanı sıra piyasanın kendine özgü problemlerine dikkat çekmektedir. Reel sektörden farklı olarak finans sektöründe fiyatlar görevini tam yapamamakta, piyasada her zaman fon talebi fazlası olmaktadır. Kredi piyasasının eksik çalışması olarak nitelendirilebilecek bu olgu, temelde asimetrik bilgi ilişkili dışsallıklardan kaynaklanmaktadır.⁵² Bir kredi ilişkisinde taraflardan birinin diğerine göre, bu ilişkiyi etkileyebilecek daha fazla bilgiye sahip olması şeklinde tanımlanabilecek asimetrik bilgi, gerçekleşikten sonra ise ahlaki tehlike unsuru sonucunda önemli bir riski tetiklemektedir. Benzer bir durumda, teminat ileri sürülebilmektedir. Kredi kuruluşları, kazancını garanti altına almak isteyen bankalar, işletmelerden teminat istemektedir. Bir maliyet unsuru olan teminat tutarı arttıkça işletmeler bunu telafi etmek için başarı ihtimali düşük olan ancak başarılı olursa da görece yüksek getiri sağlayacak projelere yönelmektedir. Dolayısıyla teminat talebi ters seçim etkiye neden olabilmektedir.⁵³

Mevcut durumda KOBİ'leri güç kazanması her ülkede sosyal ve ekonomik gelişim açısından zorunluluk olarak görülmekte, bu nedenle KOBİ'leri güçlendirmeye yönelik destekler makul karşılanmaktadır. KOBİ'lerin, krediden mahrum kalanların genellikle yeni kurulan işletmeler, görece geri kalmış bölgelerdeki küçük KOBİ'ler ve kadın girişimciler olduğu görülmektedir. Bu nedenle

⁵¹International finance corportion (IFC), **Scaling-up SME Access to Financial Services in the Developing World**, 2012 s.2

⁵²Robert Vogel ve Dale Adams, *The Benefits and Costs of Loan Guarantee Program*, 1996 s.5

⁵³Joseph Stiglitz ve Andrew Weiss, **Credit Rationing Market with Imperfect Information**, 1981 s.402

mikro-kredi, kredi garanti sistemleri gibi unsurları desteklemek, girişimcilik ve iktisadi büyümenin yanı sıra sosyal içermenin de olgusu haline gelmektedir. KOBİ'lerin gelişiminin, mevcut istihdamdaki payının yanı sıra kayda değer net istihdam etkisi göz önüne alındığında KOBİ'leri desteklemek için devletlerin neden bu kadar istekli olduğu anlaşılacaktır.

3.1.1 Türkiye'de KOBİ'lerin Finansmana Ulaşımı

Ülkemizde kayıtlara göre 3 milyondan fazla işletme vardır.⁵⁴ Bu işletmelerin faaliyetlerini sürdürebilmek ve ekonomiye büyük katkılar sağlayabilmeleri için banka kredilerinin önemi büyüktür. Dünya Bankası'nın 2008 yılı için yapmış olduğu İşletme Anketlerinde bu olguyu destekler nitelikte sonuçlar çıkarmıştır. Bahse konu çalışmada Türkiye'deki işletmelerin, büyük bölümü banka kredilerine ihtiyaç duymaktadır. İlgili ankette katılan işletmelerin yalnızca yüzde 38'i kredi ihtiyacı olmadığını beyan etmiştir. İşletmelerin, yatırımları finanse etmek için banka kredilerini kullanan işletmelerin oranı yüzde 52 iken banka kredileri ile finanse edilen yatırımların oranı yüzde 38 olarak hesaplanmıştır.⁵⁵ Gayrimenkul alımları olarak nitelendirilen yatırımların finansman kaynakları olarak banka kredilerinin ağırlığı, özellikle orta büyüklükteki firmalar için yüzde 47'ye ulaşmaktadır.⁵⁶

KOBİ'lerin banka kredilerinden faydalanmasının, yalnızca işletmeleri değil; bu işletmelerin yapacakları yatırımlar nedeniyle üretim ve istihdamı tetikleyerek ekonominin gelişimini de etkilediği için bir devlet politikası hatta ülkelerin ortak kalkınma programlarına konu olmalıdır. Ülkemizdeki KOBİ'ler, genel olarak teknik yönden oldukça güçlü; fakat idari bakımından oldukça yetersiz görülmektedir. Türkiye'de kuşaktan kuşağa devam eden bilgi ve tecrübe paylaşımı işletmelerin teknik kapasitesi ve üretim fonksiyonlarını oldukça geliştirmiştir. Hâlbuki bu işletmelerin birçoğunda, gelişme vizyonu olmadığı için küresel piyasalara adapte olamamış üretim hususundaki üstünlüklerini ve uzmanlığını işletmenin büyümesine aktaramamıştır. Bu nedenle vizyon noksanlığı, işletme ortaklarının, iç veya dış finansman ile elde ettiği fonu işletmesine yatırmak yerine şahsi harcamalarında

⁵⁴ KOSGEB, **Bülten** 2014

⁵⁵ World Bank, **Doing Business** 2008. s.23

⁵⁶ World Bank, **Doing Business** 2010. s.45

kullanmasına yol açmaktadır. Ayrıca profesyonel bir yöneticiye sahip olmadan faaliyetini sürdüren KOBİ'lerin idari kapasite gelişmemekte; bu durum kredi kuruluşlarının kredi vermede en çok sorun yaşadığı alanlardandır. Türkiye'deki KOBİ'lerin finansmana ulaşımı konusu da yerli ve yabancı birçok yayın tarafından inceleme konusu olmuştur. Mesela, Dünya Ekonomik Forumu tarafından yayımlanan Küresel Rekabetçilik Endeksi'nin 2012–2013 raporuna göre; Türkiye'de finansmana ulaşım konusu, kalkınma önündeki en sorunlu 16 alan içinde 1. alan olarak tespit edilmiştir. Aynı raporda, finansal piyasalarda derinleşmenin 8. sütunda Türkiye, bankaların rasyoları açısından 144 ülke içinde 22. sırada olmasına rağmen kredilere ulaşım kolaylığı açısından 62. sırada yer almaktadır.⁵⁷ Bu durum, hasebiyle 2001 krizinden sonra ülkemizde yapılan düzenlemelerle gelişen bankacılık sektörünün işletmelerin kredi ihtiyacını karşılamada yetersiz kaldığının göstergesidir.

Türkiye'de karlı ve büyük işletmelerin cesaret edemediği ara alanlarda faaliyet gösteren, birçok işletme bulunmaktadır. Bu işletmeler ise “Dünya Bankası Türkiye Yatırım Ortamı Değerlendirmesi Raporu”na da yansıdığı üzere; Yatırım ortamı en büyük engelini finansmana ulaşım olarak açıklamaktadır.⁵⁸ Bu husus işletmeler açısından ilk sırada yer almaktadır. Ayrıca, finansmana ulaşım konusunun şirketlerin istihdam oluşturma ve reel büyüme yetenekleri ile en tutarlı şekilde ilişkili yatırım ortamı alanı olduğu, yapılan analizlerde ortaya koyulmuştur. Bu analizler, yatırımlar için yüzde 1 daha fazla finansman kullanımının yüzde 0,3 daha yüksek istihdam artışı sağladığını göstermektedir. Ayrıca bu yatırımın banka kredisi ile yapılması durumunda, kullanılan fonun istihdam artışı üzerinde yüzde 33'lük pozitif bir etkisi olduğu görülmüştür.⁵⁹ Bu inceleme, KOBİ'lerin finansmana ulaşımının sağlanmasının nedenli önemli olduğunu gözler önüne sermektedir. Bu çerçeveden bakıldığında KOBİ'lerin, büyük işletmelere sağlanan kredilerin vade, tutar, teminat, faiz, ödeme koşulları gibi unsurlarına benzer şartlarda banka kredilerine ulaşımının artırılmasının kalkınmayı doğrudan ilgilendiren bir husus olduğu aşikardır. Benzer bir değerlendirme Dünya Bankası ve Uluslararası Finans Şirketi tarafından hazırlanan “Doing Business” (WB ve IFC) raporlarında da göze çarpmaktadır. Söz konusu kuruluşlar tarafından çıkarılan raporların son 5 yıla ait Türkiye'nin krediye

⁵⁷World Bank, **The Global Competitiveness Report 2012–2013**, s.67

⁵⁸World Bank, **Doing business Report**, 2010, s.15

⁵⁹a.g.e, s.86

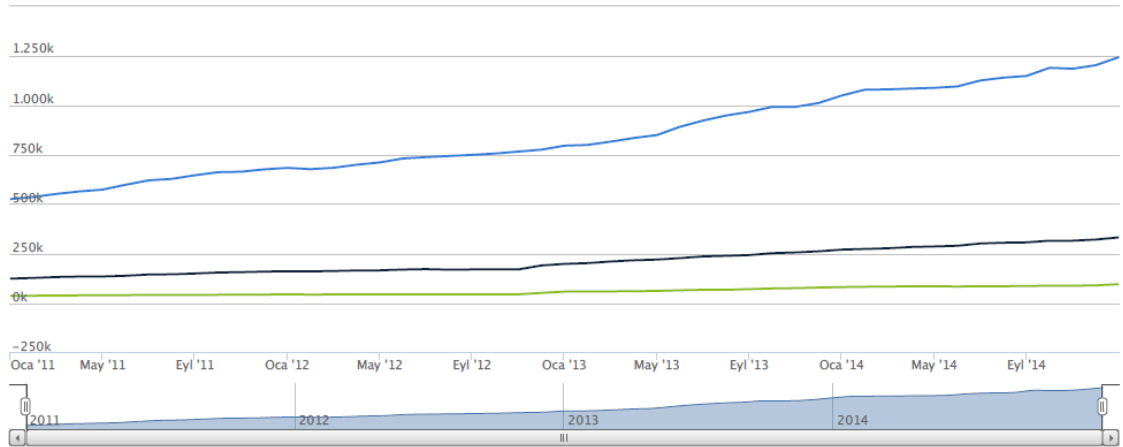
ulaşım sıralamaları Tablo 3’de gösterilmektedir. Bu kapsamda, 2011 yılında çıkarılan rapora göre Türkiye’nin krediye ulaşım sıralaması 183 ülke içinde 75 iken 2012 yılında 78’e 2013 yılında ise, 83’e kadar düşmüştür.

Tablo 3. İş yapma endeksine göre Türkiye’deki KOBİ’lerin Krediye ulaşımı

Yıl	Finansman Ulaşım (Türkiye)	İncelenen lke Sayısı
2009	68	181
2010	71	183
2011	75	183
2012	78	183
2013	83	183

Kaynak: World Bank ve IFC

Tablo 3’de incelendiğinde, işletmelerin “Doing Business” raporları çerçevesinde değerlendirilmesi durumunda diğer ülkelere nazaran ülkemizin krediye ulaşımı, yıllar itibarıyla gerilemektedir. Ülkemizdeki işletmeler, bu konuda diğer ülkelere göre daha dezavantajlı durumdadır.

- Toplam Gayri Nakdi KOBİ Kredileri
- Toplam KOBİ Kredileri
- Toplam Krediler

Kaynak: BDDK, 2014

Şekil 5. Toplam Krediler İçinde KOBİ Nakdi Kredilerinin Payı

Şekil 5, KOBİ’lerin toplam kredileri ve toplam krediler içinde KOBİ’lerin aldığı payları göstermektedir. 2011 yılında KOBİ’lerin toplam kredilerden aldığı pay

yüzde 23.77, 2012 yılında 25.13, 2013 yılında yüzde 25.91 iken 2014 yılında ise yüzde 26.86'ya ulaşmıştır. Bu oranlar, son 4 yıl içerisinde nakdi ve gayri nakdi KOBİ kredilerini göstermektedir.⁶⁰ Şekil 5'te görüleceği üzere, KOBİ'lerin kredilerden aldığı pay her ne kadar artış olduğu söylenebilirse de nispeten oldukça düşük kalmaktadır. Bu durum altında KOBİ'ler bankaların asıl hedef kitlesi olmadığı söylenebilir.

Tablo 4. Yıllara ilişkin Toplam krediler ve KOBİ Kredileri

(Milyon TL)

Kredi Türü	2011	2012	2013	2014
Toplam KOBİ Kr.	162.325,65	199.742,69	271.420,99	333.277,99
Toplam Krediler	682.893,17	794.756,43	1.047.410,22	1.240.760,01
KOBİ Kr./ Top. Kr.	% 23.77	% 25.13	% 25.91	% 26.86

Kaynak: BDDK 2014

Tablo 4'de bulunan veriler ışığında KOBİ'lerin, finansmana ulaşım konusunun ülkemiz için ne kadar temel bir sorun olduğunu göstermektedir. Ayrıca, Yatırım Ortamı Değerlendirmesi raporu, Türkiye'de yeni faaliyete başlayan firmaların ilk ticari deneyiminde yüzde 40'ının ikinci yılın sonunda, yüzde 50'sinin ise dördüncü yılının sonunda kapandığını göstermektedir.⁶¹ Bu nedenle, yeni faaliyete başlayan işletmelerin, özellikle finansman ihtiyacının en şiddetli olduğu ilk yıllarda mali desteğe ve danışmanlık ihtiyacı olduğunu göstermektedir.

Küçük ve orta ölçekli firmaların, finansmana ulaşım sorunlarının incelediğinde teminat konusunun özellikle küçük ve orta büyüklükteki işletmeler için büyük ve aşılması güç bir engel olduğu görülmektedir. Kredi kuruluşlarından kredi kullanırken teminat ibraz eden firmaların, herhangi bir teminat sunamayan firmalara kıyasla hem daha yüksek tutarlarla ve hem de uzun vadeli ödemesiz dönemli en önemlisi ise risk primi maliyeti ve karşılıklar maliyeti nedeniyle daha uygun koşullarda kredi alabildikleri malumdur. Bu nedenle teminat, kredi sağlayan bankanın görüşü; hem kredinin geri ödenmeme riskine karşı kullanılan krediyi tahsil edebilmek için bir güvence işlevi görmekte hem de krediyi kullanan şirketin

⁶⁰BDDK, **İnteraktif Bülteni** 2014

⁶¹Ayhan Yüksel, **Basel II'nin KOBİ Kredilerine Muhtemel Etkileri**, BDDK Araştırma Raporu, 2005 s.131

krediyi geri ödeyebilmesi teminat olarak sunduğu ekonomik unsurun geri alabilmek için çaba sarf etmesi maksadıyla bir emniyet unsurudur.

Dünyada birçok ülkede benzer uygulamaları olan, kredi garanti fonlarının kurulmasından en önemli etken olan teminat hususudur. Kredi garanti fonunun, Türkiye'deki uygulaması analiz edildiğinde, Türkiye'de KOBİ'lerin büyük bir kısmının talep ettiği krediler için teminat talep edildiği görülmektedir. Bu sebeple "Dünya Bankası İşletme Anketleri" verilerinin incelendiği Türkiye'de Yatırım Ortamı Değerlendirmesi Raporu'na göre Türkiye'deki KOBİ'lerin yaklaşık üçte ikisi 2008 senesinde kullandıkları kredilerde maddi teminat göstermek zorunda kalmışlardır. Bu teminatlar, firma sahibinin kişisel menkul veya gayrimenkulleri başta olmak üzere çeşitli maddi teminatlardır.⁶² KOBİ'lere kullanılan ticari kredilerde kredi kuruluşları tarafından en büyük risk arz eden durum, firmaların işletme sahibinden ayrı bir tüzel kişiliğe sahip olmasıdır. Firmaların, iflası durumu söz konusu olduğunda işletme sahibinin şirketi kapatmakla kişisel olarak maddi kayba neden olmayacağı için geri caydırıcı bir durum söz konusu olmamaktadır. Diğer bir ifadeyle kredi kuruluşları, ticari borçlar için işletme sahibinin kişisel mal varlığına başvuramamaktadır. Ticari kredilerde, kullanılan fon için işletme sahibinin kişisel varlıklarını teminat olarak göstermesi, bir taraftan bankaya borçların ödenmesi için gereken hassasiyeti gösterileceğini diğer taraftan temerrüt durumunda maddi olarak ta krediyi bir güvence altına almaktadır.

Türkiye'de teminat ibraz edemeyen firmaları, ticari kredi kullanamamaları durumunda yatırımlarını, projelerini, gayri resmi yollar ve farklı yüksek maliyetli fonlardan sağlayarak kredi tedarik etmesi yaygın olarak görülmektedir. Fakat bu durum, işletmenin daha yüksek faiz oranına maruz kalmasına yol açtığı için kaynakların optimal olmayan kullanımına, dolayısıyla ekonomide refah kaybına sebep olmaktadır.

Çalışmanın bu kısmında açıklanan konular, şirketlerin finansmana ulaşımının ülkemiz için ne denli öneme sahip olduğunu, dolayısıyla onların özellikle banka

⁶²World Bank, **Doing Business** 2010 s. 59

kredilerine ulaşımının önündeki engellerin kaldırılması adına atılacak adımların devlet politikalarında önemli bir yere sahip olması gerektiğini göstermektedir.

İktisadi hayatta KOBİ'lerin öneminin büyük olmasının yanında, bu işletmelerin tamamının reel ekonomiye eşit derecede katkıda sağladığından bahsedilemez. Ülkemizdeki gibi gelişmekte olan diğer ülkelerde de KOBİ'ler geleneksel, durağan işletme iken; gelişmiş ülkelerde KOBİ'ler modern ve hareketli işletmelerdir. Bu manada, geleneksel KOBİ'ler, sadece mevcut konumlarını sürdürme çabasındadırlar. Diğer taraftan ise modern KOBİ'ler, kendisini sürekli geliştiren, yeniliklere açık, , teknoloji düzeyi yüksek ve riski seven işletmelerdir. Ülkemizdeki KOBİ'ler gelişmiş ülkelerdeki KOBİ'ler ile karşılaştırıldığında daha geleneksel bir görünüm arz ettiği görülmektedir. Türkiye'deki KOBİ'lerde emek-yoğun çalışma tercih edilmekte ve nispeten eski teknolojiye sahip makine ve teçhizatlar kullanılmaktadır. Gelişmiş ülkelerde ise KOBİ'ler, küresel pazarı gören, kullandığı teknoloji yoğun ve rekabet gücü yüksek işletmelerdir. Ülkemizde KOBİ'lerin daha az bir kısmı bu niteliklere sahiptir. Bunun sonucunda Ülkemizdeki şirketler ile özellikle yatırım, teknoloji düzeyi, ihracat ve kredi oranları dikkate alındığında gelişmiş ülkeler ile arasında büyük farklılıklar ortaya çıkmaktadır.⁶³ Finansmana ulaşım başta olmak üzere KOBİ'lerin sorunlarının aşılması için devlet politikaları, yasal düzenlemelerin yapılması vergi ve teşvik uygulamaları yapılırken, bu konunun göz önünde bulundurulması önem arz etmektedir.

3.2 Kredi Garanti Sistemleri

Kredi garanti fonları, ilk olarak 1848 yılında Avrupa'da müşterek garanti birlikleri olarak kurulmuştur.⁶⁴ 1900'lerin hemen başlarında, esnaf ve zanaatkârlar bir çatı altına toplanarak müşterek garanti birlikleri oluşturduğu görülmektedir.⁶⁵ Doğu'da ise ilk uygulama 1930'lu yıllarda Japonya'da görülen kredi garanti sistemleri, genellikle devlet destekli mekanizmalar olarak görülmektedir. II. Dünya Savaşı'nın ardından Avrupa'da hızla yaygınlaşarak sanayileşme ve kalkınma atakları,

⁶³İpek Özdemir. **Merkez Bankacılığında Teminat Sistemleri**, TCMB Uzmanlık Tezi, 2006 s. 185

⁶⁴Linda Delen ve Klaas Molenaar, **Guarantee Funds for Small Enterprises**, A Manual for Guarantee Fund Managers, International Labour Organization, (ILO), 2004 s. 13

⁶⁵Green, a.g.e s.22

Avrupa'daki iktisadi hayatın yeniden kurulmasında önemli bir görev üstlenmiştir. Savaş yıllarının ardından 1970'lere kadar Kanada, İtalya, Almanya ve ABD gibi birçok gelişmiş ülkede hayata geçen kredi garanti fonlarının gelişmekte olan ülkelerde yaygınlaşması, 1980'leri bulmuştur. Bu yıllarda kredi garanti fonlarının kuruluş amacı, bankacılık sektörünün zayıflığını telafi etmek iken 1990'lardan sonraki dönemde, çoğu zaman kamu destekli olarak KOBİ sektörünü canlandırmak amacıyla oluşturulmuştur.⁶⁶

Tablo 5. Bazı Ülkelerin Kredi Garanti Fonu Kuruluş Tarihleri

Ülke	Kuruluş Yılı
Japonya	1937
ABD	1953
Almanya	1954
İtalya	1960
Güney Kore	1974
Endonezya	1971
Malezya	1972
Şili	1980
Kolombiya	1981
Hindistan	1981
Türkiye	1993

Kaynak: Levitsky 1997

Tablo 5'de seçilmiş ülkelerdeki kredi garanti sistemlerinin kuruluş yılları gösterilmektedir. Tablodan da anlaşılacağı üzere, ilk örnekleri Japonya, ABD ve Almanya'da görülen kredi garanti fonları, zamanla yaygınlaşarak günümüzde 100'ü aşkın ülkede faaliyet göstermektedir. Tarihi gelişimi boyunca kredi garanti sistemlerinin hem yapıları hem de kuruluş amaçları değişim geçirmiştir. Ancak temelde üç ana unsura dayanmaktadır. Bilgi konusunda dengeyi sağlamak, riski dağıtmak, teminat ihtiyaçlarını karşılamak veya asgari düzeye indirmek.⁶⁷ Kredi

⁶⁶Deelen, a.g.e s.14

⁶⁷OECD, **Facilitating Access to Finance: Discussion Paper on Credit Guarantee Schemes** 2009 s.3-5

garanti sistemleri, ülkeler arasında farklı yapılar ve hedef kitlelere hitap etmektedir. Ancak kredi garanti fonları, ekonominin temel yapı taşı olan KOBİ'lerin banka kredilerine ulaşımını artırmak üzere bu kredilere kefil olmaktadır. Bu haliyle kredi garanti sistemi, bir risk transferi ve dağıtılması mekanizmasıdır.⁶⁸ Kredi garanti sistemleri, kredi riskinin bir kısmı bankadan kredi garanti kuruluşuna transfer olmakta, böylece riski azalan bankanın KOBİ bankacılığına karşı iştahını artırmaktadır. Ayrıca kredi garanti fonu, değişik bölge ve sektörlerdeki KOBİ'lerin kredilerine kefalet desteği sağlayarak riskin farklı sektörlerle dağıtılmasına katkı sağlayarak riski azaltmaktadır.

Kredi garanti fonları birçok ülkede KOBİ'ye destek verip daha çok fayda oluşturma, reel ekonomiye istihdam ve katma değer oluşturmaya çalışsa da bunu yaparken sürdürülebilirliğini riske atmaktan da kaçınmak zorundadır. Bu üç husus arasında her zaman bir ödünleşme bulunmakta, üçünün birden kontrol altına alınması mümkün olmamaktadır.⁶⁹ Söz konusu kavramlar; kapsam, katkısallık ve sürdürülebilirlik unsurlarıdır. Bu kavramların ortak paydasında faaliyet göstermek ideali olsa da bu kavramların ortak paydasını hedeflemek aynı zamanda çok dar bir alanda faaliyet göstermek anlamına gelmektedir.

Kredi garanti fonları, amaç olarak; mümkün olduğunca çok KOBİ'ye destek vermek ve KOBİ'lerin krediye ulaşmalarını sağlaması temel felsefesidir. Ancak desteğin kapsamının kontrolsüz şekilde artırılması anlamına gelmemelidir. Destek sağlanan KOBİ'lerin sayısı ve kredi tutarının haricinde sıra bu desteklerin etkilediği katkısallık da çok önemlidir. Ekonomide veya refah artışına hiçbir katkı sağlamayan belki binlerce krediye aracılık edilmiştir. Bu türlü krediler kredi garanti fonlarının amacının dışındadır. Ayrıca, bu kefaletlerin sürdürülebilirliğini sağlayabilmek adına, verilen desteklerin ekonomik açıdan uygun olması da önemlidir. Aksi takdirde fon, ilk birkaç sene içinde tükenecek ve hedefine ulaşamayacaktır. Diğer taraftan ise sürdürülebilirliği temin etmek amacıyla fazla risk almadan çok kısıtlı destek vermek, ne hedef KOBİ kitlesine ulaşılmasına ne de kayda değer bir katkısallık yaratılmasına fayda sağlayacaktır. Bu sebeple, kredi garanti fonunun kurulacağı ekonomide, finans

⁶⁸Beck, a.g.e. s. 2

⁶⁹Youssef Arvai Saadani, Zsofia Ve Rocha & Roberto De Rezende **A Review of Credit Guarantee Schemes in the Middle East and North Africa Region**, The World Bank, 2011 s. 7

sistemi ve KOBİ'lerin yapısı gibi unsurlar göz önüne alınarak bu üç konudan hangisinin öncelikli olduğu belirlenmeli; sistemin alt yapısı ve hedefleri buna göre tasarlanmalıdır.

3.2.1 Kredi Garanti Sistemlerinin Amacı

Kredi garanti sistemleri, KOBİ'lerin kullandıkları kredilerin tamamının veya belli bir oranını geri ödenmesini bankalara karşı taahhüt ederek, KOBİ'lere kefil olan kuruluşlardır. Kredi garanti fonları, çoğunlukla kredi riskinin belli bir oranını üstlenmekte olup, kredi kuruluşu ile riski paylaşmaktadırlar. Bu sistemler, kârlı projesi veya büyüme potansiyeli olan ancak yeterli teminata sahip olmayan veya kredi değerliliklerini kanıtlayacak finansal geçmişi bulunmayan işletmelerin krediye ulaşabilmesi amacıyla oluşturulmaktadır.

3.2.2 Kredi Garanti Sistemlerinin Çeşitleri

Kredi garanti sistemleri, çok farklı yapılarda ve amaçlarla kurulmakta olup aynı tür yapılar farklı ülkelerde değişik adlarla anılmaktadır. Ancak işlevsel yönleri benzerlik gösteren bu sistemlerin tam manasıyla bir kavrama oturulamamıştır. Dolayısıyla, literatürde garanti sistemlerinin çeşitlerine yönelik genel kabul gören bir sınıflama bulunmamakta birlikte garanti mekanizmalarını sahiplik yapısına göre şu şekilde sınıflandırılabilir.⁷⁰

a) Karşılıklı Garanti Sistemleri

Karşılıklı Kredi garanti sistemleri, firmaların ve özel sektör temsilcilerinin ortak girişimleridir. Bu sistemler, üyelerinin kullandığı kredilere müşterek garanti temin ederler. Üyeler, sermayenin oluşumuna ve sistemin yönetimine doğrudan veya dolaylı katılırlar. Bu uygulama, sorumluluğun paylaşılması ve birlikte karar alma esaslarına dayanmaktadır. Bu sistemler, kamu desteği de alabilmektedir. Avrupa ve

⁷⁰European Commission, **Guarantees and Mutual Guarantees Best Report**, Luxembourg 2006 s.10

Güney Amerika’da sık görülmektedir. Bu sisteme Portekiz, Almanya, Fransa, İtalya, İspanya ve Belçika’daki garanti mekanizmaları ve Türkiye Esnaf ve Sanatkârlar Kredi ve Kefalet Kooperatifleri örnek olarak gösterilebilir.

b) Kamu Garanti Sistemleri

Kamu garanti sistemleri, bölgesel ve ulusal düzeyde kamu kuruluşları tarafından oluşturulmuş yapılardır. Bu fonlar bir kamu kurumu tarafından yönetilebildiği gibi yasal olarak ayrı bir kredi garanti kuruluşu tarafından da yönetilebilmektedir. Kamu kuruluşları periyodik olarak kaynak sağlayabildiği gibi sabit bir fon da sağlayabilir. Bu sistemler, dünyada en yaygın görülen kredi garanti sistemi türü olup Estonya, Macaristan, Avusturya, Romanya ve Güney Kore’deki garanti fonları bu sisteme örnek olarak gösterilebilir.

c) Garanti Şirketleri

Garanti şirketleri, genellikle özel sektör tarafından kurulmakta ve yönetilmektedir. Bu sistem kaynağını, özel sektör, kamu kaynakları veya uluslararası kuruluşlardan sağlanabilmektedir. Özellikle kaynak sağladığı durumlarda kamu da yapıya müdahil olmaktadır. Bu durum, sistemin güvenilirliğinin artırılmasına da katkıda bulunmaktadır. Yüksek gelirli ülkelerdeki garanti sistemlerinin çoğu karşılıklı garanti sistemi şeklinde iken orta ve düşük gelirli ülkelerin çoğunda garanti sistemleri kamu tarafından işletilmektedir.⁷¹

3.2.3 Kredi Garanti Sistemi Uygulamaları

Dünyada birçok ülkede kredi garanti sistemi uygulamaları iktisadi, hukuki ve sosyolojik yapılarına göre farklılık arz etmektedir. Gelişmiş ülkeler ve Avrupa Birliği ülkelerinde birden fazla kredi garanti kuruluşu faaliyet göstermektedir. Bu kuruluşlarının bölgesel olarak çok sayıda şubesi bulunmaktadır. Uzakdoğu ülkelerinden Japonya’da da çok sayıda yerel kredi garanti kuruluşu bulunmaktadır. Güney Kore’de ise kamu tarafından oluşturulmuş iki adet merkezi kuruluş

⁷¹ Beck, a.g.e s.18

faaliyetlerini sürdürmektedir. Birçok ülkede farklı sektöre hizmet veren bu fonlar Güney Kore’de ise teknoloji üretimi yapan, inovasyon odaklı, yenilikçi işletmeleri hedef alan bir kredi garanti kuruluşu oluşturulmuştur.

Tablo 6. Avrupa Ülkeleri Kredi Garanti Kuruluşlarına ilişkin Gösterge

Ülke	Garanti Kuruluşu Sayısı	Sermaye Miktarı (bin Avro)	2007 sonu itibarıyla Toplam Kefalet Tutarı (bin Avro)	Garanti Sayısı	Kefalet Kullanan KOBİ Sayısı
Fransa	3	528.327	9.575.547	502.883	437.007
Almanya	1	332.800	5.301.000	43.700	39.400
İtalya	7	3.186.699	29.332.121	910.000	855.190
İspanya	1	602.235	5.638.306	99.004	90.633
Türkiye (1)	TESKOMB	138.574	1.548.179	266.765	266.765
	KGF	111.601	262.893	2.605	1.905

*2007 yılına ait verileridir.

** (1) 2009 yılına ait verileridir.

Kaynak: AECM, EUROSTAT, KGF, TESKOMB

Tablo 6’de AB ülkelerinin kredi garanti fonlarına ilişkin veriler yer almaktadır. Tablodan AB ülkeleri arasında sermaye miktarı ve sağladığı kefalet hacmi bakımından en güçlü kredi garanti yapılanmasına İtalya’nın sahip olduğu anlaşılmaktadır. İtalya ve İspanya’da sermayenin yaklaşık 9 katı kadar kefalet hacmi oluşturduğu görülmektedir. Avrupa’daki başarılı uygulamalarla karşılaştırıldığında Türkiye’de kredi garanti sisteminin yetersiz olduğu görülmektedir. Türkiye’de oluşturulan kefalet hacminin yaklaşık yüzde 85’ini esnaf ve sanatkârlara kefalet hizmeti sunan TESKOMB yapılanması oluşturmaktadır. Türkiye’de toplam kefalet sayısı bakımından, KGF yaklaşık yüzde 1 pay almaktadır. Bu nedenle, KOBİ’lerin tamamına yönelik hizmet veren Kredi Garanti Fonu’nun sağladığı kefalet miktarı ve sayısı bakımından yetersiz kaldığı görülmektedir.

3.2.4 Kredi Garanti Sistemlerinin Amaçlarına Ulaşmasındaki Etkenler

Kredi garanti sistemlerinin faaliyetleri hususunda kamu kurumları farklı görevler yüklenmektedir. Öncelikle kamu kurumları, bu sistemlerin yasal çerçevesini oluşturmaktadır. Ayrıca bu fonların, sermayesine katılım, garanti sağlama, vergi indirimi veya vergi muafiyeti gibi destekler de sağlanabilmektedir. Garanti uygulamasında, merkezi bir veya birden fazla kurum, garanti kuruluşlarının sağladıkları kefaletlerin bir kısmına güvence vererek riski paylaşmaktadır. Bu uygulama yaygın olarak tercih edilen bir kamu desteği olup garanti kuruluşlarının riskini azaltan ve kefalet hacmini artıran bir yöntemdir. Garanti sağlayan kurum, genellikle kredilere ilişkin bir değerlendirme yapmamakta, yalnızca sağlayacağı desteğe ilişkin birtakım öncelikler ve ölçütler belirlemektedir.⁷²

Garanti sistemleri tarihinde özellikle 1980'lerde yaşanan başarısız deneyimler bu sistemlerin etkinliği ve kamu müdahalesinin gerekliliği konularında birçok eleştiriyi de beraberinde getirmiştir. Bu eleştirilerde, sürekli bir kamu müdahalesinin, sistemin maliyet etkinliğine kavuşmasını engelleyeceği ve bir piyasa bozukluğu olması durumunda garanti sistemlerine en uygun müdahale aracı olup olmadığının, gerekçelendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Ayrıca bu görüşlerde, garanti sistemlerinin katma değer oluşturmadığı yani sistemden yararlanan işletmelerin bu sisteme dahil olmasalar da kredi kullanabilecekleri ileri sürülmüştür. Bu durumda KOBİ'lere sağlanan net kredi tutarında ve kredi alabilen işletme sayısında bir değişiklik olmadığı ifade edilmiştir. Diğer taraftan, garanti sistemlerinin maliyetine ilişkin de eleştiriler yapılmış olup taraflar arasında görev paylaşımının iyi yapılmadığı durumlarda izleme, değerlendirme gibi aşamalarda maliyetlerin artacağı belirtilmiştir.

Garanti fonları hakkındaki, eleştirilerin çoğunun 1990 ve sonraki yıllarda gelişmekte olan ülkelerde oluşturulan kamu kredi garanti sistemleri için geçerli olduğunu ifade edilmiştir. Bu garanti fonlarının çoğu, ekonomideki olumsuzluklar ve

⁷²Green, a.g.e s.9

sistemin yönetimi ve işleyişindeki hatalardan dolayı başarısız olmuştur.⁷³ Akabinde oluşturulan sistemlerde başarısız örnekler göz önünde bulundurularak, sistemlere özel sektörün daha fazla katılımının sağlanması, finansal kuruluşlarla garanti sistemlerinin arasındaki ilişkilerin geliştirilmesi, tarafların hak ve sorumluluklarını belirleyen somut düzenlemeler yapılması ve maliyetlerin azaltılmasına yönelik önlemlerin alınması gibi sistemlerin yönetim ve işleyişine ilişkin tedbirler alınmıştır. Kredi garanti sistemlerinin yönetim ve idari yapısı, fonlarının kaynağı ve çeşidi, çalışanlarının niteliği ve sayısı, kâr amacı güdüp gütmemesi ve merkezileşme derecesi gibi özellikleri başarısını önemli ölçüde etkilemektedir. Uygun düzenleme ve denetimin sağlanması ile kontrgarantilerin olup olmaması gibi hususlar sistemin sürdürülebilirliği için önem arz etmektedir.

Garanti fonları, finansal sistemde ve ekonomide katma değer oluşturacak etki oluşturması gerekmektedir. Finansal yapı içerisinde ek değer, daha önce teminat eksikliği veya yetersizliği nedeniyle krediye erişemeyen ama kredi değerliliği olan işletmelere verilen ticari kredilerdeki artıştır. Bunun yanı sıra garanti sistemleri, bankaların riskini paylaşarak ve işletmelerin bankalar tarafından tanınmasını sağlayarak kredi hacminin genişlemesi, şartlarının iyileşmesi, talep edilen teminat miktarının azalması ve garanti desteği olmadan kredi kullanabilen işletme sayısının artması gibi konularda ekonomiye ve finansal yapıya ilave değer sağlamalıdır. Finansal ilave değerın yanı sıra kredi alan işletmenin gelirinde, istihdamında, satışlarında, verimliliğinde, rekabetçiliğinde ve büyümesinde artış yaratarak ekonomik ilave değer yaratılması da amaçlanmalıdır.⁷⁴

⁷⁴ Green, a.g.e s.16-17

4. BAŞARILI KREDİ GARANTİ SİSTEMLERİ VE TÜRKİYE UYGULAMALARI

Çalışma kapsamında öncelikle ülkemizdeki kredi garanti fonu ve örnek alınan Almanya'nın da içinde bulunduğu Avrupa Birliği ülkeleri ve özellikle kredi garanti sistemi incelenmiştir. Bu sistemin, bölgesel düzeyde kurulan kredi garanti fonları ve devletin kontrgaranti sağlaması açısından önemli bir örnek olduğu düşünülmektedir. İkinci kısımda Güney Kore kredi garanti sistemi incelenmiştir. Güney Kore'de fiyatlandırma sürecinin riske dayalı olarak belirlendiği bu sistemin, Türkiye'de de uygulanmasının faydalı olacağı görülmüştür. Ayrıca teknoloji firmalarını desteklemek üzere kurulan Güney Kore Teknoloji Kredi Garanti Fonu, hem sektörel kredi garanti fonlarının dikkat çekici olması hem de destek verdiği teknoloji değerlendirme sistemi önem arz etmektedir. Son ülke de başarılı ülke uygulamalarından biri olarak gösterilen ve kurulduğu zamandan bu yana sürekli kendini yenileyerek günümüzde uygulama alanı itibariyle geniş sistem olarak KOBİ'lerin finansmana ulaşımını hedefleyen Japonya örneği incelenmiştir. Burada görülen kredi sigortası uygulamasının, ülkemizdeki kredi garanti sisteminin gelişmesine paralel işletilebileceği, bunun hem işletmelerin finansmana erişiminde hem de finansal araçlarda farklı enstrümanlara ihtiyaç duyulacağı aşikârdır.

Çalışma kapsamında ülkeler ve sistemler bazında başarı karşılaştırması yapılmamakla beraber farklı ülkelerde farklı şartlarda hizmet sunan kredi garanti fonlarının, kendi koşullarında başarılı olmalarının altında yatan sebepler incelenmeye çalışılmıştır. Bunun yanı sıra, ülkelerde geçerli olan ekonomik koşullar ile KOBİ tanımları, kredi mevzuatları, bankacılık sistemi ve finansal derinleşme gibi hususların farklı olduğu da gözden kaçırılmamalıdır.

İncelenen uygulamalarda, dikkat çeken en önemli husus, kredi garanti kuruluşlarının örgütlenme şekilleridir. Örneğin, bu işlemleri Almanya'da kredi garanti "bankaları" tarafında sağlanan hizmetler Japonya'da KOBİ kredi garantileri, kredi garanti "şirketleri" aracılığıyla sağlanmaktadır. Güney Kore'de ise bu işlevleri

kredi garanti “fonları” yerine getirmektedir. Kredi garanti kuruluşlarının hangi yasal çerçevede kurulacağı, tabi olacağı mevzuat, hangi istisna ve teşviklerden faydalanacağı, diğer finansal kuruluşlar arasındaki konumunun ne olacağı gibi hususlar oldukça önemlidir. Bahse konu hususlar, ülkelerin kredi garanti sistemine verdiği önem ilgili olduğu düşünülmektedir.

Bu bölümünde öncelikle Avrupa Birliği genelinde KOBİ’lerin banka kredilerine ulaşım durumu ile KOBİ’lerin finansmana ulaşım teminat sorunları ve kredi garanti kuruluşları hususunda teminat problemleri için uygulanan politika ve teşvikler ele alınacaktır. Ardından da Almanya ve sırasıyla İtalya, Japonya ve Güney Kore örnekleri incelenecektir. Almanya ve İtalya, KOBİ sayısı ve ölçeği bakımından Türkiye ile mukayese edilebilir olması ve kredi garanti sistemi konusunda AB’deki en başarılı ülkelerden olması; Japonya, KOBİ kredi destekleri alanında başarılı ve birbirinden farklı destek yapılanmalarına sahip gelişmiş ülke olması; Güney Kore ise kalkınma süreciyle Türkiye’ye örnek teşkil edebilecek bir ülke olması ve bu süreçte KOBİ kredi ve garanti desteklerini etkin ve başarılı bir şekilde uygulaması nedenleriyle seçilmiştir. Ülke örneklerinin incelenmesinde KOBİ’lerin sayısı, büyüklüğü gibi krediye ulaşımı bilgilerine ve destek uygulamalarına yer verilmiştir.

4.1 Avrupa Birliği Uygulaması

KOBİ’lerin, Avrupa Birliği ekonomisindeki yeri ve önemi belirlemek amacıyla ve de sürdürülebilir, adil bir gelir dağılımı oluşturmak adına AB en üst komisyon seviyesinde (Lizbon Stratejisi) gündeme alınmıştır. KOBİ’lerin ihtiyaçları Lizbon Stratejisinin temelini teşkil etmiştir. Avrupa Birliği, 2005 yılında yenilenen Lizbon Stratejisinin büyüme ve iş hacmi oluşturma hedeflerine ulaşmak için KOBİ’lerin finansmana ulaşımının sağlanmasına büyük önem vermektedir. Bahse konu Strateji Belgesi, finansmana ulaşım ulusal ve Avrupa Birliği genelinde yapılacak düzenlemeler için bir çerçeve oluşturmaktadır.

Avrupa Birliği tarafından 2008 yılında kabul gören “ *The Small Business Act for Europe* (küçük İşletmeler Şartı)”, KOBİ’lerin geliştirilmesini, girişimciliğin teşvik edilmesini ve KOBİ’lere yönelik politika oluşturma ve uygulama sürecine

“Önce Küçüğü Düşün (*Think Small First*)” prensibini yerleştirmeyi amaçlamaktadır. AB ülkeleri arasında KOBİ’lerin finansman taleplerini, finansmana ulaşım durumları, finansal piyasaların yapısı ve sunulan finansal araçlar ve teminat bakımından farklılıklar bulunmaktadır. Bu nedenle, üye ülkeler ekonomik ve finansal yapıları ile işletmelerinin ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak kendi finansal destek araçlarını ve yapılanmalarını oluşturmaktadırlar. Avrupa Komisyonu da üye ülkelerde finansal ortamın iyileştirilmesine ve finansman kaynaklarının artırılmasına yönelik tedbirler almaktadır.

Avrupa Birliği, KOBİ’lerin kredilere ulaşım artırmak amacıyla yürüttüğü bazı pilot programlarla üye ülkelere mali yardım ve teknik danışmanlık sağlamaktadır. Bu çerçevede 2007 – 2013 yıllarını kapsayan Rekabetçilik ve Yenilik Programında finansal araçlar için 1,1 milyar Avro fon ayrılmıştır. Bu fon, Avrupa Yatırım Fonu gibi aracı kurumlarla işletmelere kredi ve kefalet desteği sağlamak için kullanılmıştır. Ayrıca firmalara yönelik eğitim programları yürütülmekte ve konun taraflarını bir araya getirerek gündem oluşturmaktadır. Bu maksatla finans kuruluşları ve KOBİ’leri aynı çatı altında buluşturma amacıyla platformlar oluşturulmaktadır.

Küresel kriz nedeniyle KOBİ’lerin çoğalan finansman sorunlarını azaltmak amacıyla 2008 yılından, 2010 yılı sonuna kadar geçerli olan dönemsel devlet yardımı kuralları benimsenmiştir. Bu felsefede ilgili dönemde KOBİ başına toplam 500 bin Avro’ya kadar destek sağlanabilmesine olanak sağlanmıştır. Bunun haricinde tüm kredi türleri için faiz sübvansiyonu desteği verilebileceği belirtilmiştir.⁷⁵ Ekonomik krize önlem olarak yapılan bu desteklerin kapsamı genişletilmiş, şartları olaylaştırılmış ve miktarı artırılmıştır.

Avrupa Birliği’nde kredi garanti sistemleri, KOBİ’lerin finansmana ulaşımının iyileştirilmesinde önemli rol oynamaktadır. Bu sistemler, genellikle özel sektör ve kamu kuruluşları ortaklığında kurulmaktadır. Ulusal kontrgarantilerin yanı sıra AB komisyonu tarafından finanse edilen ve Avrupa Yatırım Fonu tarafından yönetilen kontrgarantiler de bulunmaktadır. AB devlet yardımları kuralları gereğince,

⁷⁵European Commission, **a.g.e** s.31

garanti sistemleri kredinin en fazla yüzde 80'ine kefalet sağlamalıdır ve zor durumdaki işletmeler sistemde yer almamalıdır. Küresel kriz nedeniyle getirilen geçici önlemler kapsamında, 2010 yılı sonuna kadar verilecek teminat desteklerinde garanti kuruluşlarınca alınan yıllık ücretin yüzde 25'ine kadar bir indirim uygulanmasına ve kredinin yüzde 90'ına kadar kefalet sağlanmasına olanak sağlamıştır.

Avrupa Birliği KOBİ'lere yönelik önemli finansman desteklerinden biri de mikro kredilerdir. AB'de 25 bin Avro'nun altındaki krediler, mikro kredi olarak kabul edilmiştir. Bu krediler katma değer sağlayan veya yeni iş kuran işletmelerin desteklenmesi amacıyla oluşturulmuştur.⁷⁶

4.2 Almanya Uygulaması

Almanya, Avrupa'daki en köklü kredi garanti sistemlerinde birine sahip olması ve de Türkiye'deki kredi garanti fonu için model olarak alınması nedeniyle oldukça dikkate bir değer uygulamadır. Ülkede her bölgede KOBİ'lerin finansmana ulaşımını sağlamak amacıyla garanti sistemleri bulunmaktadır. Alman bankaları, kefalet desteği sunarken ülke çapında özel amaçlar doğrultusunda kurulmuş, özel kredi garanti kurumları da faaliyet göstermektedir. Örneğin, Almanya İhracat Kredi Garantisi, ihracatı artırmaya yönelik faaliyet gösterirken diğer taraftan ülke genelinde yapılan havalimanlarını finanse etmek için "zarar garantisi" gibi uygulamalar ile kamu kurum ve kuruluşları kalkınma ve ülke menfaatleri çerçevesinde yapılan projelere çeşitli garantörlük uygulamalarını devreye sokmaktadır.

Almanya'da önce ki dönemlerde yerel esnaf ve ticaret ve sanayi odaları tarafında sunulan garantörlük hizmetleri günümüzde federe devletler içinde birleşerek kredi garanti bankalarını (Buergschaftsbank) kurmuşlardır.⁷⁷

⁷⁶European Commission, **Evaluation Of Data And Sources Underlying The Analysis Of Market Gaps In Access To Finance For SMEs In The EU**, 2007 s.3.

⁷⁷Manfred, Kramer Nitsch , **Credit Guarantee Systems for Small Enterprises Under Scrutiny: The Case of The German**, 2010, s.1006.

Almanya’da bulunan kredi garanti kuruluşları, KOBİ’lerin taleplerine projeler bazında farklı yaklaşımlar sergilemektedir. Bu nedenle kredi garantileri sadece garanti bankaları tarafından değil, aynı zamanda federe devletler, Federal Almanya Cumhuriyeti ve bağlı faaliyet gösteren özel yönlendirme komitesi tarafından da verilebilmektedir. Çalışmanın çerçevesi garanti bankalarının faaliyet alanına giren segment olduğu için Alman kredi garanti bankalarının KOBİ’lere kefalet sağladığı sistemi analiz edilecektir.

Tablo 7. Almanya’daki Kredi Garanti Kuruluşları ve Görevleri

Garanti Kuruluşu	Görev Alanı
Kredi Garanti Bankaları	I. KOBİ kredilerine, kurallar dahilinde kefalet desteği sağlamak II. Şirket kurucuları için gözden geçirme programları sunmak III. Yeni kurulan şirketlere rehberlik hizmeti sunmak
Garanti Bankaları Birliği (VDB)	I. Bankacılık politikaları ve kanunlarıyla ilgili işlerde garanti bankalarının genel çıkarını korumak II. Garanti bankaları arasında işbirliğini teşvik etmek III. Uluslararası platformlarda garanti bankalarının temsilciliğini ve koordinasyonunu yürütmek
Federe Devletler	I. Garanti bankalarının verdiği kefaletler için sağlanan kontrgarantinin yüzde 40’ını sağlamak
Federal Devlet	II. Garanti bankalarının verdiği kefaletler için sağlanan kontrgarantinin yüzde 60’ını sağlamak

Kaynak: European Commission

Ülkede kredi garanti sistemleri, temel olarak işbirliği yapılan ticari bankalar, her bir federe devlette kurulmuş olan 16 kredi garanti bankası, bunların entegrasyonunu sağlayan Alman Garanti Bankaları Birliği (VDB) ve sisteme kontrgaranti sağlayan hükümetlerden oluşmaktadır. Sistemde garanti kuruluşları ve görev alanlarını Tablo 7’de gösterilmiştir.

Yirminci yüzyılında kamu ve özel sektör işbirliği yapısında, başarılı KOBİ’lerin teminat yetersizliği ve işletme ihtiyacı için gerekli kredilere ulaşamamasını önlemek amacıyla 16 federe devlette kurulan garanti bankaları, ancak II. Dünya Savaşı sonrasında faaliyetlerini artırabilmiş ve Almanya’nın finans

piyasalarının yapılandırılmasında büyük katkıları olmuştur.⁷⁸ İktisadi ve yasal olarak birbirinden bağımsız çalışan bu bankaların, sorumluluk ve görev alanı, kendi bölgesindeki KOBİ'lerle sınırlıdır.⁷⁹ Bu nedenle 16 garanti bankası birbirlerinin rakibi olarak değerlendirilmemektedir.

Kredi garanti bankaları, limited şirket olarak kurulmuş resmi kredi kuruluşlarıdır. Alman bankacılık kanunu hükümlerine göre faaliyet gösteren bu bankalar, bağımsız dış denetimlere tabidir.⁸⁰ Garanti kuruluşlarının başarılı olabilmesi için öncelikle taraflar arasında güven sağlanıp sistemin kullanımının yaygınlaştırılması gerektiği düşünüldüğünde, bağımsız denetimden geçme zorunluluğu, bu kuruluşların faaliyetlerin denetlenmesi ve de şeffaflığının tesis edilmesi açısından önemli görülmektedir. Almanya'da bulunan garanti bankaları ayrıca, kamu yararına çalışan kuruluşlar olarak nitelendirildiklerinden dolayı kurumlar vergisi ve yerel işletme vergisi ödememektedir.⁸¹

Almanya'daki garanti bankaları, KOBİ'lerin bağlı bulunduğu odalar ve birlikler vasıtası ile temsilciler aracılığı ile ilgili garanti bankalarında karar merciinde temsil edilmektedir. Ayrıca bu kuruluşların ortaklık yapısı incelendiğinde ticaret, sanayi ve sanatkâr odaları, kredi kurumları ve sigorta şirketlerinden teşekkül ettiği belirtilmelidir.⁸² Bu kuruluşlarda alınan kararların, sektör ve pazarla ilgili güncel yöntem bilgisi ile örtüşmesi de büyük önem arz etmektedir.⁸³ Ayrıca, temel ortaklar arasında bölgesel klasik bankaları ile kooperatif bankalarının yer alması, kredi garanti sisteminin krizlerden daha kolay çıkabilmesini sağlamıştır. Bölgesel bankalar kriz sürecinde sermaye yapılarının güçlü olması ve bilgi avantajları nedeniyle kredi arzlarını sabit tutabilmiş, KOBİ'lerin bu dönemde mağdur olmasının önüne geçmişlerdir.⁸⁴

⁷⁸ Manfred Nitsch ve Dirk Kramer, **Credit Guarantee Systems for Small Enterprises Under Scrutiny: The Case of The German Buergschaftsbanken**, 2010 s. 996

⁷⁹ Axel Schmidt, Guy Selbherr, **Organization and Economic Benefits of German Guarantee Banks**, *Journal for SME Development*, 2009 s.53

⁸⁰ Guy Selbherr, **Verband Deutscher Bürgschaftsbanken (VDB), The German Guarantee Scheme**, Roma, 2011s.4

⁸¹ Nitsch, **a.g.e.**, s.1014

⁸² Achtelik, **a.g.e.** s.8

⁸³ Valentin, **a.g.e.**, s.14

⁸⁴ Schmidt, **a.g.e.**, s.48

Birçok federe devletlerde garanti kurumları, kredi garantisinin haricinde özel danışmanlık hizmetleri de sunmaktadır. Örneğin, gözden geçirme programları sunan garanti kurumları, müteşebbisleri, hedef almakta ve şirketin kuruluşun da ortaya çıkabilecek zayıf noktaları tespit ederek rapor hazırlamaktadır. Bunun haricinde müteşebbislerin katıldığı ve şirketlerinin ilk yıllarında faydalandıkları rehberlik hizmetleri de sunulmaktadır. Bu nedenle Alman garanti bankaları, sadece kredilere kefalet sağlamayı yeterli görmeyip, KOBİ'leri her yönden desteklemektedir.

Alman Garanti Bankaları Birliği, yasal ve iktisadi olarak bağımsız faaliyet gösteren Alman garanti bankalarının zorunlu birliği olarak kurulmuştur. Bankacılık politikaları ve mevzuatlarıyla ilgili olan hemen hemen türlü konuda üyelerinin (federe devletlerdeki garanti kurumları) menfaatlerini ve ortak işlerini temsil etmektedir. Bu birlik, doğrudan kredi garantisi vermemekle birlikte, kredi garanti bankalarının temsilciliğini ve koordinasyonu görevini üstlenmektedir.

Alman Kredi Garanti Bankaları'nca verilen kefaletlerde, kredi talebi olan KOBİ, ilk olarak bankaya kredi başvurusu yapmaktadır. Banka, işletmenin talebini inceleyip projenin rantabl olduğuna; ancak işletmenin teminat sunması gerektiğine kanaat getirmesi durumunda KOBİ'nin de izniyle Alman garanti bankasına ilgili kredi için garanti talebinde bulunmaktadır. Bu sürecin ardından garanti bankaları, analize başlamaktadır. Alman garanti bankası, karar için mali verileri inceleyerek kendi puanlama sistemlerini çerçevesinde değerlendirmektedirler. Her nihai faydalanıcı için toplam puan hesaplanmakta ve bu puan söz konusu faydalanıcının kredisinin temerrüt riskine karşı denk gelmektedir. Bir sonraki adımda kredi garanti bankaları, tarama işlemlerine başlamaktadır. Bu işlemler sırasında ticari bankanın kredi için sunduğu raporların incelenmesi ile birlikte; aynı zamanda garanti bankaları tarafından da incelemeler yapılarak raporlar revize edilmektedir. Kredi almak isteyen KOBİ ile bir mülakat yapılmakta, KOBİ'ler garanti bankası çalışanları tarafından ziyaret edilmektedir. Ayrıca, işletmenin bağlı bulunduğu oda veya birlikten, başvuruda bulunan KOBİ için bir referans mektubu göndermesi istenmektedir. İncelemeler esnasında ticari banka, KOBİ ve garanti bankası yetkilileri birlikte kredi talebi değerlendirilerek, bazen gerek görülmesi halinde önerilen finansman yapısı,

hatta yatırım projesinin içeriği bile değişebilmektedir.⁸⁵ Tüm analizler yapıldıktan sonra garanti bankası yetkilisi krediye garanti sağlama yönünde bir rapor düzenlese merkezi karar alma makamı olan garanti komitesine sunmaktadır. Bu komite, garanti bankası yetkilileri haricinde odalar ve birliklerden, ticari bankalardan, federe devletin finans ve ekonomi bakanlıklarından gelen yetkililerden oluşan bir heyet karşısında sevk edilerek nihai karar verilir.

Heyetten garanti sağlama kararı çıkması durumunda bu garanti, batı federe devletlerde yüzde 65, doğu federe devletlerde ise yüzde 80 oranında kontrgaranti, sistemi ile hükümetler tarafından bu kefaletle bir nevi kefil olunmaktadır. Ancak riskin büyük bölümünü kamu üstlenerek, karar sürecinde de söz hakkı olmaktadır. Doğal olarak, kamunun bu temsilcilerinin, yeni şartlar ileri sürme veya kefaleti ret etme hakkı da bulunmaktadır. Bu durum, kamunun üstlendiği riskin bir karşılığı olarak görülse de aynı zamanda garanti bankasının bağımsızlığını sınırlayan bir sistematiktir.

Garanti kapsamında kredi kullanımı yapıldıktan sonra KOBİ, ticari bankanın denetimi altındadır. Eş zamanlı, olarak ta dönem dönem finansal tabloları alan garanti bankasının da krediyi izlemektedir. Herhangi bir temerrüt durumunda banka, garanti bankasını bilgi vermektedir. Gerekirli görülürse garantör banka ve kredi sahibi banka işletmeye yeniden yapılandırma teklif edebilir. Bu sebeple garanti sistemi, kefalet sonrası krediyi izleme ve raporlama, kredi batık duruma geçmeden önce alınabilecek tedbirleri alma konusunda yeterli vakti sağlamaktadır.

a) Almanya Uygulamasındaki Kıstaslar

- i. Garanti bankaları, kredi tutarının yüzde 80'ine kadar, azami 1 milyon Avro kefalet sağlayabilmektedir.
- ii. Kredinin yüzde 1 başvuru ücreti, yine yüzde 1,0–1,5'i arasındaki bir tutar ise garanti tutarı üzerinden hesaplanan yıllık komisyon talep etmektedirler.

⁸⁵ Nitsch, a.g.e., s.1001.

- iii. Garanti bankaları, tüm ticari bankalarla işbirliği yapmaktadır. Kefalet verilen kredinin süresi en fazla 23 sene olabilmektedir.⁸⁶
- iv. Almanya garanti sisteminde garanti komisyonlarının muhatabı KOBİ'ler olarak belirlenmiştir.⁸⁷
- v. Garanti bankalarının üstlendiği riskleri azaltmak için federal devlet (toplam kontrgaranti bedelinin yüzde 60'ı ile federe devletler (toplam kontrgaranti bedelinin yüzde 40'ı sisteme, komisyon talep etmeden kontrgaranti vererek; riskin büyük kısmını bu vesile ile hükümetler üstlenmektedir.
- vi. Batı federe devletlerde, sağlanan kefaletlerin yüzde 65'i oranında kontrgaranti sağlanırken doğu federe devletlerde bu oran yüzde 80'e düzeyindedir.⁸⁸

b) Almanya Uygulamasındaki Veriler

- i. Almanya'da bulunan garanti bankaları 2010 yılında, 1,8 milyar Avro garanti verilmiştir. Yaklaşık 5 milyar Avro yatırım hacmine ulaşmıştır. 2010 yılı sonunda tüm kredi bankalarının akıbeti açık garantilerden oluşan portföy toplamı 45.500 adet ve 5,6 milyar Avro değerindedir.⁸⁹
- ii. 2011 yılında toplam 7.300 işletme garanti bankaları tarafından desteklemiştir. Bunun için KOBİ'lere 1,2 milyar Avro garanti desteği verilmiştir. Yaklaşık 1,7 milyar Avro kredi hacmi yaratılmıştır.⁹⁰

4.3 İtalya Uygulaması

Avrupa Birliği Ülkelerinde bir diğeri olan İtalya'da 3,8 milyon KOBİ faaliyette bulunmaktadır. Bu KOBİ'ler ekonomik hayatta 12,2 milyon kişi istihdam etmektedir ki bu da toplam çalışan sayısının yüzde 81'i ne denk gelmektedir.

⁸⁶ Selbherr, **a.g.e.**, s.17

⁸⁷ Achtelik, **a.g.e.**, s.24

⁸⁸ Nitsch, **a.g.e.**, s.1008

⁸⁹ Achtelik, **a.g.e.**, s.30

⁹⁰ AECM, **German Guarantee Bank supported 7.300 companies in 2011** s.11

İtalya'da KOBİ'ler hemen hemen 420 milyar Avro katma değer üretmektedirler. Bu rakam ise GSMH yüzde 71'i anlamına gelmektedir.⁹¹

İtalya ekonomisinde KOBİ'ler, toplam işletmelerin yüzde 99,9'unu ifade etmektedir. İtalya'da KOBİ tanımı 250 kişiden az personel istihdam eden ticari birimlere denmektedir. Ancak ülkede işletme başına ortalama istihdam sayısı 3'tür. Mevcut tablo üzerine İtalya'da mikro işletme ağırlıklı bir işletme yapısı bulunmakta olduğunu söyleyebiliriz. İmalat sanayi işletmelerinin yüzde 84'ü mikro ölçekli işletme olup bunlar istihdamın yüzde 25'ini ve katma değerinin yüzde 15,3'ünü oluşturmaktadırlar.⁹² Mevcut tablo üzerine İtalya'da mikro işletme ağırlıklı bir işletme yapısı bulunmakta olduğunu söyleyebiliriz.

İtalya'da KOBİ'lerin garanti sistemi, birçok Avrupa ülkesinde olduğu gibi II. Dünya savaşının ardında 1950 ve sonrasında esnaf ve zanaatkarların kredilere ulaşmada yaşadıkları sıkıntılara çözüm bulmak amacıyla mesleki birlik oluşturma hareketleri görülmektedir. Süreç içerisinde garanti sistemlerinin güçlendirilmesi ve merkezleşmesinin gerçekleşmesi adına basamaklı bir alt yapı oluşturulmuştur. Buna göre; sistemin ilk kademesinde Kredi Garanti Kuruluşları yer almıştır. Kredi Garanti Kuruluşları, küçük işletmelerin oluşturduğu, kooperatifler ve daha büyük firmaların oluşturduğu konsorsiyumlar şeklinde yapılanmıştır.

Ülke'de uzun yıllar boyunca kredi garanti sistemine yönelik olarak yasal bir zemin oluşturulmamıştır. Yasal altyapının eksikliği, garanti kuruluşlarının bankalar cephesinde itibarını azaltan bir unsur olmuştur. Bankacılık sektöründe yapılan düzenlemeler ve Basel II beraber artan piyasa disiplininde etkisiyle, 2003 yılında garanti sistemin yasal altyapısı oluşturan bir Kanun çıkarılmıştır. Ancak gerekli yönetmelikler 2008 yılından itibaren uygulamaya konulabilmiştir.

Garanti kuruluşları, sermaye düzeyi, üye işletme sayıları, yönetim kapasiteleri açısından büyük farklılıklar arz etmektedir. Bu kredi garanti kuruluşları kimi sınırlı

⁹¹ EUROSTAT, **Handbook On Community State Aid Rules For Smes**, s.9

⁹² OECD, **A Framework for the Development and Financing of Dynamic Small and Medium Sized Enterprises in Turkey**, Paris, 2005 s.257

sermayeye ve üye işletmelere sahip yerel kuruluşlar iken; diğer bir kısmı güçlü sermayeye, çok sayıda üye işletmeye sahiptir. Kredi Garanti Kuruluşları büyük kısmı bir sektöre ve bölgeye adapte olmuşlardır. Bu kuruluşların zayıf olması nedeniyle sistemin ikinci kademesinde bu kuruluşlara kontrgaranti sağlayan kuruluşlar bulunmaktadır. Bir üst kademedede ise temsil, koordinasyon ve destekleme görevini yerine getiren ulusal federasyonlar bulunmaktadır.

Kredi Garanti Kuruluşlarının (KGK) ölçeğini portföylerinde bulunan garanti fonlarının tutarı belirlemektedir. Bu garanti fonları, üyelerin işletmelerin aidatları, yerel yönetimler, Ticaret ve Sanayi Odaları, finansal kurumlardan alınan katkılar ve ücret ve komisyonlardan oluşan nakit bir kısım ile diğer kuruluşlardan alınan teminatlardan oluşmaktadır. Garanti kuruluşları genellikle kredi riskinin yüzde 50'sini üstlenmektedir. Kefil olunan risk tutarı ilgili, bankaya risk fonu olarak yatırılmaktadır. Garanti sisteminin ikinci basamağında alan kuruluşlar, KGK'ların üstlendiği riskin yüzde 90'ına kadar kontrgaranti desteği sağlayabilmektedir. Kredinin kalan kısmı için işletme teminat göstermektedir. Ancak, işletme sermayesi kredilerinde teminat alınmamaktadır.⁹³

Kredi ve garanti talepleri, hem banka hem de KGK'lar tarafından birbirinden ayrı olarak değerlendirilmektedir. Bu garanti kurumları, işletme sahibinin ve işletmenin yönetim kapasitesi, saygınlığı gibi nitel özelliklere dayalı değerlendirme yapmaktadırlar. Ancak küçük çaplı KGK'lar, ise yetersiz alt yapı ve kendi kapasitelerinden dolayı kendileri bir değerlendirme yapmamaktadır. Bu nedenle bankanın yaptığı analizi kabul etmektedirler.

a) İtalya Uygulamasındaki Kıstaslar

- i. Kısa vadeli krediler için verilen garanti hizmetlerinden yüzde 0,5-1,5'i, orta ve uzun vadeli kredilerden ise yüzde 0,5 ila 3'ü kadar komisyon talep edilmektedir. Bunun haricinde işletmelerden bir defaya mahsus olarak garanti verilen tutarın yüzde 1'i kadar bir komisyon talep edilmektedir.

⁹³European Commission, **Guarantees and Mutual Guarantees Best Report**, Luxembourg 2006, s.6

- ii. Üye işletmelerden başvuru ücreti yaklaşık 100 Avro talep edilmektedir. Ayrıca analiz ve istihbarat ücreti olarak ta işletmelerden yaklaşık 300 Avro talep edilmektedir.
- iii. Garanti sistemin kaynaklarının dar olması nedeniyle sistemin devamlılığı adına kamu desteğine ihtiyacı bulunmaktadır. Bu nedenle ulusal kaynaklar ve AB fonlarının KGK'lara tahsis edilmesi veya bölge yönetimleri tarafından bu kuruluşlara sermaye desteği sağlanmaktadır.

a) İtalya Uygulamasındaki Veriler

- i. Ülkede işletmelerin sayıca büyük üstünlüğü KOBİ'lerden teşekkül etmesi ve işletmelere ait bir o kadar mesleki kuruluş ve birlik çatısı altında kredi garanti kurumları bulunmaktadır. Ancak ülkede bu kurumların dinamik ve hızlı bir birleşmeleri edeniyile ile sayıları net olarak bilinmemektedir. Ancak 500 civarında oldukları tahmin edilmektedir.⁹⁴
- ii. KGK sistemi, AB'deki diğer garanti sistemleri arasında ulaştığı işletme sayısı, ve sağlanan kefalet açısından önemli bir yere sahiptir. İtalya'da KGK'lar yaklaşık 1 milyon üyeye sahiptir. Bu da AB kredi garanti sistemi müşterilerinin yüzde 70'i denk gelmektedir. Tüm AB ülkelerinde sağlanan garantinin yüzde 40'ı tek başına İtalya sağlamaktadır. Kredi garanti miktarının GSYH'ya oranının en yüksek olduğu AB ülkesi yüzde 1,4 de İtalya'dır.⁹⁵

4.4 Güney Kore Uygulaması

Dünyanın en büyük ekonomilerinden biri olan Güney Kore, elektronik, otomobil ve gemi inşaatı alanları başta olmak üzere ihracat yönelik bir ekonomidir.⁹⁶ Böylesine dinamik bir ekonomide KOBİ'lerin ekonomi için önemi, özellikle teknoloji alanında faaliyet gösteren KOBİ'lerin ülkenin iktisadi gelişiminde oynadığı rol son derece önem arz etmektedir. Bu nedenle KOBİ'lere yönelik teşvik ve destekler, birbirini tamamlar nitelikte tasarlanmıştır. Bu nedenle de Güney Kore'de

⁹⁴ Paola de Vincentiis, **The guarantee systems and the SMEs access to credit**, Roma 2008, s.46

⁹⁵ **a.g.e.**, s.47

⁹⁶ Tae Heung Kwon, **Introduction of KODIT**, 2011 s.3

KOBİ'ler, birbirinden bağımsız desteklerle değil, belli bir koordinasyon kurulunun çatısı altında birçok finansman ürünü ile bir sistem dâhilinde desteklenmektedir.

Güney Kore'de garanti uygulaması, 1976'da kurulan Güney Kore Kredi Garanti Fonu (KODIT) ile başlamıştır. Akabinde, teknoloji sektöründe faaliyette bulunan KOBİ'lerin finansmana ulaşması önündeki engelleri kaldırmak amacıyla bu sektörde faaliyet gösteren işletmelere özel Güney Kore Teknoloji Finans Kuruluşu (KOTEC) 1989'da faaliyete geçmiştir. Merkezi idare tarafından kurulan bu garanti fonların haricinde, mahalli idareler tarafından yerel işletmeleri desteklemek amacıyla 1996 yılından itibaren yerel kredi garanti fonları (YKGF) faaliyete başlamıştır. Günümüzde bu yerel fonların sayısı günümüzde 16'ya ulaşmıştır.⁹⁷ Güney Kore'de kredi garanti sistemleri, bu üçlü yapı üzerine teşkilatlanmıştır.

a) Güney Kore Kredi Garanti Fonu (KODIT)

1976 yılında merkezi idare tarafından faaliyete geçirilen Güney Kore Kredi Garanti Fonu, yetersiz teminat sunan veya teminat oluşturamayan işletmelere kredi garantisi sağlamak amacıyla kurulmuştur. Bu garanti fonu Kanunu uyarınca kar amacı olamayan teşkilatlardan sayılmaktadır.⁹⁸ KODIT'in sermaye yapısı incelendiğinde merkezi idare, finansal kuruluşlar ve özel sermaye şirketlerinin fonların teşekkül ettiği görülmektedir.⁹⁹ Bu sistem merkezi idare tarafından sağlanan destek ile yıllık bütçe sınırlamalarına tabi olmaktadır. Bu garanti sisteminin sahip olduğu kaynaklar performans değerlemesi ile belirlenmektedir. Bu değerlendirme merkezi idare tarafında belirli periyotlarla yapılamakta olup değerlendirme nihayetinde, gelecek dönem için merkezi bütçeden aktarılacak pay ile çalışanların maaşlarının tespit edilmesinde kullanılmaktadır.¹⁰⁰

Merkezi idarenin bu kadar yoğun denetimi kurumun iradesini politik olarak etkilerken diğer taraftan ise kontrol altında tutulan fonların etkin kullanılmasını

⁹⁷Hyong-Tae Kim, **Financial System Architecture for Effective SME Financing**, ABD Seminar, sunum, 2010 s.19

⁹⁸Kwon, **a.g.e.**, s.11

⁹⁹Kim, **a.g.e.**, s.19

¹⁰⁰Yong Pyung Park, **Korea Credit Guarantee Fund and Its Contribution to the Korea Economy**, Journal for SME Development, 2006, s.37

sağlaması beklenmektedir. KODIT'in Güney Kore'de faaliyet gösteren bankaların belli oranlarda zorunlu karşılıklarını mevcut fonda bloke etmektedir. Bu politika bir taraftan bankaları sistem katılmaya zorlarken maliyet artışa sebep olacağı gözlerden kaçırılmamalıdır.

Ülkenin en büyük kredi garanti kuruluşu olan KODIT sadece KOBİ kredilerine kefalet vermemektedir. Bunun yanında altyapı kredi garantisi, danışmanlık gibi hizmetler de sunmaktadır.¹⁰¹ 2005 yılında başlatılan “garanti ile birleştirilmiş yatırım hizmeti” ile KODIT, risk sermayesi şirketlerine hisse satın alarak veya tahvil ihraç ederek sermaye sağlamaktadır.¹⁰²

KODIT kefaletlerinde, garanti sınıflandırmasında 11 başlıkla detaylandırmıştır. Bunlar, banka kredileri sunulan kefaletler, finansal kiralama dolay kefaletler, şirketlerin ihraç ettiği tahviller için kefaletler ve vergi yükümlülükleri nedeniyle verilen kefaletler vb. garantilerdir. Fakat 2011 yılında toplam açık kredi kefaletlerinin yaklaşık yüzde 90'ı bankalardan ve finansal kiralama şirketlerine sunulan kefaletlerdir.¹⁰³

b) Güney Kore Teknoloji Finans Kuruluşu (KOTEC)

Ülke, son dönemlerde gösterdiği büyüme performansı ile göz dolduran nadir ekonomilerden birine sahiptir. Bu büyüme rakamlarının özünde yatan en büyük etken ise Ar-Ge çalışmaları ve teknolojik gelişime verilen önem, yeniliğin ön plana çıkarılması gibi hususlar da yer almaktadır.¹⁰⁴ Bu nedenle söz konusu ülkenin kalkınma sürecinde teknolojik yapılanmasına ve büyüme sağlamanın en büyük etkeni, Ar-Ge çalışmalarına gösterilen ilgi ve alınan radikal kararların hızlı uygulanmasıdır. Bu bilinç ile kamu politikalarına yön veren ülke, genel kredi garanti fonu olan KODIT'in haricinde ekonomisinde önemli yere sahip olan teknoloji işletmelere özel garanti sistemi olan Güney Kore Teknoloji Kredi Garanti Fonu (KOTEC) kurulmuştur.

¹⁰¹ Kwon, 2011 s.13

¹⁰² Park, 2006 s.117

¹⁰³ KODIT, **Overview of KODIT** 2011 s.21

¹⁰⁴ Bekir Sami Oğuztürk, **Güney Kore'nin Kalkınmasında İnovasyonun Rolü**, Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi, Isparta, 2011 s.52

Teknoloji üreten KOBİ'leri ekonomik hayatta güçlendirmek ve yatırımlarını desteklemek amacıyla merkezi idare tarafından 1989 yılında kurulan KOTEC, küçük girişimcileri hedef kitlesine yerleştirmektedir. KOTEC sektörel bazda faaliyet gösteren kredi garanti sistemlerine en güzel örneklerinden biridir. Teknolojiye dayalı endüstrilerde, temel gücün maddi olmayan beşeri unsurlar ve tecrübeye dayalı olması nedeniyle diğer KOBİ'lere nazaran ekonomik faaliyetlerinin standart kalıplar içerisinde değerlendirilmesi yerinde olmayacaktır. Bu sebeptendir ki, sektöre özgü finans modellemesi ihtiyacına binaen ve de ülkenin kalkınma sürecinde teknoloji sektörüne endekslenmesi hasebiyle, kredi garanti fonu (KOTEC) Güney Kore, ekonomisi için önem arz etmektedir.

Ülkede teknoloji kredi garantisi, bankadan kredi almayan, teknoloji ihraç eden işletmeler, teknoloji garantisi için KOTEC'e başvurmaktadır. KOTEC, yaptığı analiz ile işletmenin kredibilitesini değerlendirirken; diğer taraftan ise işletmede kullanılan teknolojinin değerini tespit etmektedir. Ticari bankalar genellikle KOTEC'in bu raporlarına itimat eder ve teknoloji garantisi alan KOBİ'ye kredi kullanır.¹⁰⁵ KOTEC'in talep analizi sürecinde en önemli etkenlerden biri kendi tasarladığı kredi değerlendirme sistemidir. Kibo Teknoloji Değerleme Sistemi (KTRS) adını verdiğini bu sistem ile KOTEC, teknoloji işletmelerine özgü unsurları değerlendirmeye almayı başarmıştır. KTRS'yi özel kılan bir başka yapısı da, bu uygulamanın işletmenin mali verilerine ve geçmiş referanslarına değil, gelecekteki oluşturacağı değere, potansiyele ve teknoloji üstünlüğü gibi hususlara endekli çalışma prensibidir. Böylelikle bu sistem, hedef kitlesinde yer alan küçük işletmeler ile yeni kurulan işletmelerin analiz edilmesinde kullanılmak üzere özel olarak tasarlanmıştır.

KOTEC'in kuruluşundan 2013 yılına kadar kullandığı garantilerin yüzde 80'inden fazlası gelişmek isteyen veya yeni teknolojiler kullanmak isteyen işletmelere sağlanmıştır.¹⁰⁶ Kefaletlerinin yüzde 92'sinin teknoloji ve yenilikçi

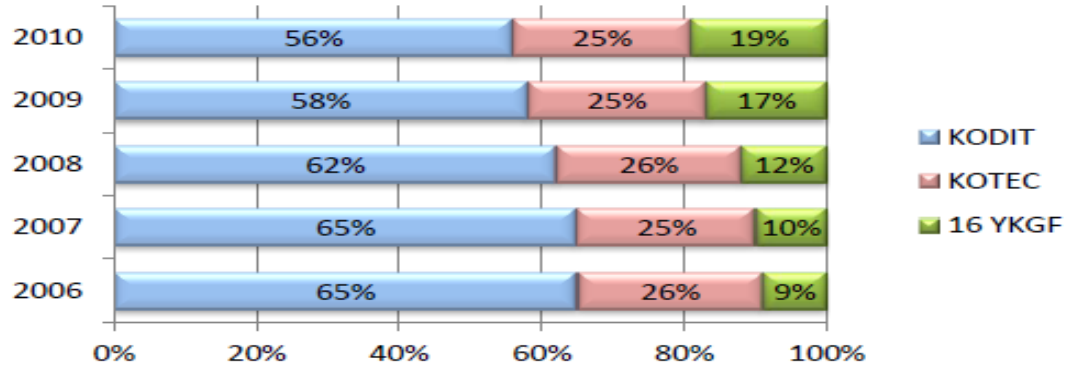
¹⁰⁵ OECD, **Financing SMEs and Entrepreneurs, An OECD Scoreboard, Final Report** 2013, s.45

¹⁰⁶ Inno-partnering Forum (IPF), **South Korea SME Innovation Support Schemes, Final Report** , South Korea, 2012, s.21

KOBİ'lere, yaklaşık yüzde 38'inin ise kuruluşunun ilk beş yılı içinde bulunan başlangıç aşamasındaki işletmelere sağlandığı da belirtilmektedir.¹⁰⁷

c) Yerel Kredi Garanti Fonları

Bölgesel ekonomileri güçlendirmek için tasarlanmış olan bu sistem, yereldeki KOBİ'lere kefalet sağlamaktan sorumludur. Mahalli idareler tarafından kurulmaktadır. Bu sistemin sermayesi merkezi idareler ve finansal kurumları tarafından sağlamaktadır.¹⁰⁸ Yerel garanti fonları, daha çok yerel düzeyde faaliyet gösteren KOBİ'lere hitap etmektedir. KODIT ve KOTEC'e kıyasla daha düşük hacme sahiptir.

Kaynak: Kwon, 2011

Şekil 6. Güney Kore'de Kefaletlerin Kurum Bazında Dağılımı

Şekil 6'den incelendiğinde, Güney Kore'de faaliyet gösteren kredi garanti kuruluşlarından KODIT, verilen garantilerdeki oranı azalmasına rağmen kefalet hizmetlerinin büyük kısmını sunmaya devam etmektedir. Sadece teknoloji sektöründe faaliyet gösteren firmaları desteklemesi nedeniyle KOTEC'in oranı, diğer garanti kuruluşlarına göre nispeten sabit kalmaktadır. Yerel kredi garanti fonlarının oranı, yerel hükümetlerin destekleri sonucunda artış göstermektedir. Bu çalışma prensipleri içerisinde Güney Kore'de faaliyet gösteren kredi garanti sistemleri, dünyanın veya ülkenin iç dinamiklerinden kaynaklanacak her finansal krizden çıkışta ekonominin canlanması ve piyasanın istikrar kazanması için son derece önemli görevler üstlenmektedir.¹⁰⁹

¹⁰⁸ Kim, a.g.e. s.18

¹⁰⁹ Kim, a.g.e., s. 124.

d) Güney Kore Uygulamasındaki Kıstaslar

- i. Güney Kore’de KOBİ tanımı, işletmenin faaliyette alana göre değişmektedir. (imalat, inşaat gibi sektörlerde 300 kişiden az çalışanı ve 8 milyon USD düşük cirosu olan işletmeler KOBİ sayılmakta iken toptan satış, ticaret sektörlerde 100 kişiden az çalışanı ve 10 milyon USD az cirosu olan işletmeler, KOBİ tanımlanmaktadır.¹¹⁰
- ii. KOBİ’ler kredi derecesine bağlı olarak ödenmesi gereken komisyonu, garanti tutarının yüzde 0,5’i ile yüzde 2’si arasında değişmektedir.¹¹¹
- iii. Güney Kore garanti sistemi, bazı sektörleri kapsamamaktadır. Bunlar; otel, devre mülk, lüks restoran işletmeciliği, finansal hizmetler ve emlak komisyonculuğu hizmetleridir.
- iv. Ülkedeki garanti sistemi, henüz faaliyette olmayan, temerrüde düşmüş şirketleri, gerçeği yansıtmayan belge ibraz eden ve kefalet altındaki ödemelerden sorumlu olan kişiler tarafından yönetilen şirketler vb. garanti kapsamına almamaktadır.
- v. Güney Kore’de tüm ticari bankaların, aylık ticari kredi dengesinin yaklaşık binde 3’ünü zorunlu olarak kredi garanti fonuna aktarmalıdır. Bunlar dışında zaman zaman finansal kuruluşlar ve büyük işletmelerden zorunlu katkılar vermek durumundadır.¹¹²

e) Güney Kore Uygulamasındaki Veriler

- i. 2010 yılı verilerine göre garanti fonu kapsamındaki kredilerin toplam KOBİ kredilerine oranı yüzde 14,9 olarak hesaplanmıştır.¹¹³
- ii. Ülkede kredi garanti fonlarından KODIT’in, 2005 yılındaki kredi garanti hizmetlerinin girdi-çıkıtı analizi neticesinde tespit edilen üretim artışına katkısı yüzde 4,4; ekonomik katma değer artışına katkısı yüzde 2,0; iş yaratma etkisi ise yüzde 4,2 olmuştur.¹¹⁴

¹¹⁰ a.g.e. s.100

¹¹¹ a.g.e. s.116

¹¹² Hakan Avdan, **Küçük ve Orta Boy İşletmelerin (KOBİ) Finansmanında Kredi Garanti Sistemi ve Bir Uygulama**,Doktora tezi, 2010 s.100

¹¹³ Kim, a.g.e. ,2011 s.20

¹¹⁴ Kim, a.g.e. , s.120

- iii. KODIT müşterileri arasında marjinal fayda analizi yaparak, garanti desteğinin olmadığı varsayımı neticesinde yatırımların yüzde 48,9; satışların yüzde 61,6 ve finansmanın yüzde 63,8 daha düşük olacağı hesaplanmıştır.¹¹⁵
- iv. 2011 yılında KODIT garantisinden faydalanan toplam işletmeler içinde kadın işletmecilerin payı yüzde 15,7; yeni açılan işletmelerin payı ise yüzde 32,8 olmuştur.¹¹⁶
- v. 2010 yılında KODIT'ten yararlanan toplam işletme sayısı 234 bin, 2011 yılında yeni garanti sağlanan işletmelerin sayısı ise 49,6 bin işletmeyi bulmuştur.¹¹⁷
- vi. KODIT aracılık ettiği kredilerde batık oranı, 2011 yılında da yüzde 5 civarında gerçekleşmiştir. Toplam açık garantilerin yaklaşık yüzde 5'i batık haline dönüşmüştür. Fakat bu batık niteliğindeki krediler için ödenen garanti tutarı toplam açık garantilerin yüzde 3,6'sı olmuştur.¹¹⁸

4.5 Japonya Uygulaması

Ülkede 1930'lu yıllarda, dünya genelinde yetersiz talep nedeniyle sanayileşmiş ülkelerini vuran Büyük Buhran'ın ülkede işsizlik ve üretim kaybına sebep olmaması için; KOBİ'lere finansman sağlamaları amacıyla 1937 ve 1942 senelerinde sırasıyla Tokyo, Kyoto ve Osaka'da olmak üzere 3 adet Kredi Garanti Kuruluşu (KGK) oluşturulmasıyla başlamıştır. Japonya, kredi garanti sistemini, İkinci Dünya Savaşı'nın ardından revize ederek 1947 ila 1951 yılları arasında KGK'ların sayısı 52'ye yükseltmiştir. 2007 sonu itibarıyla KGK'ların toplam şube sayısı ise 144'e ulaşmıştır. Japonya Finans Kurumu (JFC), bu kuruluşlara kontrgaranti desteği vermektedir.

Ülke ekonomi politikası araçlarında biri haline kredi garanti sistemi, KOBİ finansmanı hususunda etkin bir şekilde kullanılmıştır. 1990 yıllarda Japonya'da

¹¹⁵a.g.e., s. 28

¹¹⁶a.g.e., s.22

¹¹⁷KODIT, **Overview of KODIT**,2011 s.6

¹¹⁸a.g.e., s.7

yaşanan ekonomik kriz sürecinde KOBİ'lerin kredilerle desteklemek amacıyla kredi garanti sistemi yoğun olarak kullanılmıştır. Bu süreçte özel bir garanti fonu yapılandırılarak, yaklaşık 20 milyar Japon Yeni tahsis edilmiştir. Ayrıca orta ölçekli işletmelere özel bir garanti programı geliştirilmiştir. 2002 yılında ise yaşanan dar boğazda KOBİ'lere destek olmak amacıyla yeni kredi garanti sistemi oluşturulmuştur.

Ülkede kredi garanti sistemleri iki bölümde yapılanmıştır; birincisi Kredi Garanti Kuruluşları, ticari kâr amacı bulunmayan kamu teşekkülleridir. KOBİ'lere kullanmak istediği kredilerde bankaların teminat talebini karşılamak üzere faaliyette bulunan kuruluşlardır. Bu işlevlerinin haricinde işletmelere bilgi, yönetim kabiliyetlerini geliştirilmesi amacıyla rehberlik hizmetleri vermektedir. Bu kurumlar bir birinde ayrı bir yapıda kurulmuştur. Bulunduğu bölgenin taleplerine hizmet sunmaktadırlar. İkinci olarak; kontrgaranti sağlayan kuruluş,JFC, KGK'lar tarafından sağlanan garantilere kontrgaranti desteği sunmaktadır. KGK, garantiyi onayladığı ve banka tarafından kredi verildikten sonra, kredi JFC tarafından sigortalanmaktadır.

a) Japonya Uygulamasındaki Kıstaslar

- i. Ülkede KOBİ tanımı, sektör bazında, ödenmiş sermaye ve çalışan sayısına göre değişiklik göstermektedir. Toptancılıkta 100 milyon JPY sermaye ve altı 100 kişiden az çalışan istihdam eden işletmeler, imalatta sektöründe 300 milyon JPY sermaye ve altı çalışan sayısı ise, 300 kişi ve altında olan işletmeler, hizmet sektöründe 50 milyon JPY ve altı sermaye ile 100 kişi veya altında istihdam sağlayan işletmeler KOBİ olarak tanımlanmaktadır.¹¹⁹
- ii. Kredi garanti kurumları, kredi riskinin yüzde 80'i kapsarken, JFC ise riskin yüzde 70 ila 90'ına kadar kontrgaranti sağlamaktadır.¹²⁰
- iii. İşletmeler kredi garanti sistemine doğrudan başvurabildikleri gibi bankalar aracılığıyla da başvurabilmektedirler.
- iv. Firma risklerine göre kefaletin yüzde 0,5'i ila 2,2'si oranlarında ücret talep edilmektedir.

¹¹⁹National Federation of Credit Guarantee Corporations (NFCGC), **Credit Guarantee System in Japan, Annual Report**, 2011, s.7

¹²⁰JFC, **Annual Report** 2009 s.35

b) Japonya Uygulamasındaki Veriler

- i. Japonya, kefalet hacmi ve kefalet sağlanan KOBİ sayısı bakımından KOBİ'lerin finansmana ulaşımını kolaylaştırmak için dünyanın en büyük kredi garanti sistemini kurmuştur.¹²¹
- ii. Ülkenin 2010 yılında, KOBİ kredilerinin yüzde 14 garanti sistemi ile sağlandığı ve kredi kullanan işletme sayısının yüzde 37'si bu kefaletten yararlandığı görülmektedir.¹²²
- iii. Teminatlar kapsamında bankalara yapılan tazminat ödemeleri akabinde takip sürecinde, ödenen tazminatların yüzde 50'den fazlasının ilgili firmadan tahsil edildiği görülmektedir.¹²³

4.5 Türkiye'de Kredi Garanti Uygulamaları

Çalışmanın bu bölümünde, Türkiye ekonomisinde KOBİ'lerin banka kredileri ulaşımındaki yaşadığı başlıca sorunlardan olan teminat sorunu çerçevesinde finansman destekleri ve mevcut durum analizi yapılarak 6. bölümde bahsedilen gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelere kıyasla değerlendirilecektir. Çalışmanın birinci bölümünde deyinildiği gibi ülkemizde Özel sektörün yüzde 99,9'u KOBİ olan Türkiye ekonomisinde bu işletmelerin % 99'u KOBİ'ler olması kalkınma noktasında bu işletmelerden beklenen faydaları gösterebilmeleri için finansmana kaynaklarına ulaşımı son derece önem arz etmektedir.

KOBİ'lerin, en yaygın finansman aracı olan banka kredilerine ulaşımı ciddi aksamalar olduğu da bilinen bir gerçektir. KOBİ'lerin finansmana ulaşımı hususunda karşılaşılan sorunları çalışmanın ikinci bölümünde bahsedildiği üzere, ülkemiz için de geçerli olan ve yaşanan en ciddi sorunlardan biri olan teminat sorunu birçok KOBİ'nin ihtiyacı olan kaynakları elde edememesine ve projelendirdiği yatırımları gerçekleştirememesine neden olmaktadır. Bunun yanında teminat bulunsa bile

¹²¹Hiroshi Tahara, **Possible Key Success Factors: Regional System and Reguarantee**, 2011 s. 9–11

¹²²NFCGC, **a.g.e.**, s.14

¹²³Green, **a.g.e.** , s.48

mevzuat ve yasal düzenlemelerdeki alt yapı eksiklikleri ile hukuk sisteminden kaynaklan birçok sorunla karşı karşıya kalınmaktadır. Örneğin, gayrimenkul ipoteğinin bile nakde dönüştürme işlemlerinde yasal prosedür çok uzundur.¹²⁴ Bu nedenle, işletmelerin kaynak temin etme süreci oldukça güçleşmektedir.

Türkiye’de bahse konu sorunlar nedeniyle KOBİ’leri desteklemek amacıyla iki kurum kurulmuştur. Bunlar; esnaf ve sanatkârların kurdukları Esnaf ve Sanatkârlar Kredi ve Kefalet Kooperatifleri (ESKKE) ve devlet desteğiyle kurulmuş olan Kredi Garanti Fonu, (KGF) AŞ. garanti sistemleri olarak faaliyetlerine devam etmektedirler. Bu nedenle çalışmanın bu aşamasında başta KGF olmak üzere TESKOMB detaylı olarak incelenecektir.

4.6.1 Kredi Garanti Fonu (KGF)

Kredi Garanti Fonu Anonim Şirketi, Bakanlar Kurulu’nun 14/07/1993 tarih ve 93/4496 sayılı “Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler için Bir Kredi Garanti Fonu Kurulması” konulu proje anlaşmasının onaylanması kararı ile kurulmuştur. İlgili karar neticesinde Almanya Teknik İşbirliği Kurumu ve KOSGEB tarafından aynı tutarda sermaye aktarılmıştır.¹²⁵

Kredi Garanti Fonu Türk ve Alman hükümetleri mutabakatı sonucunda 1994’te uygulanmaya konulmuştur. 1994 yılının temmuz ayından itibaren kefalet vermeye başlayan kurum, 1995 yılında Kurumlar Vergisi Muafiyeti sağlanmıştır. Aynı yıl KOSGEB ortaklığa katılmıştır. 1996 yılında ise ortaklık yapısına Halk Bankası da eklenmiş; devam eden yıllarda ise diğer 19 banka ve diğer kredi kuruluşlarının ortaklık anlaşmaları yapılarak fonun büyümesi sağlanmıştır. Fonun artan sermayesinin etkin çalışması amacıyla 1996 yılında İstanbul iktisadi şubesinin açılmasını akabinde 2011 yılına kadar şube ağı genişlemesi devam etmiştir. 2008 yılında dünya ekonomisinde bankacılık sistemini köklü revizyonlara sebep olan ekonomik krizden Türkiye’de faaliyet gösteren KOBİ’leri korumak adına; 5909

¹²⁴14.07.1993 Tarihli, 21637 Sayılı Resmi Gazete **Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler için Bir Kredi Garanti Fonu Kurulmasına Yardım" konulu ekli Proje Anlaşmasının Onaylanmasına Dair Karar**, Karar No:93/4496

Sayıli Kanun ile Hazine Müsteşarlığı tarafından 1 milyar TL kadar destek vermesi sağlanmıştır. Hazine destekli bu kaynağın kullanımını, diğere öz kaynak referanslı kefaletlerden farklılık arz etmektedir.

Tablo 8. KGF Ortaklık Yapısı

(Türk Lirası)

ORTAKLAR	Sermaye Tutarı	Hisse Oranı (%)
TOBB	79.824.743,29	33.26030
KOSGEB	79.801.743,30	33.25070
TESK	340.503,89	0.14190
OSYÖV	22.000,00	0.00920
MEKSA	11,009.52	0.00460
TÜRKİYE HALK BANKASI A.Ş.	4.210.526,32	1,75440
AKBANK T.A.Ş.	4.210.526,32	1,75440
ASYA KATILIM BANKASI A.Ş.	4.210.526,32	1,75440
DENİZBANK A.Ş.	4.210.526,32	1,75440
BURGAN BANK A.Ş.	4.210.526,32	1,75440
FİNANS BANK A.Ş.	4.210.526,32	1,75440
HSBC BANK A.Ş.	4.210.526,32	1,75440
ING BANK A.Ş.	4.210.526,32	1,75440
KUVEYT TÜRK KAT. BANKASI A.Ş.	4.210.526,32	1,75440
ŞEKERBANK T.A.Ş.	4.210.526,32	1,75440
TÜRK EKONOMİ BANKASI A.Ş.	4.210.526,32	1,75440
T.C ZİRAAT BANKASI A.Ş.	4.210.526,32	1,75440
TÜRKİYE FİNANS KAT. BANKASI A.Ş.	4.210.526,32	1,75440
TÜRKİYE GARANTİ BANKASI A.Ş.	4.210.526,32	1,75440
T. İHRACAT KREDİ BANKASI A.Ş.	4.210.526,32	1,75440
TÜRKİYE İŞ BANKASI A.Ş.	4.210.526,32	1,75440
TÜRKİYE VAKIFLAR BANKASI T.A.O.	4.210.526,32	1,75440
YAPI VE KREDİ BANKASI A.Ş.	4.210.526,32	1,75440
TOPLAM	240.000.000,00	100

Kaynak: KGF, 2015

Tablo 8 incelendiğinde, KGF'nin ortaklık yapısında, en büyük payın yaklaşık yüzde 33,26 ile Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) ve yüzde 33.25 ile Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) ait olduğu görülmektedir. Kurucu ortaklardan arasında yer alan Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu (TESK), Türkiye Küçük ve Orta Ölçekli

İşletmeler, Serbest Meslek Mensupları ve Yöneticiler Vakfı (TOSYÖV) ve Mesleki Eğitim ve Küçük Sanayi Destekleme Vakfı'nın (MEKSA) payları, sermaye artırımından sonra Oransal bazda küçülerek, binde birin altına düşmüştür. Diğer ortaklar, kamu ve özel sermayeli bankalar, kalkınma ve yatırım bankaları ayrıca katılım bankalarının eşit tutarlardadır.

KGF'nin Yönetim Kurulu, toplam 9 üyeden teşekkül etmektedir. TOBB, KOSGEB, Hazine Müsteşarlığı ve ticari banka temsilcilerinden oluşmaktadır. TOBB, yönetim kurulu başkanlığını icara ederken KOSGEB ise yönetim kurulu başkan yardımcılığı görevini yürütmektedir. Ülke genelinde hizmetlerini şubeler vasıtası ile yapan kurumun toplamda 2015 Şubat ayı itibaren 37 şubesi bulunmaktadır. Kurumun şubeler vasıtası ile gelen kredi taleplerini genel müdürlük ile paylaştığını düşünürsek, kefalet onay verme yetkisi olmayan bu şubelerin KOBİ'lere ulaşım hususunda yeterli olmayacağı gözlenmektedir. Ayrıca kurumun hizmet ağını genişletmek amacıyla bir performans özetmemesi eleştiri konularındadır.

KGF, risk paylaşım ilkeleri gereği olarak en fazla yüzde 80'i kadar kefil olmaktadır. Kalan risk tutarının yüzde 20'si, kredi kurumların itimadını artırmak maksadıyla ilgili banka nezdinde "Kredi Karşılığı Sorumluluk Fonu Hesabı"nda mevduat olarak tutulmaktadır.¹²⁶ KGF'nin sorumluları gereği bazı vergi muafiyetleri tanınmıştır. Bunlardan biri Banka Sigorta Muamele Vergisi, her türlü sözleşme vergi, resim ve harçtan istisna tutulmuştur. Kar amacı bulunmayan kurumun komisyon ve işlem gelirleri nedeniyle elde ettiği safi gelirler dağıtılmadığı için Kurumlar Vergisinden muafiyeti bulunmaktadır.¹²⁷

Fonun, kefalet hizmetleri haricinde özel olarak Avrupa Yatırım Fonu'nun (AYF) en az 3 yıl ve üzeri vadeler için kontragaranti hizmeti de sunmaktadır. Bu kontragaranti oranı ise yüzde 50 uygulanmaktadır. Fon, 01.12.2004- 30.06.2008 tarihleri yılları arasında,, Avrupa Birliği'nin Girişim ve Girişimcilik ve özellikle KOBİ'ler için Çok Yıllı Programı (MAP) kapsamında, Avrupa Yatırım Fonu'nun yüzde 50 oranında kontrgarantisinden yararlanmıştır. Belirtilen tarihlerde toplam 205

¹²⁶Aycan Yüksel, a.g.e. s. 113

¹²⁷Gamze Değirmenci, **Türkiye ve Dünyadaki Kredi Garanti Sistemleri, Türkiye'deki Kredi Garanti Fonu AŞ'nin Kefalet Hacminin ve İşlerliğinin Artırılabilmesi için Yapılabilecekler**, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2011 s. 64

adet işletmeye 3 yıldan daha uzun vadeli yatırım kredileri için, KOBİ başına azami 400 bin Avro limite kefalet sunmuş ve toplam 21,2 milyon Avro'luk kredi kullanımına aracılık yapmıştır.¹²⁸ “AB'nin 2007–2013 yılları arasında uygulanmak üzere başlattığı CIP "Rekabet Edebilirlik ve Yenilik Çerçeve Programı" kapsamında Avrupa Yatırım Fonu'na sunulan "Her Köye Bir KOBİ" projesinin onaylanmasıyla, 27.01 2010 tarihinde imzalanan anlaşmayla il merkezi, ilçe, belde / köy gibi tüm yerleşim birimlerinde faaliyet gösteren KOBİ'lerin krediye erişimine kefalet vermek üzere AYF'nin 45 Milyon Avro'luk kontrgarantisi sağlanmıştır.”¹²⁹

a) Türkiye Kredi Garanti Fonu Uygulamasındaki Kıstaslar

- i. Çalışan sayısı 250'den az olan ve yıllık cirosu 40 milyon Türk lirasını aşmayan işletmelere KOBİ'lere hizmet vermektedir.
- ii. Başvuru ücreti olarak öz kaynaklı kefaletlerde 200–500 TL, hazine kaynaklı kefaletlerde ise KOBİ başına 250 TL talep edilmektedir.
- iii. KGF'nin hazine kefaleti ile kullanılması durumunda da, kredi vadesi boyunca her yıl peşin olarak, kefalet bakiyesi üzerinden, ilk yıl yıllık %1 kredi vadesi boyunca devam eden yıllarda binde 9 oranlarda komisyon alınır. Öz kaynaklardan kefalette ise yüzde 0,5 ile 2 arasında komisyon talep edilmektedir.
- iv. KOBİ bazında kefalet üst limiti 1.000.000.- TL, bu KOBİ'nin doğrudan ya da dolaylı olarak risk grubu oluşturduğu işletmeler için ise kefalet üst limiti 1.500.000.-TL'dir.
- v. Riskin paylaşımı, Kredi Garanti Fonu, kredinin vadesine paralel azami % 80'ine kadar kefalet vermektedir. Ancak Hazine desteği kapsamında kefaletlerde azami kefalet oranı % 75, kredi vadesi asgari 6 (altı) Ay, azami 8 (sekiz) Yıl olarak uygulanmaktadır.¹³⁰
- vi. Öz kaynaklı kefaletler 3. grup olarak dikkate alındığı için zorunlu karşılık ayrılarak maliyetlerin artmasına neden olmaktadır. Ancak hazine destekli kefaletler 1. grup teminat niteliğinde olduğu için karşılık ayrılmamaktadır.

¹²⁸ KGF, Resmi İnternet Sayfası, (<http://www.kgf.com.tr/3kimleryararlnblr.htm>)

¹²⁹ KGF, Resmi İnternet Sayfası, (<http://www.kgf.com.tr/5ayf.htm>)

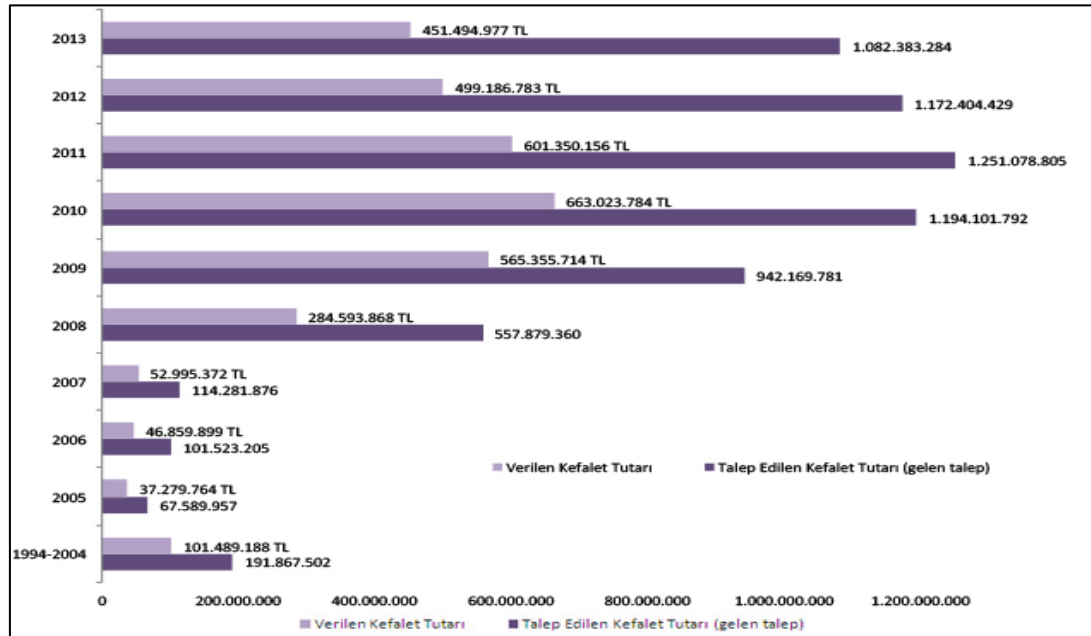
¹³⁰ Nurullah Karaca ve İlker Doğan, **30 soruda KGF**, Serhat Kalkınma Ajansı, Kars 2013 s.10

Dolayısı ile öz kaynaklı kefaletli kredilere nispeten maliyet avantajı da sağlamaktadır.

- vii. Öz kaynaklı kefaletlerde kuruluş tarihine bakılmaksızın değerlendirilirken, hazine destekli kefaletlerde en az iki maki dönem faaliyet göstermesi şartı bulunmaktadır.
- viii. Başvuru işlemlerini öz kaynaklı kefaletlerde, şube marifeti ile kabul ederken, hazine destekli kefaletlerde internet üzerinde başvuruları kabul etmektedir.
- ix. Öz kaynak kredilerinde KGF ve banka ayrı ayrı teminat talep edebilir. Temerrüt durumunda ise bağımsız takip edilerek teminatlar nakde çevrilmeye çalışılır. Hazine destekli kefaletlerde bankanın işletmeden talep ettiği teminata ortak olmaktadır.
- x. Hazine destekli kefaletlere, sadece ortak kuruluşlar başvuru yapabilirken, öz kaynaklı kefaletlere, ortak kuruluşların yanın protokol imzalayan kuruluşlarda başvuru yapabilmektedir.

b) Türkiye Kredi Garanti Fonu Uygulamasındaki Veriler

- i. KGF'nin faaliyet başladığı 1994 yılından 2013 yılına kadar öz kaynaklardan talep edilen ve verilen kefaletler Şekil 7'de paylaşılmıştır.

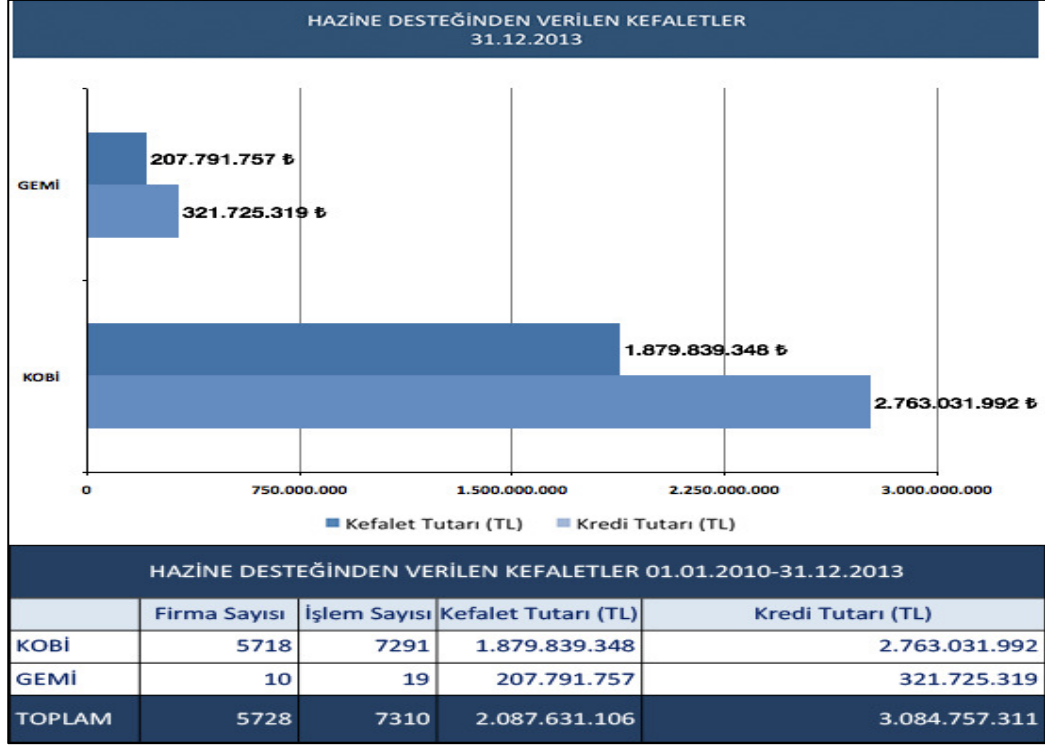
Kaynak: KGF, 2014

Şekil 7. 1994 – 2013 Öz Kaynaklı Kefaletlerin Dağılımı

Şekil 7 incelendiğinde, 1994–2004 yıllarında gelen talep 191.867.502 TL iken bunun sadece 101.489.188 TL onaylanmıştır. Bu da yaklaşık olarak gelen taleplerin yüzde 53 anlamına gelmektedir. Dikkat çeken diğer bir husus ise 2007 ve 2008 yıllarında talep ve verilen kefaletlerdeki artış; bunun nedeni incelendiğinde ise finansal kriz döneminden KOBİ'lerden gelen taleplerde hızlı bir artış olduğu belirlenmiştir. Dönemin koşullarından KGF'nin 1 milyar TL hazine desteğine kavuşması ve bankaların ortaklıkları ile sermaye artırımına olarak açıklanabilir.¹³¹ Grafikte dikkat çeken diğer bir husus ise 2011 yılı talep ve verilen kefaletlerinin sayısının en yüksek seviye ulaşmıştır. 2012–2013 yıllarında büyüme hızının nispeten yavaşlaması olarak ifade edilebilir. 2013 yılında KGF gelen taleplerin yüzde 41,6'sı, 2012 yılında yüzde 42,5'i, 2011 yılında yüzde 42,5'i, 2010 yılında ise yüzde 48'i, 2009 yılında yüzde 55,5'i ve 2008 yılında ise yaklaşık yüzde 60 onaylanmıştır. Günümüze yakın olan dönemlerde KGF'nin gelen talepleri onaylama oranı azalarak devam ettiği gözlenmektedir. Kurumun 1994 – 2013 yılları arasında yüzde 40 ila 50 arasından onaylanan talepleri bulunmaktadır. Bu verilerde kurumun risk iştahının dönemsel olarak farklılık göstermesinden kaynaklanmaktadır. 2013 yılında öz kaynaklı verilen kefalet 451.494.977 TL, kredi hacmine etkisi ise 585.106.203 TL olarak gerçekleşmiştir.

- ii. KGF'nin 2013 yılı Hazine destekli faaliyetlerine ilişkin, kefalet tutarları, kredi tutarları, hizmetten faydalanan firma sayıları ve işlem sayıları ilişkin veriler; Şekil 8'de paylaşılmıştır.

¹³¹TBMM, **Genel kurul Tutanakları**, 17/03/2014 tarihli Tutanaklar s.1-6

Kaynak: KGF, 2014

Şekil 8. 2013 Yılı Hazine Destekli Kefaletler

Şekil 8 incelendiğinde, 2013 yılı içerisinde 1.879.839.348 Türk lirası KOBİ'lere ve 207.791.757 Türk lirası Gemi projelerine olmak üzere toplamda 2.087.631.106 Türk lirası hazine destekli kefalet tahsis edilmiştir. Bu kefaletler toplamda 3.084.757.311 Türk lirası kredi hacmine destek olmuştur. 2013 yılında Gemi projeleri dâhil 5.728 işletmeye ait 7.310 adet işlem incelenerek, kefalet tesis edilmiştir.

- iii. Şekil 7 ve şekil 8'de 2013 yılı için öz kaynak ve hazine destekli tesis edilen kefaletler verileri ışığında bir değerlendirme yapıldığında; öz kaynaklardan sağlanan toplam kefalet tutarı, 451.494.977 Türk lirası, hazine destekli ise 2.087.631.106 Türk lirası olmak üzere toplam 2.539.126.079 Türk lirası kefalet tahsis edildiği gözlenmektedir. Öz kaynaklardan sağlanan kefaletler, Toplam kefalet içerisinde payı yüzde 17,78 iken hazine destekli sağlanan krediler ise, yüzde 82,22 paya sahip olmuştur.

4.6.2 Türkiye Esnaf ve Sanatkârlar Kredi ve Kefalet Kooperatifleri Birlikleri Merkez Birliği (TESKKKMB)

Esnaf ve Sanatkârlar Kredi ve Kefalet Kooperatifleri (ESKKK) 1951 yılında yapılanmaya başlamıştır. *Esnaf ve Sanatkârlar ekonomik ve sosyal yapımızın temel direğini oluşturan, aileleriyle ve çalışanlarıyla birlikte en az 25 milyonluk bir nüfusu yani ülkemizin üçte birini temsil etmektedir.*¹³² Ülkemiz için bu kadar geniş bir kesimi ilgilendiren ESKKK'lar, küçük esnafın finansman sorunlarına çözüm bulmak amacıyla kurulmuştur. Kooperatifler, kooperatife ortak olan esnaf ve sanatkârlara mesleki, ihtiyaçları doğrultusunda krediyi sağlamak gayesi ile kurulmuştur.

Zaman içerisinde, kooperatiflerin sayısındaki çok hızlı artmıştır. Buna binaen işletmelerin ve kooperatiflerin koordinasyonunu sağlama sebebiyle 1954 yılından itibaren bölge birlikleri kurulmaya başlamıştır. Mevcut durumda ülke genelinde aktif olarak çalışan 32 tane bölge birliği bulunmaktadır. Üyelerinin, kredi ihtiyaçlarının karşılanmasına yardımcı olmak, çalışmalarını koordine etmek ve ortak menfaatlerini tesis etmek amacını taşımaktadırlar.

ESKKK'ların ülke genelinde entegrasyonunu sağlamak, ortak sorunlarına siyasi zeminde muhatap bulmak, üye kooperatifler ve birlikler bilinçlerini artırmak amacıyla eğitim programları organize etmek gibi faaliyetleri yürütmek üzere 1970 yılında Türkiye Esnaf ve Sanatkârlar Kredi ve Kefalet Kooperatifleri Birlikleri Merkez Birliği (TESKOMB) kurulmuştur. TESKOMB, uhdesinde toplanan 32 bölge birliği, 921 kooperatifi ve 1,5 milyon fazla ortağı ile ülkemizin en büyük sivil toplum kuruluşlarından biridir.¹³³Kredi garanti sistemleri felsefesi ile organizasyona baktığımızda, esnaf ve sanatkârlara kefalet sağlayan bu sistemin müşterek kredi garanti sistemlerinin en güzel yapılarından biri olduğunu söylemek mümkündür. TESKOMB, Almanya'da uygulanan kredi garanti sistemlerinden, Kredi Bankaları Birliği'ne (VDB) benzer görevler ifa etmektedir.

Ülkemizde esnaf ve sanatkârları desteklemek amacıyla tahsis edilen kaynakların ve kredinin kullanılması için görevlendirilen banka Türkiye Halk

¹³²Kalkınma bakanlığı, **KOBİ'leri ve Esnaf sanatkârların güçlendirilmesi**, Özel İhtisas Raporu , Ankara, 2014 s.43

¹³³Aycan Yüksel, **a.g.e.**, s.106-112; Avdan, **a.g.e.**, 2011 s.128-123

Bankası'dır.¹³⁴ Banka konusunda kanunen bir kısıtlama olmadığı halde TESKOMB Yönetim Kurulu, yalnızca Halkbank ile çalışma yönünde bir karar almış. 2013 yılında Bakanlar Kurulu Kararnamesi ile sunulan hizmetler yasal bir çerçeve altına alınmıştır. Tek bir banka ile çalışmanın işlem birim maliyetini azaltsa da, daha fazla esnaf ve sanatkâra ulaşım sağlanması adına diğer bankalara ve finansal kuruluşlarına işlem yükü dağıtılması faydalı olacaktır. Ayrıca, kredilendirmede yükün Halkbank'ın tarafında yapılması ciddi operasyon sürecine muhatap olması anlamına gelmektedir. Bu nedenle diğer kamu ve özel bankaların da sisteme entegre edilmesi yapılan garanti hizmetini daha fazla faydalanıcıya taşıyacaktır.

TESKOMB kredi kefalet sisteminin diğer önemli tarafı ise, bu kefalet dâhilinde esnaf ve sanatkârlara kullanılan kredilerin faizleri ile ticari kredi faizleri arasındaki farkın hazine tarafından karşılanmasıdır. Aşağıdaki tablo 9'da esnaf ve sanatkârimıza Halkbank kaynaklarından kullanılan kredileri özetlemektedir. Faiz oranı piyasa değerinin altında ve faizin yüzde 50'si Hazine tarafından hibe olarak karşılanarak esnaf ve sanatkârimiz desteklenmektedir.¹³⁵

Tablo 9. ESKKK Uygulanan Kredi Türleri ve Vadeleri

(Türk Lirası)

Esna ve Sanatkâr Kefalet Kooperatifi Kredileri	Vade	Şahıs Limiti
İskonto Kredisi	1-9 Ay	75 Bin - 150 Bin
İşletme Kredisi	1-4 Yıl	
Teminat Mektubu Kredisi	1 Yıl	
Ticari Taşı Alım Kredisi	1-5 Yıl	300 Bin
İşyeri Alım Kredisi		
Makine/Ekipman ve Demirbaş Kredisi		

Kaynak: Halkbank 2015

Tablo 9'da ESKKK ortaklarının yararlanacağı kredi türleri, üst limitler ve vadeler paylaşılmıştır. Banka kredisine ihtiyaç duyan esnaf ve sanatkârlar, ilk olarak kendilerine en yakın ESKKK'ya başvurmaktadır. Kooperatif, başvuru yapan İşletmeyi inceleyerek ortağın istihbaratını yapar ve mali durumunu yansıtan bir raporu düzenleyerek değerlendirmeye alır. Talep kabul edilirse dosyayı Halkbank'a

¹³⁴08.04.2013 tarihli 28612 sayılı **Resmi Gazete** md.2

¹³⁵08.04.2013 tarihli 28612 sayılı **Resmi Gazete** md. 3

sevk eder. Halkbank tarafında da değerlendirilen dosya uygun görülmesi halinde kredi tahsisi yapılarak ESKKK kefaleti ile kredi kullanılır.

a) Türkiye’de TESKOMB Uygulamasındaki Kısıtlar

- i. Bu sistemden yalnızca kooperatiflere ortak olan üyeler faydalanabilmektedir. Bu kısıtlar gereği, bir taraftan kooperatiflere üye olmayı sağlarken diğer taraftan ise kooperatifin sermayesinin artmasına katkıda bulunmaktadır.
- ii. Bu kefalet uygulamasında iskonto, işletme, yatırım ve teminat mektubu kredisi çeşitleri bulunmaktadır. Bu kredi türleri belli limit ve vadelerle sınırlıdır.
- iii. ESKKK kefaletleriyle kullanılan kredilerde, kooperatif tarafından kredi bakiyesi üzerinden yüzde 2 oranında bir defaya mahsus masraf kesintisi ile yüzde 0,5 oranında üst kuruluşlara katılım payı kesilmektedir. Bu kesintilerin haricinde Halkbank tarafından borcun bitiminde iade edilmek üzere kredi tutarının yüzde 3’ü oranında bloke sermaye kesintisi ve yüzde 1 oranında risk fonu kesintisi yapılmaktadır.¹³⁶ Bu durumda TESKOMB kefalet sistemi içinde kredi kullanmak isteyen bir esnaf veya sanatkârın kredi tutarı üzerinden yüzde 3,5 oranında kesinti ödemesi gerekmektedir.
- iv. ESKKK kefaleti ile kullanılan kredilerin, 25.000 TL’ye kadar kredi kullanımlarında faizin yüzde 50’lik kısmı, 25.000 TL’yi aşan kısım için faizin yüzde 35’i Hazine Müsteşarlığı tarafından hibe maksatlı karşılanmaktadır.
- v. Esnaf ve sanatkârlara kullanılan Hazine faiz destekli kredilere; BSMV istisnası, damga vergisi istisnası, KKDF muafiyeti tanınmaktadır.

b) Türkiye’de TESKOMB Uygulamasındaki Veriler

¹³⁶Hakan Avdan, **Küçük ve Orta Boy İşletmelerin (KOBİ) Finansmanında Kredi Garanti Sistemi ve Bir Uygulama**,Doktora tezi, 2010 s.137

- i. 2014 yılında esnaf ve sanatkârlara kullandırılan Hazine faiz destekli toplam kredi tutarı 2013 yılsonunda, 9.617 milyon TL iken yüzde 30,2 artışla 2014 yılı sonunda 12.520 milyon TL'ye ulaşmıştır.
- ii. 2014 yılında, ESKKK kefaleti ile kredi kullandırılan esnaf ve sanatkâr sayısı ise 317.710'a ulaşmıştır.¹³⁷
- iii. 2014 yılsonu itibarıyla ESKKK kefaleti olmaksızın Halkbank tarafından doğrudan kullandırılan Hazine faiz destekli kredi tutarı 444,2 milyon TL'dir.

Sonuç olarak, 2013 yılı verileri çerçevesinde kredi garanti kuruluşları bazında sağlanan kredi hacmi ve bu hacimlerin Toplam KOBİ kredilerindeki payı Tablo 10'da sunulmuştur.

Tablo 10. 2013 yılı Kefaletlerin kurum Bazında Dağılımı

(Milyon TL)

KURUMLAR	OLUŞTURULUNA KREDİ HACMİ	Yüzde (%)
KGF (Öz kaynak)	585	0,02
KGF(Hazine)	2.539	0,93
ESKKK (Hazine)	9.617	3,54
Kurumlar Toplamı	12.741	4,69
Toplam KOBİ Kredileri	271.420	100

Kaynak: BDDK, KGF, Halkbank

Tablo 10 incelendiğinde garanti kurumlarının 2013 yılında ekonomiye toplamda 12.741 milyon TL kredi hacmi kazandırdığını göstermektedir. Bu veriler ışığında sağlanan kefaletler ile oluşan kredi hacmi 2013 yılında toplam KOBİ kredileri içerisindeki payı yüzde 4,69 kalmıştır. Bu oran incelediğimiz örnek ülke modellerinin oldukça altında kalmaktadır.

¹³⁷Halkbank, 2014 Faaliyet Raporu s.42-43

5. TÜRKİYE İÇİN YENİ KREDİ GARANTİ KURUMU MODELİ

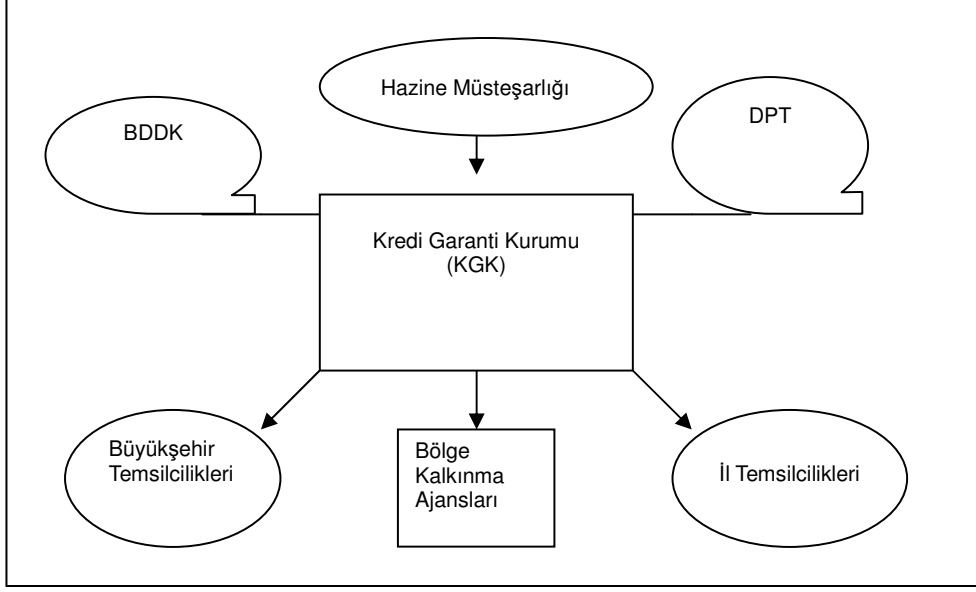
Çalışmanın bu bölümde incelenen örnek uygulamalar ve Türkiye’deki mevcut durum analizi sonucunda yeni garanti sistemi önerisi sunulacaktır. Bu öneride faaliyette bulunacak kurumların, görev yetkileri ve fonksiyonları hakkında detaylı açıklamalar yapılacak, Türkiye’de faaliyette bulunan kurum ve kuruluşların aksayan yönleri, atıl kalan fonların ekonomiye kazandırılması ve etkin kullanıma hususunda öneriler bulunulacaktır.

5.1 Yeni Garanti Sisteminde Yapılanma Önerisi

Tasarlanan sistemde, ülkemizin iç dinamikleri, cari açık ve bölgeler arası ekonomik farklılıklar dikkate alınarak, kamu kurumları, bankalar ve mesleki kuruluşlar aynı çatı altında toplanarak bir model oluşturulmuştur. Modelde yer alan kuruluşlar birbiriyle entegre çalışması, kaynakların etkin ve hızlı kullanması açısından avantaj sağlayacaktır. Öneride yer alacak kurumlar sırasıyla;

- i. Hazine Müsteşarlığı
- ii. Kredi Garanti Kurumu
- iii. Bölge Kalkınma Ajansları
- iv. Büyükşehir Temsilcilikleri
- v. İl Temsilcilikleri

Ayrıca önerilen sistem de Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) ve Bankacılık Denetleme ve Düzenleme Kurumu (BDDK) görev alacaktır. Sisteme hedefleme ve vizyon işlemlerini DPT tarafından yürütülürken, diğer taraftan ise kontrol, düzenleme ve denetleme işlemleri BDDK tarafından yürütülecektir. Modelin temel yapılanması şekil 9’da önerilen modelin yapılanması gösterilmiştir.

Şekil 9. Kredi Garanti Kurumu Modeli

5.1.1. Hazine Müsteşarlığı

Hazine Müsteşarlığı önerilen modelde hem sermayedar hem de kontrgaranti sorumluluğunu üstlenen kurumdur. Sistemin en başında yer alan Hazine Müsteşarlığı'nın öneride sunulan Kredi Garanti Kurumu'nun yönetiminde kamuyu temsil edecektir. Mevcut uygulamada KGF'nin hazine destekli programında kullanılmaya 1 milyar TL sermaye olarak KGK aktarılması ve KGK kefalet hizmetlerinde yüzde 80 kontrgaranti sunması önerilmektedir. Bu oran hem garantinin bankalar nezdinde itibar artırması hem de karşılıklar yönetmenliği gereği kredi maliyetlerini azaltması beklenmektedir. Örnek ülke uygulamalarda kamu kesimin garanti sistemin dışında tutulmasının pek mümkün olmadığı gözler önüne sermektedir.

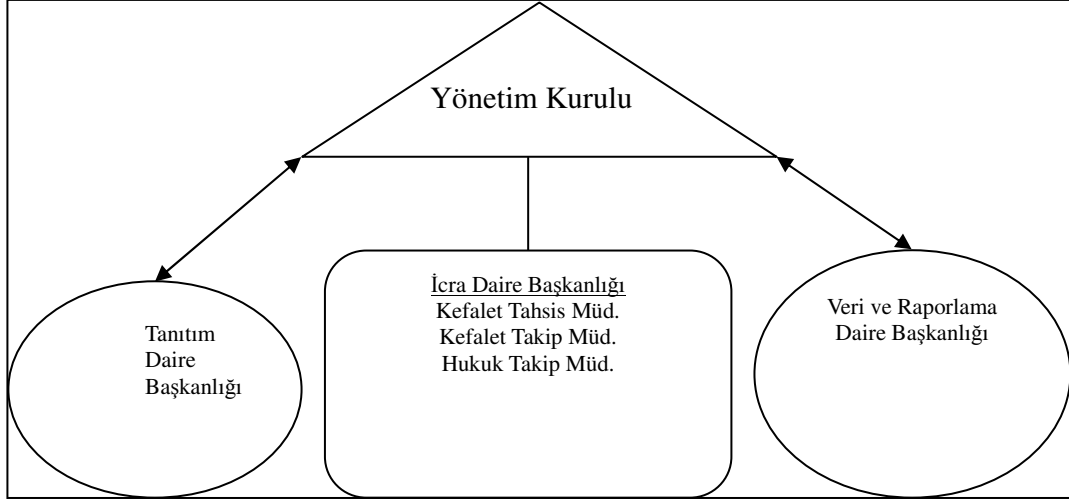
Mevcut sistemde faaliyet gösteren KGF iki farklı kefalet hizmeti sunmakta iken önerilen sistemde KGK bunları tek çatı altında tutarak hizmetlerini basite indirmektedir. Kefaleti kendi uhdesinde sunmaktadır. Kontrgaranti hizmeti ise Hazine Müsteşarlığı tarafından sağlanacaktır. Hazine Müsteşarlığı, kefaletlerin tazmin olması durumunda ise KGK'nin öz kaynakların karşılıklar ayrıldıktan negatife dönmesi sonra uygulanacaktır. Dolayısı ile her tazmin işleminde Hazine Müsteşarlığına başvuru yapılmayacaktır. Ancak KGK'nin yükümlülüklerini karşılayamaması durumunda Hazine Müsteşarlığı devreye girecektir.

Hazine Müsteşarlığının diğer bir görevi ise KGK sermayesini artırmak için yeni fonlar oluşturma ve fonları yönetmektir. Hazine Müsteşarlığı belirli periyotlarla KGK bünyesine fon aktarmakta da yer alacaktır.

Somutlaştırmak gerekirse Kaynak Kullanımı Destekleme Fonu adı altında yıllarca vergi tahsilâtı yapılmış, fakat bu toplanan vergilerin kaynak kullanımı ile hiç ilgisi olmayan alanlara aktarılmıştı. KKDF uygulamasının amacı gerçekte cari açığı baskı altına almak idi. Bu gün geldiğimiz noktada mevcut vergi uygulaması birçok üründen kaldırılmıştır. Bu fonun düzenleme ile yeniden yürürlüğe sokularak hem cari açık baskı altına alınabilir. Hem de önerilen modelde aslına rucü ederek Kaynak Kullanımını Destekleme Fonu olarak Hazine Müsteşarlığı'na tahsis edilebilir, böylelikle ekonomik kalkınmada toplumsal destek bilinci oluşturulabilir.

5.1.2. Kredi Garanti Kurumu (KGK)

Önerilen sistemin merkezini oluşturacak kuruluş tam anlamıyla yeniden yapılandırılacaktır. Devlet Planlama Teşkilatı'nın hazırlamış olduğu Kalkınma Planı çevresinde yine DPT tarafından kuruma belli periyotlar içerisinde hedefler verilecektir. Sektörel ve bölgesel kalkınmalar için kurum hükümetlerin ekonomi politikalarına hizmet edecektir. Kurum yönetiminde mevcut sistemde olduğu gibi mesleki birlikler, bankalar ve Hazine Müsteşarlığı rol alacaktır. Ancak kontrol mekanizması yine kamu tarafından BDDK yapılacak, böylelikle kurum hedefleri dinamik ve işlevsel özellikler kazanacaktır. Kamunun hem sermaye tarafından hem de kontrol fonksiyonları üstlenmesi bankacılık sektörüne güven verecektir. KGK'nın genel merkez yapılanması şekil 10'daki gibi olacaktır;

Şekil 10. Kredi Garanti Kurumu Genel Merkez Modeli

— Yönetim Kurulu 5 üyeden oluşacaktır. Bunlardan 4'ü KGK'nin sermaye grupları tarafından, 1'i ise Hazine Müsteşarlığı tarafından atanacak veya seçilecek, üyelere biri başkan olarak atanacak, diğer üyeler ise başkan yardımcısı sıfatıyla daire başkanlıklarından sorumlu olacaktır.

— İcra Daire Başkanlığı, KGK'nın asli hizmetleri olan kefalet hizmetlerini yürütecek ve verilen kefaletlerin akıbetleri takip edilecektir. Kefalet tazmin olması durumunda ise Hukuk Takip Müdürlüğü tarafından gerekli tedbir ve süreçler takip edilecektir.

— Tanıtım Daire Başkanlığı, KGK Türkiye ekonomisi için nedenli önemli olduğuna vurgu yapacak reklâm ve pazarlama stratejileri geliştirecektir. Bunun yanında Bankalar ve diğer kredi kuruluşları ile protokol düzenlemeleri ve kurumlar arası iletişim hizmetlerini yürütecektir.

— Veri ve Raporlama Daire Başkanlığı, KGK'nin sunacağı hizmetlerde kullanacağı bilgi işlem alt yapısını hazırlama verilerin tasnifi ve bunların kullanıma hazır hale getirme vs. işlemlerde sorumlu daire olarak faaliyetlerini yürütecektir.

KGK'nın faaliyetleri ülkenin her köşesine taşınması ve vereceği hizmetlerin piyasalardan alacağı tepkileri ölçmek gerekmektedir. Bu nedenle kurumun ülke çapında teşkilatlanması gerekmektedir. Ancak sınırlı kaynakların ekonomide işlerlik kazanması boyutu ile yapılacak bu çalışmalarda en asgari harcama kanalları seçilmelidir. Bu sebeple ülkenin sosyoekonomik haritaları çıkarılarak Bölge Kalkınma Ajansları bünyesinde yapılanımadır. Böylelikle hem tasarruf sağlanmış olacak hem de

bölgelerin kalkınma hamlelerinde KGK'ler aktif görev üstelenerek kalkınma politikaları paralellik kazanmış olacaktır. Büyükşehirler de ise il bazında temsil ve istihbarat ağını maksadıyla faaliyetlerini yürütecektir. Diğer illerde kurumun il Temsilcilikleri vasıtasıyla hizmet sunması önerilmektedir. Mevcut sistemde olduğu gibi başvuru süreçlerinde banka ve KGF şube ayırımı kalkacak, başvuruların tamamının banka kanalıyla ulaşması sağlanacaktır. Böylelikle ciddi oranda sabit maliyetten tasarruf yapılarak aynı zamanda iş kaybı da önlenmiş olacaktır.

İşlevsellik yönüyle KGK'nın temsilcilikleri il bazında 50 bin TL, büyükşehir temsilcilikleri bazında 75.000 TL, Bölgeler bazında 150.000 TL, genel merkez bazında ise 2 milyon TL'ye (risk grubu dâhil) kadar kefaletlere tahsis yetkili olacaktır. Bu modelde yetkilerin basamak usulü yapılması gerek tecrübe, gerekse de dosyaların ölçeğine göre uzmanlaşma sağlanması adına tasarlanmaktadır. KOBİ başına 2 milyon TL sınırı ise kaynakların eşit ve etkin kullanılmasına yöneliktir.

Önerilen sistem ayrıca teminat talep edebilecek ve bankaların teminatlarına da riskle orantılı şekilde hak sahibi olacaktır. Kamu kuruluşlarına iş yapan KOBİ'lerin alacaklarını ilgili kurum (KGK) teminat olarak kabul edip bankalara kontrgaranti hizmeti verebilecektir. Böylelikle kamu kuruluşları ile çalışan firmaların alacakları KGK ile takip edilecek ve vade sınırlaması getirilerek kamu borçlanması disiplin altına alınacaktır.

5.1.3. Devlet Planlama Teşkilatı (DPT)

Devlet Planlama Teşkilatı, mevcut sistemde sorumlu olduğu makamlara karşı raporlar düzenleyerek ülke refahı için önemlikler derecesi tasnif edip belirli periyotlarla Kalkınma Planları hazırlamaktadır. Ancak yapılan çalışmalara kamu borç stoku ve popülist politikalara kurban olmakta ve yıllarca ötelenmektedir. Bu sistemde üzerine düşen görev ise ülke kalkınmasında öncelikli alanlarını, Bölge Kalkınma Ajansları vasıtasıyla sistematığe dönüştürerek öncelikli bölge ve sektör analizleri toplayarak icra kurumu olan KGK'ya yön vermektir. Bu çalışma biçimi kamu ve özel sektör tasarruflarını kalkınmada ivme kazandıracak alanlara kaydırarak daha rasyonel kullanılmasına olanak sağlayacaktır.

5.1.4. Bankacılık Denetleme ve Düzenleme Kurumu (BDDK)

Kredi Garanti Fonu 1993 yılında 4496 sayılı Bakanlar Kurulu kararıyla kurulmuştur. Bu nedenle kritik bir kurumun kurulmasının ardından yaklaşık 22 yıl geçmiştir. Ancak mevcut sistem içerisinde KGF'nin denetim ve kontrol işlemleri yürütecek, bir kurum bulunmamaktadır. Denetim ve kontrol mekanizmalarını önerilen sistemde BDDK'a sorumluluğuna bırakılacaktır. Yapılacak bu sorumluluk aynı zaman üzerinde hareket edebilecek bir yasal ortama da ihtiyaç duyacaktır. İlk dönemlerde finansal piyasa aktörlerinde olması hasebiyle, BDDK tarafında tebliğler yürütülebilirken orta vadede bir kanun çerçevesinde BDDK denetimine bırakılması planlanmaktadır.

5.1.5. Vergi Düzenlemesi Önerileri

Vergi tarafındaki düzenlemelerde amaç; kaynak ihtiyacı olan işletmelere kefalet başvuruları ve kefalet işlemleri nedeniyle ilave bir yük yüklememektir. Bu tasarrufu yaparken Kurumun (KGK) yönetim ve risk primini karşılamak da sistemin devamlılığı adına göz ardı edilmemesi gereken bir husustur. Bu sebeple KOBİ'lerden 500 TL başvuru ücreti ve kefalet tahsisi durumunda ise gayri nakdi krediler için binde 5, nakdi krediler yüzde 1 risk primi uygulaması öngörülmektedir. Orta ve uzun vadeli kefaletlerde ise aşağı yönlü fiyat tarifesi uygulanacaktır. KGK nezdinde yapılan işlemlerin komisyon ve ücretleri mevcut uygulamada olduğu gibi Banka Sigorta Muamele Vergisi'nden muaf tutulacaktır. Ayrıca KGK'ya kar amacıyla kurulmaması nedeniyle Kurumlar Vergisi muafiyeti uygulanacaktır.

KOBİ'lerin yararlandığı devlet teşvikleri bu sistem ile birlikte kontrol edilebilir ve raporlanabilir bir hale bürünecektir. Karar alma mekanizmaları teşvikler ayırım yaptığıın veya eş zamanlı yararlanılmaması gerek teşvikler sunduğunda bu sistem ile kontrol edilebilir olacaktır. Mevcut uygulamada bunun kontrol edilmemektedir. Böylelikle devlet teşvikleri istenilen alana ulaşacak ve kaynakların rasyonel dağılımı sağlanacaktır.

Hazine Müsteşarlığı tarafından desteklenecek KGK, sürdürülebilir bir yapıda olması için özel bir fon açılmalı ve burada toplanan kaynaklar bütçe planı kapsamında sadece KGK aktarımı gerçekleştirilmedir.

Bahse konu sistemin uzun vadeli amacı, kendi bütçesi oluşturabilmesi ve ekonomiye paralel büyüme sergilemesidir. Bu görüş neticesinde hibe programlarından ziyade kefalet ve kaynak bulma destekleri ile girişimcileri hazır kaynakları tüketmeye değil, mevcut kaynakları çoğaltmaya davet niteliğindedir. Böylelikle hâlihazırda vergi muafiyetinden faydalanan KOBİ'ler KGK bünyesinde verilecek destekler neticesinde büyük vergi mükellefi olabilecektir.

5.1.6. Yasal Düzenleme Önerileri

Önerilen sistemde kurumların çalışmalarını için hukuki zeminde bir karşılığının olması gerekmektedir. Bu nedenle mevcut sistemde yer alan tüm kredi kefalet kuruluşları (KGF, TESKOMB) aktif ve pasifleriyle KGK'ya aktarılmalı, hatta KOSGEB tarafından yürütülen tüm faaliyetler de tek elden yürütülmesi amacıyla KGK çatısı altında toplanmalıdır.

Türkiye'de ticari faaliyette bulunan şirketler ve şahıslar birçok Kanuna muhatap olmaktadır. Bunlar Borçlar Kanunu, Bankacılık Kanunu, Türk Ticaret kanunu ve diğer kanunlar bunlarda kefaletlere ilişkin düzenlemeler yapılması özellikle teminat hukuku ve halefiyet açısından düzenlemeler gerekli görülmektedir.

Türk bankacılık sisteminin Basel II kriterleri çerçevesinde karşılıklar yönetmenliğine göre; KGK kefaletleri en azında yüzde 80'i için karşılık ayrılmaması ve KOBİ'ler yönüyle pozitif ayrımcılık yapılması, bankaların bu alan olan iştahını artırması ve maliyetlerin aşağı çekilmesi adına önem arz etmektedir. Ayrıca sermaye yeterlilik rasyosu hesaplamaları dikkate alınmamalı veya kefalet kapsamı dışında kalan kısmı (yüzde 20) dikkate alınmalıdır. Bu, kredi hacminin genişlemesi adına verimli bir uygulama olacaktır.

SONUÇ

Türkiye incelenen ülkelere (Almanya, İtalya ve Japonya) kıyasla gelişmekte olan bir ülkelerdir. Dünyada gelişmekte olan birçok ekonomide olduğu gibi Türkiye de sermaye yetersizliği sorunu ile karşı karşıyadır.

Ekonomik kalkınma hamlelerinin geniş çaplı kalkınma planı çerçevesinde en küçük ekonomik birimden, yani KOBİ'lerden başlaması rasyonel bir yaklaşım olacaktır. Bu nedenle sayıları oldukça fazla olan KOBİ'lerin sermaye gereksinimlerini karşılamak, kalkınma hedefleri doğrultusunda birçok ülkenin uygulaması, hatta devlet politikası haline dönüştürmesi gereken önemli bir konudur.

Sürdürülebilir ekonominin varlığı, KOBİ'lerin iktisadi alanda işlevlerinin tam anlamıyla sağlanmasına bağlı görünmektedir. Türkiye'deki KOBİ'lerin toplam işletmeler içindeki yüzde 99 pay sahip olduğu göz önüne alındığında konu daha da önemli hale gelmektedir.

KOBİ'ler faaliyetlerini sürdürmek ve yatırımlarını gerçekleştirmek amacıyla kredi kullanmak durumundadır. Kredi talep eden KOBİ'lerin bu taleplerinin karşılanması sırasında kredi kuruluşları tarafından, çalışmamızın da konusunu oluşturan teminat talepleri söz konusu olmaktadır.

Hükümetler tarafından KOBİ'lerin bu sorunlarını çözmek maksadıyla kalkınma planları, acil eylem planları gibi bilimsel çalışmalar yapılmaktadır. Dünyada KOBİ'lerin finansmana ulaşması hususunda kredi garanti fonları 19.yüzyıldan itibaren uygulanmaya başlanmıştır. Günümüzde de kullanılan bu sistem, Türkiye'de 1993 yılında kurulmuştur. Uluslararası bir anlaşma neticesinde Alman ve Türk hükümeti işbirliği ile kurulan Kredi Garanti Fonu 22 yıldır ülkemizde faaliyet göstermektedir. Ancak yapılan çalışma neticesinde 2013 yılı verilerinde TESKKKMB ile birlikte KGF'nin toplam KOBİ kredilerinin sadece yüzde 4.69'una kefalet hizmeti verdikleri görülmüştür. Bu oran örnek ülke uygulamaları ile

karşılaştırıldığında oldukça düşük kalmaktadır. Bu nedenle çalışmamızda, kalkınma yolunda ciddi bir engel olarak değerlendirilen teminat sorununu çözmek amaçlı Kredi Garanti Kurumu oluşturulması planlanmıştır.

Çalışma kapsamında, Türkiye ekonomisinin iç dinamikleri, hukuk sistemi, mevcut kamu ve finansal kurumları göz önünde tutulmuştur. Bölgelerarası sosyoekonomik farklılıklar, vergi mevzuatı ve yasal düzenlemeler ile bir bütün olarak değerlendirilmiştir. Çalışma kapsamında, kefalet kurumlarının tek elde toplanması ve sermayelerinin kül halinde bu sisteme aktarılması öngörülmüştür. Kamu desteklerinin ise Hazine Müsteşarlığı marifetiyle, hem sermayedar hem de kontrgaranti sağlayıcısı sıfatıyla yürütülmesi tasarlanmıştır. Bu düzenleme ile bankaların sisteme olan güveninin artması, kredi hacimlerinin yükselmesi öngörülmektedir.

Önerilen kredi garanti sisteminin mevcut uygulamadan diğer bir farkı, vizyonel bir bakış açısı kazandırmak amacıyla hedef uygulaması tasarlamasıdır. Bu hedefleme bağlamında ilgili kurumun (Kredi Garanti Kurumu (KGK)) Devlet Planlama Teşkilatı'nın sorumluluğuna verilmesi planlanmıştır. Bu denli önemli bir kuruluşun mevcut düzende hedefleri olmaması, kalkınma stratejileri açısından ciddi bir aksaklık olarak karşımıza çıkmakta idi. Yeni durumda ise hedefleri olan, daha da önemlisi kalkınma hamlelerine paralel çalışma prensiplerine sahip bir kurum tasarlanmıştır. Bu sistemde bölge müdürlükleri Bölge Kalkınma Ajansları ile birleştirilerek kalkınmada öncelikli sektörlerle mevcut kaynakların aktarılmasının sağlanması planlanmaktadır.

Literatür incelemelerinde, kredi garanti fonlarının ülkeler nezdinde ortalama bir banka kadar sermayeye sahibi olması, işlerlik ve sürdürülebilir kefalet hizmeti açısından önemli husus olarak karşımıza çıkmaktadır. Önerilen modelde, mevcut kurum KGF'nin hâlihazırdaki 240 milyon öz kaynak sermayesiyle Hazine Müsteşarlığı'nın tahsis ettiği 1 milyar TL sermaye doğrudan bu kuruma aktarılacaktır. Ayrıca kaynakların süreklilik kazanması ve sağladığı kefaletlerin ülke nezdinde kredi hacmini artırması adına Hazine Müsteşarlığı tarafından cari açığı da baskı altına alacak bir vergilendirme sistemi (fon) tasavvur edilmiştir.

Ülkemizdeki kredi garanti fonu, özkaynaklara dayanan kefalet başvurularını şubeleri aracılığı ile toplarken, modelimizdeki garanti fonunda, kefalet başvuruları sadece banka kanalıyla kabul edilecektir. Bunun da hem maliyetleri azaltması hem de daha fazla KOBİ'ye ulaşılması sağlayacağı açacağı öngörülmektedir. İl ve büyükşehir ayrımı yapılacak, fonun buralarda kuracağı temsilciliklerinde tanıtım hizmetleri ve belli limitlerde kefaletleri değerlendirme yetkisi bu birimlere (İl ve Büyükşehir temsilcilikleri) tahsis edilecektir.

Özetlemek gerekirse, önerilen sistemin hayata geçmesi durumunda, kredi garanti sistemi, finansal piyasalarda önemli bir aktör haline gelecektir. Türkiye kalkınma hedefleri doğrultusunda, fonksiyonel bir kuruma sahip olacaktır. Kurum (KGK) bölgesel kalkınma ve sektör analizleri sonucunda, kaynakların doğru üretim koşullarına sevk edilmesini sağlayacaktır. Finansal piyasalardaki bu gelişmeler neticesinde reel sektörde büyüme yaşanacaktır. Ekonomik büyüme ve kalkınma beraberinde refah artışı getirecektir.

KAYNAKÇA

ACHTELIK, Dr. Olaf, “Verband Deutscher Bürgschaftsbanken (VDB)”, **The German Guarantee Banks**, Varşova, 2011

Avrupa Karşılıklı Garanti Kuruluşları Birliği (AECEM), **publishes its Statistics for 2011**, <<http://www.aecm.be/en/aecm-statistics-2011-aecm-statistics-2011.html?IDC=32&IDD=1248>>, (Erişim Tarihi: 18.11.2014)

Avrupa Karşılıklı Garanti Kuruluşları Birliği (AECEM), **German Guarantee Bank supported 7.300 companies in 2011 High demand for guarantees even after the crisis**, <<http://www.aecm.be/en/germanguarantee-bank-supported-7-300-companies-in-2011-high-demand-for-guaranteeseven-after-the-crisis.html?IDD=1139&IDC=39>>, (Erişim Tarihi:16.11.2014)

AKGÜÇ, Öztin, **Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi**, Arayış Basım ve Yayın, 8.Baskı, İstanbul, 2010

ARKAN, Sabih, **Ticari İşletme Hukuku, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü**, Yayın No. 435, 12. Basım, Ankara, 2008

ATALAN, Bülent. “KOBİ’lerin Kredilendirilmesi”, **Active Dergisi**, No:46, 2006

AVDAN, Hakan, **Küçük ve Orta Boy İşletmelerin (KOBİ) Finansmanında Kredi Garanti Sistemi ve Bir Uygulama**, Doktora Tezi, İstanbul, 2010

AYAN, Ebubekir, “**Bankacılık Risklerinin Yönetiminde Basel –II Uzlaşısı**”, Beta Basım, İstanbul, 2007.

AYDEMİR, Namık, “**Dünden Bugüne Türkiye’de Bankacılık**”, Ankara, 2005

BDDK, **Haber Bülteni**,

<<http://ebulten.bddk.org.tr/haftalikkbulten/BultenYeni.aspx>>, Son erişim: 11.08.2014

BDDK, “Bankaların Kredi İşlemlerine İlişkin Yönetmelik”, (01/11/2007 tarih ve 26333 Sayılı **Resmi Gazete**)

BDDK, **İnteraktif Bülten**

<http://ebulten.bddk.org.tr/ABMVC/tr/Gosterim/Gelismis#> (Erişim Tarihi:12.12.2014)

BDDK, “Bankalarca Kredilerin ve Diğer Alacakların Niteliklerin Belirlenmesi ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik”, **Resmi Gazete**, 1 Kasım 2006

BDDK, “**Sermaye Ölçümü ve Sermaye Standartlarının Uluslararası Düzeyde Uyumlaştırılması**”, Ankara, 2005

BDDK, “Sermaye Ölçümü ve Sermaye Standartlarının Uluslararası Düzeyde Uyumlaştırılması”, Ankara, 2007

BDDK, **Bankacılık Sektörü Basel II İlerleme Raporu**, 2010

BDDK, **Bankacılıkta Yapısal Gelişmeler**, Sayı 5, Aralık 2010

BDDK, **Finansal Piyasalar Raporu**, Sayı 24, Aralık 2011

BDDK, **Sorularla Basel III**, Aralık 2010.

http://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Basel/Basel_III.aspx

(Erişim Tarihi: 12.10.2014)

BDDK, **Türk Bankacılık Sektörü Genel Görünümü**, Şubat 2011

BDDK, **Türk Bankacılık Sektörü Genel Görünümü**, Şubat 2012

BECK, Thorsten, Ç Aslı DEMİRGÜÇ-KUNT, M. S. M. PERIA, **Bank Financing for SMEs Around The World: Drivers, Obstacles, Business Models and Lending Practices**, Dünya Bankası, 2008

BECK, T., A. DEMİRGÜÇ-KUNT, V. MAKSIMOVIC, “Financial and Legal Constraints to Firm Growth: Does Firm Size Matter”, **Journal of Finance**, 2005

BECK, THORSTEN, ç. Aslı DEMİRGÜÇ-KUNT **Financing Constraints of SMEs in Developing Countries: Evidence, Determinants and Solutions**, Worldbank, 2007

BECK, Thorsten, DEMİRGÜÇ-KUNT, Asli, SOLEDAD MARTINEZ PERIA, Maria, **Bank Financing for SMEs around the World: Drivers, Obstacles, Business Models, and Lending Practices, Policy Research Working Paper Series 4785**, The World Bank, 2008

BECK, Thorsten, KLAPPER, Leora F., MENDOZA, Juan Carlos, **The Typology of Partial Credit Guarantee Funds Around The World**, Policy Research Working Paper Series 4771, The World Bank, 2008

BOOCOCK, Grahame, SHARIFF, & Mohammed Noor Mohammed, **Measuring the Effectiveness of Credit Guarantee Schemes: Evidence from Malaysia**, International Small Business Journal , 2005

CHO, JOON JE and KIM, JOON KYUNG, **Credit Policies and the Industrialization of Korea**, World Bank, Washington, 1995

DEELEN, Linda, MOLENAAR, Klaas, **Guarantee Funds for Small Enterprises, A Manual for Guarantee Fund Managers**, International Labour Organization, 2014

DEĞİRMENCİ, Gamze, **Türkiye ve Dünyadaki Kredi Garanti Sistemleri, Türkiye'deki Kredi Garanti Fonu AŞ'nin Kefalet Hacminin ve İşlerliğinin Artırılabilmesi için Yapılabilecekler**, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2011

Deloitte, **Kayıtdışı Ekonomi: Türkiye Serüveni**, 2007

Devlet Planlama Teşkilatı (DPT), **2011 Yılı Programı**, Ankara, 2011

Devlet Planlama Teşkilatı, **Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013)**, Ankara, 2006

DİNÇER, Yeşim, **Kredilendirme Teknikleri**, TBB Eğitim ve Tanıtım Grubu Seminer Notları, İstanbul, 2001

DOĞAN, Vahit, **Banka Teminat Mektupları**, 3.Basım, Ankara, Seçkin Kitabevi, 2005.

Dünya Bankası, **Türkiye Yatırım Ortamı Değerlendirmesi**, 2010

EKEN, Hasan, “Basel II Kriterleri ve KOBİ’lerin Finansman Olanakları”, **Maliye Finans Yazıları Dergisi**, Sayı 80, Temmuz 2008.

EMRE, Zeynep ve BUDAK ,Alparslan, **Dünya Uygulamaları Çerçevesinde KOBİ Borsaları**, Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşları Birliği, 2006

ERAYDIN, Ayda, **Yeni Sanayi Odakları: Yerel Kalkınmanın Yeniden Kavramlaştırılması**, ODTÜ Mimarlık Fakültesi, 2002

ERSAYIN, Zeynep, Kamu Müdahalelerinde Katkısalılığın Değerlendirilmesi: Çukurova ve İzmir Kalkınma Ajansları KOBİ Destekleri Örneği (Planlama Uzmanlık Tezi), Kalkınma Bakanlığı, Ankara, 2012

European Commission, **Access Of Tradesmen And Craftsmen To Finance, Benchmark Report**, 2006

European Commission, **Evaluation Of Data And Sources Underlying The Analysis Of Market Gaps In Access To Finance For SMEs In The EU**, 2007
European Commission, **Flash Eurobarometer SME Access to Finance Survey**, Luxembourg, 2005

European Commission, **Guarantees and Mutual Guarantees Best Report**, Luxembourg, 2006

European Commission, **Handbook On Community State Aid Rules For Smes**, EUROSTAT, http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-SF-08-031/EN/KS-SF-08-031-EN.PDF (Erişim Tarihi:11.10.2014)

European Commission, **Microcredit For Small Businesses And Business Creation: Bridging A Market Gap**, 2003

European Commission, **Observatory of European SMEs 2003- SMEs and Access to Finance**, Luxembourg, 2004

GREEN, Anke, **Credit Guarantee Schemes for Small Enterprises: An Effective Instrument to Promote Private-Sector-Led Growth**, the United Nations Industrial Development organization (UNIDO) Working paper No. 10, Vienna, 2003

HALKBANK, **Faaliyet Raporu 2014**

https://www.halkbank.com.tr/images/misc/yatirimciliskileri/mali_tablo/faaliyet_raporlari/2014/2014_yillik_faaliyet_raporu.pdf (Erişim Tarihi: 03.02.2015)

International Finance Corporation (IFC), **Scaling-Up SME Access to Financial Services in the Developing World**, 2010

İŞIKTAÇ, Muhip Seyda, **Uygulamada Bankacılar İçin Hukuk**, T-Bank Yayını, İstanbul, 2010

Japan Small Business Research Institute, **White Paper on Small and Medium Enterprises in Japan**, Tokyo, 2008

JFC, **Annual Report**, 2009 <<http://www.jfc.go.jp/english/annualreport.html>>, (Erişim Tarihi: 03.02.2015)

KAÇAK, Nazif, **İpotek ve İpoteğin Paraya Çevrilmesi**, Seçkin Kitabevi, Ankara, 2010

Kalkınma bakanlığı, **KOBİ'leri ve Esnaf sanatkârların güçlendirilmesi**, Özel İhtisas Raporu, Ankara 2014

Kalkınma Bakanlığı, **2013 Yılı Programı**, Ankara, 2013

KIM, Hyong-Tae, **Financial System Architecture for Effective SME Financing**, ABD Seminar, sunum, 2010

KOSGEB, **KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı (KSEP) 2011-2013**

KODIT, **2011 Faaliyet Raporu**, 2011 KODIT, Overview of KODIT, http://www.colomboplan.org/colomboplan_sitearchives/resources/reports/ppsd/07072011_22072011/OKCGF.pdf, 2011 (Erişim Tarihi: 19/11/2014)

KOSGEB, **KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı (2007-2009)**, Ankara, 2007

KOSGEB, **Kredi Faiz Desteklerinin Genel Değerlendirmesi**, Ankara, 2008

Kredi Garanti Fonu, **Rakamlarla KGF**, Ankara, 2014

KGF, Resmi İnternet Sayfası, <<http://www.kgf.com.tr/3kimleryararlnbl.htm>> (<http://www.kgf.com.tr/5ayf.htm>) (Erişim Tarihi: 24.12.2014)

Kredi Garanti Fonu, **2011 Faaliyet Raporu**, Ankara, 2011

Kredi Garanti Fonu, **Avrupa Yatırım Fonu Kontragaranti Desteği**, 2015, <<http://www.kgf.com.tr/eif/onesme.htm>> (Erişim Tarihi: 24.04.2015)

KWON, Tae-Heung, **Introduction of KODIT**,
<<http://www.aecm.be/servlet/Repository/kodit-korea.pdf?IDR=352>>,
(Erişim Tarihi: 19/09/2014)

LEVITSKY, Jacob, **Credit Guarantee Schemes for SMEs – an International Review, Small Enterprise Development**, Vol.8, No.2, June 1997

National Federation of Credit Guarantee Corporations (NFCGC), **Credit Guarantee System in Japan**, Annual Report 2011

NITSCH, Manfred, KRAMER, Dirk, **Credit Guarantee Systems for Small Enterprises Under Scrutiny: The Case of The German Buergschaftsbanken**,
Revista de Administraao Pública, 2010

OECD, **A Framework for the Development and Financing of Dynamic Small and Medium Sized Enterprises in Turkey**, Paris, 2005

OECD, **Facilitating Access to Finance: Discussion Paper on Credit Guarantee Schemes**, OECD, 2009

OECD, **Financing SMEs and Entrepreneurs 2013: An OECD Scoreboard, Final Report**, 2013

OECD, **SME and Entrepreneurship Outlook**, Paris, 2005

OECD, **SME Financing Gap Proceedings Of The Brasilia Conference Volume II**, Paris, 2006

OECD, **The Impact of the Global Crisis on SME and Entrepreneurship Financing and Policy Responses**, Paris, 2009

OĞUZMAN, Mustafa Kemal, zer Selii, **Esya Hukuku**, İstanbul, 1975

OĞUZTRK, Yrd.Do.Dr. Bekir Sami, Gney Kore'nin Kalkınmasında İnovasyonun Rolü, **Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi**, Isparta, 2011

ÖZDEMİR, İpek, “Merkez Bankacılığında Teminat Sistemleri”, **TCMB, Uzmanlık Yeterlilik Tezi**, Ankara, 2010. <http://www3.tcmb.gov.tr/kutuphane/TURKCE/>

PARK, Yong Pyung, **Korea Credit Guarantee Fund and Its Contribution to the Korea Economy, Journal for SME Development**, 2006

PARK, Yong Pyung, **Long-Term Sustainability and Effectiveness of Credit Guarantee - KODIT's Case**,
<<http://www.aecm.be/servlet/Repository/presentationyong-pyung-park-kodit-%28korea-credit-guarantee-fund%29-korea.pdf?IDR=328>>,
2011, (Erişim Tarihi: 19.11.2014)

Resmi Gazete, “**Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler için Bir Kredi Garanti Fonu Kurulmasına Yardım**” konulu ekli Proje Anlaşmasının Onaylanmasına Dair Karar, Karar No:93/4496, 14/07/1993 Tarihli ve 21637 Sayılı Resmi Gazete

Resmi Gazete, **Bankalarca Kredilerin ve Diğer Alacakların Niteliklerinin Belirlenmesi ve Bunlar için Ayrılacak Karşılıklara ilişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik**, 01/11/2006 Tarihli ve 26333 Sayılı Resmi Gazete

Resmi Gazete, **İstanbul Menkul Kıymetler Borsası Gelişen İşletmeler Piyasası Yönetmeliği**, 18/08/2009 Tarihli ve 27323 Sayılı Resmi Gazete 174

Resmi Gazete, **Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine ilişkin Yönetmelik**, 28/06/2012 Tarihli ve 28337 Sayılı Resmi Gazete

SAADANI, Youssef, ARVAI, Zsofia and ROCHA, & Roberto De Rezende, **A Review of Credit Guarantee Schemes in the Middle East and North Africa Region**, World Bank Policy Research Working, The World Bank, 2011

SCHMIDT, Axel G., SELBHERR Guy, Tasks, Organization and Economic Benefits of German Guarantee Banks, Journal for SME Development, 2009

SELBHERR, Guy, **Verband Deutscher Bürgschaftsbanken (VDB), The German Guarantee Scheme**, Roma, 2011

STIGLITZ, Joseph, WEISS, Andrew, **Credit Rationing in Market with Imperfect Information**, *The American Economic Review*, 1981

TAHARA, Hiroshi, **Possible Key Success Factors: Regional System and Reguarantee**, Sunum, 2011

TBB, “Bankacılar Dergisi”, **Özel Sayı: Basel II Çalışma Raporları**, Sayı 58, 2006

TBB, Banka ve Sektör Bilgileri, **Tüm Raporlar, Seçilmiş Rasyolar**, http://www.tbb.org.tr/tr/Banka_ve_Sektor_Bilgileri/Tum_Raporlar.aspx (Erişim Tarihi:24.01.2015)

TBB, **Risk Yönetimi ve Basel II'nin KOBİ'lere Etkileri**, Yayın No:228, 2004

TESK, **Esnaf ve Sanatkar Raporu**, Ankara, Kasım 2008

TESK, **Esnaf ve Sanatkârlar Raporu: Mevcut Durum, Sorunlar, Öneriler**, 2008

TUNAHAN, Dr. Hakan, Dizkırıncı, Dr. Ahmet Selçuk, **Evalutating the Credit Guarantee Fund of Turkey as a Partial Guarantee Program in the Light of International Practices**, *International Journal of Business and Social Science*, 2012

TUNAY, K.Batu ve Mustafa T. Uzuner, & Adnan Yiğit, **Ticari Bankalarda Optimal Kaynak Yönetimi**, Beta Yayınları, İstanbul, 1998

Türkiye İstatistik Kurumu, **TÜİK**, 18521 **Haber bülteni**
<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=18521> (Erişim Tarihi: 21.10.2014)

Türkiye Bankalar Birliği, **Finansal Kiralama Sektörü Sorunlar ve Öneriler Raporu**, Mayıs 2010

Türkiye Bankalar Birliği, **Risk Yönetimi Ve Basel II'nin KOBİ'lere Etkileri**, 2007
Türkiye Halk Bankası (Halkbank), **2011 Faaliyet Raporu**, 2014

TÜRKONFED, **KOBİ'lerde Dönüşüm: Küçük Firmaların Büyük Başarıları**,
İstanbul, Kasım 2008

UNCTAD, **Finance and e -finance for SMEs as a means to enhance their Coperations and competitiveness**, Geneva, 2001

VİNCENTİİS, Paola de, **The guarantee systems and the SMEs access to credit**, Roma 2008

VALANDOVA, Serkan, **Türkiye'de KOBİ'lere Yönelik Destek Programlarının Yeniden Yapılandırılması**, Yayınlanmamış DPT Uzmanlık Tezi, 2003

VALENTIN, Anke, **The Ability of Credit Guarantee Schemes to Improve Access to Bank Lending of SMEs**,
<http://www.icsb2011.org/download/18.62efe22412f41132d41800012409/143.pdf>,
2011, (Erişim Tarihi: 05.09.2014)

VOGEL, Robert, ADAMS, Dale, **The Benefits and Costs of Loan Guarantee Program**, 1996 <www.microfinancegateway.org/gm/document-1.9.25735/322.pdf> ,
(Erişim Tarihi: 09.02.2015)

World Bank and International Finance Corporation, **Doing Business 2010 Reforming Through Difficult Times**, 2010

World Bank and International Finance Corporation, **Doing Business Making a Difference for Entrepreneurs**, 2011

World Bank and International Finance Corporation, **Doing Business 2012: Doing Business in a More Transparent World**, 2012

World Economic Forum (WEF), **The Global Competitiveness Report 2008-2009**

World Economic Forum (WEF), **The Global Competitiveness Report 2011-2012**

World Economic Forum (WEF), **The Global Competitiveness Report 2012-2013**

YALÇIN, İrfan, **Türkiye'de Küçük ve Orta Boy İşletmelerin Sorunları Çerçevesinde Finansman Sorunu ve Çözümüne Katkı Olarak Kredi Garanti Fonları**, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2006

YAVUZ, Cevdet **Borçlar Hukuku Dersleri-Özel Hükümler**, Beta Yayınevi, 6.Bası, İstanbul, 2008

YAZICI, Mehmet, **Bankacılıkta Kredi Tahsisi**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2010

YILDIRAN, Tuncay, **Finansal Piyasalarda Düzenleyici Otoritelerin Entegrasyonu**, SPK Yayını: 207, Ankara, 2007

YALÇIN, irfan, **Türkiye’de Küçük ve Orta Boy İşletmelerin Sorunları Çerçevesinde Finansman Sorunu ve Çözümüne Katkı Olarak Kredi Garanti Fonları**, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2006

YUCA, Hamdullah, **Bankacılık Sektöründe Takipteki Krediler Teminat İlişkisi Türk Bankacılık Sektörü Üzerine Bir Uygulama**, Kadir Has Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul, 2012

YÜKSEL, Ali Sait, **Bankacılık Hukuku ve İşletmesi**, İstanbul, Marmara Üniversitesi Nihad Sayar Eğitim Vakfı Yayınları, 1992

YÜKSEL, Aycan, **Türkiye’de KOBİ’lerin Banka Kredilerine erişimi** (Uzmanlık Tezi), DPT, Ankara, 2011

YÜKSEL, Ayhan, **Basel II’nin KOBİ Kredilerine Muhtemel Etkileri**, BDDK Araştırma Raporu, 2005